

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

SOBOTA, 6. JUNIJA 1959
štev. 22., leto XVII.

LIST IZDAJA REPUBLIKSI SVET
ZVEZE SINDIKATOV JUGOSLAVIJE
GLAVNI IN ODGOVORNI UREDNIK
IVO TAVČAR

LIST IZHAJA V UREDNIŠKI POVEZAVI Z "RADOM" — NASLOV UREDNIŠTVA IN UPRAVE: LJUBLJANA, KOPITARJEVA 2, POST. PRED. 284 — RACUN PRI MESTNI HRANILNICI V LJUBLJANI ŠTEVILKA STANE 20 DINARJEV — NAROCNINA JE: CETRTLETNA 250, POLLETNA 500 IN LETNA 1000 DINARJEV — LIST TISKA ČZF "LJUDSKA PRAVICA" — POŠTARNA PLACANA V GOTOVINI

List ustanovljen
20. novembra 1942

VPRAŠANJE TOVARISU VLADIMIRJU KRIVICU, PREDSEDNIKU VRHOVNEGA SODIŠČA LRS

Pravna pisarna — pomoč državljanom

Pred dnevi je Ljudska skupščina Slovenije razpravljala o poročilu Vrhovnega sodišča LRS za preteklo leto. Predsednik Vrhovnega sodišča Vladimir Krivic je v obrazložitvi tega poročila med drugim tudi menil, naj bi sindikati ustanovili pravne pisarne, kjer bi strokovnjaki dajali državljanom razne pravne nasvete. Zaprlosili smo ga, naj to pobudo podrobneje pojasni našim bralcem in ga vprašali:

Kaj menite o organizaciji javnih pravnih pisarn pri okrajnih in občinskih sindikalnih svetih? Take finančno samostojne pisarne bi lahko zastopale podjetja pri nekaterih sporih, zlasti pa zaposlene pri njihovih sporih s podjetji. Ali ne bi bil to prispevek za ureditev advokatske službe pri nas?

Potreba po pravni pomoči državljanom, zlasti pa delovnim ljudem, raste iz dneva v dan. Naša sicer zelo napredna zakonodaja, ki ureja področje socialnega zavarovanja in delovnih odnosov, je tolikanj peštra, deloma pa tudi za preprostega človeka nejasna, da se ne moremo čuditi, če se ne moremo znajti brez pravnikove pomoči. Pa tudi spreminja se čisto. Podobno je na področju stanovanjske zakonodaje.

Na vseh teh področjih danes pomagajo pri varstvu državljanov pravnih pisarn. Po zakonu o advokaturi imamo dve možnosti: pravna pisarna, ki daje zgolj pravne nasvete in jo lahko vodi vsakdo, ki ima vsaj tri leta pravne prakse. Organizacija jo lahko družbena organizacija ali ljudski odbor.

Duga možnost pa je tako organizirana pisarna, ki jo vodi odvetnik (ali pa odvetnik, ki je s tako pisarno pogodbeno vezan za zastopanje), kajti le odvetnik ima po zakonu pravico zastopati stranke.

Da bo stvar jasnejša, objavljamo ustrezne člene zakona o odvetništvu iz leta 1957:

4. ČL. (DEL)
Občinski ali okrajni ljudski odbor lahko ustanovi posebno pisarno za pravno pomoč državljanom; ta lahko obsega dajanje pravnih nasvetov, sestavljanje listin in vlog ter zastopanje državljanov pred sodišči in drugimi državnimi organi.

Službo pravne pomoči pri ljudskem odboru lahko opravlja tudi pravnik, ki ima vsaj tri leta prakse v pravnih poslih, za-

stopanje strank pa se sme opraviti samo odvetnikom na podlagi pogodbe z ljudskim odborom. Tako službo lahko organizirajo tudi družbene organizacije za pravno pomoč svojim članom.

47. ČLEN

Odvetnik se lahko pri opravljanju odvetništva omeji samo na zastopanje ene ali več gospodarskih organizacij.

Gospodarske organizacije lahko plačujejo odvetniku, ki je njihov zastopnik, nagrado v določenih mesečnih zneskih.

49. ČLEN

Več odvetnikov ima lahko skupno pisarno.

Medsebojne pravice in obveznosti odvetnikov, ki imajo skupno pisarno, se določijo s pogodbo.

50. ČLEN

Odvetnik, ki se je s pogodbo zavezal, da bo delal v službi pravne pomoči ljudskega odbora

bi se lahko specializirale na omejeno področje socialnega zavarovanja, invalidskega, pokojninskega, stanovanjskega in delovnega področja. Po naših zakonih pripadajo našim delovnim ljudem marsikatero pravice, ki jih čisto ne znajo uveljavljati.

Mislím, da bi bilo zdaj, spričo pomanjkanja kadra, najbolje urediti take pisarne pri okrajnih sindikalnih svetih (pri občinskih sindikalnih svetih pa le, če so občine res velike in seveda, če je na razpolago za to potrebni kader.) Sodišča in tožilstva so sicer pripravljena pomagati takim pisarnam tudi tako, da bi odstopila kakšnega strokovnjaka, zato da se razbremenijo, vendar to povsod ne bo mogoče, zlasti ne tam, kjer tudi na sodiščih zelo primanjkuje kadra in je zaradi tega tudi veliko zaostankov.

Iz navedenih razlogov se mi zdi nujno, da bi tudi sindikati in tudi družbene organizacije in ljudski odbori, ki mislijo ustanoviti take pisarne, v prihodnje štipendirali kader že na pravni fakulteti. Le tako je mogoče upati, da bomo v prihodnje zadostili potrebam po pravnih kadrih, kajti le-te so pri nas tolikšne, da bi jih za silo pokrili, če bi takoj dobili okrog 800 do 1000 pravnikov. Zavedati pa se moramo, da tudi precej pravnikiškega kadra odhaja v pokoj in ga je treba nadomestiti.

Ob koncu naj še poudarim, da bodo sindikati z ustanavljanjem pisarn pravne pomoči nedvomno izredno pomagali in ustregli našemu delovnemu človeku, hkrati pa prispevali k utrditvi naše socialistične zakonitosti.

Na tisoče ljudi se je prišlo 3. junija zadnjič posloviti od pokojne Angele Ocepke, žene, ki bo ostala tudi znancem svetel zglede velike revolucionarke in dobre matere.

V nepretrganem mimohodu, ki je trajal od 6. do 13 ure, so se mimo katafalka s posmrtnimi ostanke pokojnice v avli nove ljudske skupščine vrstili delavci in delavke, mladina, delegacije raznih društev in organizacij.

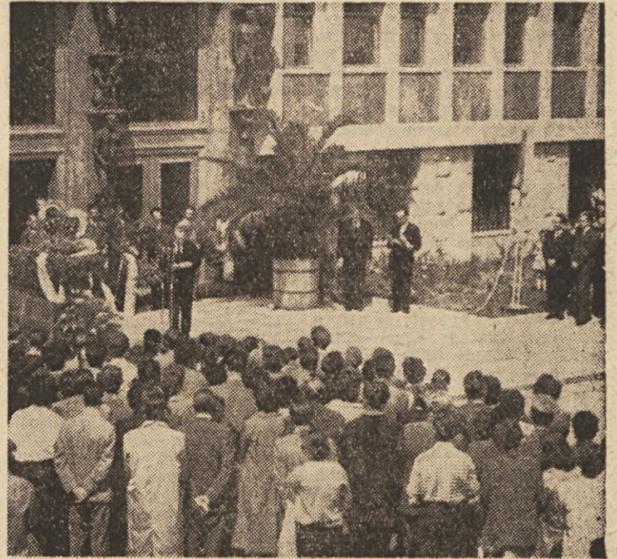
Popoldanske žalne slovesnosti, na kateri se je od Ocepke poslovil tov. Miha Marinko, so se med drugim udeležili Boris Kraigher, Ivan Maček, Vida Tomšič, Stane Kavčič, Lidija Šentjura in drugi predstavniki oblasti, družbenih organizacij in delovnih kolektivov.

Priljubljenost velike pokojnice se je izkazala tudi po prevozu krste na Zale, kamor jo je pospremila ogromna množica ljudi. Z govori se je od nje poslovilo več predstavnikov družbenih organizacij in društev. Med številnimi vencí, ki so prekrili sveži grob, sta bila tudi venca tovariša Tita in Kardelja.

Tovariš Miha Marinko je v spominskem govoru prikazal lik Angele Ocepke ter njeno življenjsko pot, prepleteno z nenehnim bojem za delavske pravice. Med drugim je dejal:

»S takimi kadri, kot je bila Angela do svojega poslednjega diha, je naša Komunistična partija dosegla eno svojih največjih zmog v predaprilski Jugoslaviji: razbila je okrog sebe obroč ilegalnosti, povežala se je z najširšimi delavskimi in ljudskimi množicami, spojila je svojo teorijo z vsakdanjo prakso in jih ob njihovih dnevnih težavah, med bojem za vsakdanje zahteve učila in pripravljala na velike revolucionarne spopade.

Njeno poveljno delo, predvsem pa tudi njena funkcija ljudskega poslanca, njeno udeje-

ZADNJE SLOVO od velike revolucionarke

štvovanje v številnih organizacijah, je bilo zanjo samoumeven izraz nove oblike boja za socializem, za človeka, nove službe svojem ljudstvu. In sredi začelih uspehov tega boja se moramo že posloviti od nje.

Ko se danes v globoki žalosti poslavljamo od nje in z besedami poskušamo povedati, koliko nam je dala, koliko izgubljamo z njo vsi, ne samo njena družina, se nam zde vse naše besede okorne in pomanjkljive, da bi mogli predočiti vsem tistim, ki je niso poznali, zlasti pa mladini, za katere boljše življenje je toliko dala, da je njeno življe-

nje, življenje delavke komunistke in človeka Angele Ocepke, eden temeljnih karmov zgradbe, ki jo gradimo.

Slava njenemu spominu!«
4. junija je bila v Domu sindikatov žalna seja Glavnega odbora Zveze ženskih društev Slovenije v spomin na pokojno predsednico Ocepko. Seje so se udeležili tudi najvidnejši predstavniki naše oblasti.

V počastitev spomina pokojne revolucionarke in prve predsednice Zveze ženskih društev Slovenije je Glavni odbor sklenil ustanoviti sklad za otroško ustanovo, ki bo nosila njeno ime.

NAGRAJEVANJE PO UČINKU BO PORASLO NAJMANJ ZA 30 ODPSTOKOV

Dobili smo podatke iz posameznih okrajev in najznačilnejše je to, da je večina gospodarskih organizacij pravi čas predložila tarifne pravilnike v razpravo in še to, da si je nagrajevanje po učinku zares utrla pot. Sicer pa kar preberimo, kaj nam poročajo iz posameznih okrajev.

KRANJ: Do roka predloženo 85,8 % tarifnih pravilnikov.

Po podatkih, ki jih ima okrajni sindikalni svet, bi moralo v našem okraju predložiti tarifne pravilnike 396 podjetij (točno število ne vemo, ker tudi Tajništvo za delo še nima točnega pregleda). Do 31. maja je predložilo tarifne pravilnike 340 podjetij ali 85,8 % tistih, ki jih morajo sestaviti. Od predloženih je bilo 26 tarifnih pravilnikov zavrnjenih in sicer zaradi pomanjkljive dokumentacije oziroma neupravičenega zviševanja tarifnih postavk. 58 tarif-

nih pravilnikov, oziroma 14,6 % pa je že veljavnih.

MURSKA SOBOTA: Ponekod tudi do 90 % delavcev nagrajevanih po učinku.

V našem okraju bi moralo do 31. maja predložiti tarifne pravilnike v soglasje 130 gospodarskih organizacij. Samo pet gospodarskih organizacij pravilnikov ni predložilo. Ena izmed njih je na novo ustanovljena, štiri in to kmetijske zadruge, pa ga niso predložile, ker še nimajo gotovih zaključnih računov za minulo leto.

Komisije so doslej razpravljale o 29 pravilnikih, 17 delovnim kolektivom so svetovale, naj jih popravijo, kajti neupravičeno so zviševali tarifne postavke in sicer tudi na račun — skladov. Soglasje pa je izrečeno k 12 pravilnikom. Delo po učinku narašča. Po sedanjih podatkih lahko sodimo,

da bo v našem okraju okoli 80 % delavcev nagrajenih po učinku, v posameznih gospodarskih organizacijah pa bo tako nagrajenih tudi 90 % zaposlenih.

NOVO MESTO: Manjša obrtna podjetja v zaostanku.

Do 30. maja je predložilo pristojnim organom v soglasje 213 gospodarskih organizacij svoje pravilnike. 32 organizacij jih še ni predložilo. To so predvsem manjša obrtna podjetja in kmetijske zadruge. Sposobnega kadra nimajo. Toda občinski sindikalni sveti in občinski ljudski odbori so jim že med pripravljanimi postopkom pomagali z nasveti. Pomoč bo še potrebna. 39 gospodarskih organizacij ima že veljavne tarifne pravilnike.

Nagrajevanje po učinku narašča. Po naši oceni bo v podjetjih — v okrajnem merilu — nagrajenih po učinku 60 do 70 % zaposlenih. Lani jih je bilo le 41,3 %. V nekaterih gospodarskih organizacijah pa uvajajo tudi nagrajevanje po enoti proizvoda.

KOPER: Tudi pri nas za 30 % več del po učinku.

Do 31. maja bi moralo predložiti v našem okraju 312 gospodarskih organizacij tarifne pravilnike v soglasje. 248 podjetij je to prvič čas storilo, 4 pa imajo rok podaljšan zaradi reorganizacij.

Od 216 gospodarskih organizacij s pavšalnimi obračunom je tarifne pravilnike predložilo v razpravo le 156 gospodarskih organizacij. Menijo namreč, da lahko sredstva dobe, čeprav pravilnik še ne bo veljal. Toda prav zaradi tega tudi zapostavljajo nagrajevanje po učinku.

NOVA GORICA: V treh podjetjih — nagrajevanje po enoti proizvoda.

V našem okraju bi moralo do roka predložiti 208 gospodarskih

organizacij svoje pravilnike. To je storilo le 145 gospodarskih organizacij. Nekateri, kot recimo tovarna čevljev »Jelen« v Tolminu in še nekatere gostinske gospodarske organizacije, pravijo, da pravilnike niso sestavile, ker imajo premalo izkušenj. Zadržano vinarstvo v Brdih pa še nima potrjenega zaključnega računa za leto 1958. Soglasje je izrečeno k 12 tarifnim pravilnikom.

Iz dosedanjih podatkov je mogoče razbrati, da bo delo po učinku zelo naraslo. V primerjavi z lanskim letom se bo na primer v industriji povečalo od 55 do 75 %, v gradbeništvu od 60 na 73 %, v prometu od 43 do 61 ali skupno v vsem okraju od 35 do 77 %. V tovarni povišstva Nova Gorica, Tekstilni tovarni Ajdovščina in Goriških opekarnah, pa že nagrajujejo zaposlene po enoti proizvoda.

Torej kot rečeno, je že iz teh podatkov mogoče razbrati, da je nagrajevanje po učinku res utrta pot. Čudi nas le, kako gospodarijo v tistih podjetjih, kjer še nimajo potrjenih zaključnih računov.

Pred občinskimi sindikalnimi sveti in organi občin je sedaj obilo dela. Marsikje so v strahu, kako naj v tako kratkem času pregledajo sto in še več tarifnih pravilnikov. Naj povemo, kako so to delo organizirali v občini Ljubljana-Center. Dvanajst stokovnih komisij — vsaka šteje štiri do pet članov — so sestavili iz strokovnjakov, ki so zaposleni v bankah in večjih podjetjih in oni analizirajo tarifne pravilnike po posameznih strokah. Na osnovi teh analiz pa izrečeta potlej dokončno mnenje komisiji sindikalnega sveta in občinskega ljudskega odbora. Zato, ker je delo tako porazdeljeno, bo uspešno in prvič čas opravljeno. P.

Napačni zaključni računi

bilo prikazano napačno stanje v poslovanju in ustvarjenem brutoproduktu, potem pa je pred potrditvijo zaključnega računa razdelil vsem »presežek za plače«. Ko je bil zaključni račun pregledan, je prišlo na dan, da so z delitvijo dobička izplačali 9.558.775 dinarjev več, kot bi podjetje smelo izdati za osebne dohodke. Tako je prišlo podjetje pod prisilno upravo.

Ti in taki primeri kažejo, da morajo biti organi delavskega samoupravljanja previdnejši pri obravnavanju zaključnih računov. Pogosto se dogaja, da člani delavskih svetov z dviganjem rok potrjujejo zaključni račun,

v katerega se ne morejo pogledati, ker ga uprava podjetja prikazuje s preveč številkami in s podatki, ki jih nestrokovnjak le težko razume.

Delavski sveti in upravni odbori morajo vse leto spremljati proizvodnjo in poslovanje podjetja, ker tako najhitreje preprečijo neuspehe, zlorabe in seveda tudi poskuse, prikriti izgubo z napačno sestavljenim zaključnim računom.

Z vestnejšo notranjo kontrolo lahko preprečimo, da bi podjetje prišlo v težave, in o pravem času ukrenemo vse potrebno za dobro poslovanje.

V. Filipovič

VORVILU

Podjetje včasih zaključí poslovno leto z izgubo. Vodilni ljudje, ki so odgovorni tako za dobiček kakor za izgubo podjetja, v strahu pred kontrolo v nekaterih primerih prikrivajo izgubo tako kolektivno kakor organizacijsko. Sestavljajo napačno bilanco, ker upajo, da bodo v naslednjem poslovnem letu izravnali izgubo.

Tako je na primer okrogno javno tožilstvo v Bjelovaru vložilo tožbo proti nekemu podjetju, ki je hotelo prikriti izgubo pet milijonov in je v zaključnem računu prikazalo polmilijonski dobiček.

Ali: direktor in glavni računovodja neke slovenske usnjarne nista prijavi upravnemu odboru in delavskemu svetu primanjkljaja 59 milijonov, marveč sta se dogovorila s knjigovodstvom, da bodo primanjkljaj prikrili. Sestavili so napačne dokumente in tako predložili zaključni račun. Naslednje leto se je primanjkljaj povzpela na 70 milijonov. Takrat so kot po navadi posegli vmes organi oblasti.

In tako dalje.
So pa še drugi primeri. Direktor nekega osiješkega podjetja je uredil tako, da je

SKROMEN ZAPISEK V SPOMIN DELAVKI ANGELI

Malokdo, ki se je z Angelo Ocepkovo srečeval pri delu, je vedel za njeno trnovo pot borca-komunistična in za težave, s katerimi se je vse do konca srečevala prav tako kot druge matere, še bolj, saj se je vsa razdajala delu, kjer koli je bilo potrebno.

Angela ni o sebi nikoli govorila. Sele ko smo jo obiskovali med njeno boleznijo, je kdaj pa kdaj povedala kaj iz svojega življenja.

Spominjam se, da so jo spomladi letos, ko je bila že zelo bolna, obiskale sodelavke iz »Saturnusa«.

»Pusti jih k meni,« je rekla Tončki, ki ji je požrtvovalno stregla med boleznijo. »Vsaj za kratek čas. Zrasla sem z njimi v tovarni. Skupaj smo delile dobro in slabo. Ko sem se nekoč po enem mesecu vrnila iz zapora, so me tovarišice toplo sprejele. Poleg cvetja so mi poklonile še poln hranilnik. Na plačlini dan so zbrale zame, ker so vedele, da bom ostala za tisti mesec brez dohodkov.«

In prišlo so. Kljub temu, da je bila močno oslabela in utrujena in bi ji morali obiske čim bolj omejiti, se je v pomenu s sodelavkami iz »Saturnusa« razživela, kot da bi se vrnila v tiste čase, ko je še z njimi delala v tovarni.

»TOVARNA JE BILA MOJ PRAVI DOM«

Kot nekvalificirana delavka je morala Angela v tovarno že s trinajstimi leti. Revščina doma, krivice in brezpravnost delavcev v tovarni, lažnost kapitalistične morale, še posebej v odnosu do žena in deklet, ki so morale za najnižjo plačo opravljati najtežja dela, vse to je v Angeli zbudilo spoznanje, da se je treba upreti. Angela je tej borbi posvetila vse svoje mlade moči. Partijska organizacija, v katero je bila sprejeta leta 1935, ji je pomagala premagovati težave. Zapori in Bileče je niso zlomili.

Kakšno je bilo takrat življenje v tovarni, naj nam pove odlomek iz spominov Angele Ocepkove, ki jih je napisala za knjigo »Ljubljana v ilegali«.

»Gospodarska kriza, ki je v letu 1935 ponovno pritisnila, se seveda ni izognila »Saturnusa«, je pisala. »Da bi si ohranila dobiček, je hotela uprava odpuščati dvajset žensk, med njimi tudi nezakonske matere in bolne ženske. Franc Leskovec, takrat tajnik »Sindikata metalnih radnikov« za Slovenijo, je zato sklical sestanek tovarniškega sindikata. Pepca Mačkova je pripravljala naprednejšim delavkam in delavcem, naj se na sestanku zavzamejo za svoje sodelavke. Uspele smo...«

Pred vsakim sindikalnim ozioroma množičnim sestankom smo se člani celice posvetovali o vseh vprašanjih, ki so v tovarni nastajala. Potem smo šli od človeka do človeka, da smo natančno spoznali razpoloženje in zahteve delavcev. O vsem tem smo se pred sestankom ponovno posvetovali in nato na množičnem sestanku zagovarjali svoje stališče. Seveda nismo vedno uspeli. Tako je bilo tudi nekoč, ko je uprava ponovno razglasila, da bo odpustila večje število delavk, češ da kriza tako narašča, da ne morejo več kriti stroškov. Takrat naši soglasni protesti niso nič zalegli. Nismo dosegli, da bi delavke obdržali, pač pa nam je po daljšem pričevanju uspelo, da se je vse delavstvo izjavilo za to, da bodo delali le pet dni na teden, samo da bi ne bil nihče več odpuščjen. Pri takratnih nizkih plačah je bila to velika žrtev.

Nismo pa se bojevali samo proti odpustom, temveč tudi za druge stvari: za kolektivne pogodbe, za plačan dopust, za delovne obleke, za obratno kuhinjo, predvsem pa za večjo mezdo. Povečini smo tudi uspeli.

Partija si v tovarni ni pridobivala naklonjenosti samo zaradi odločnega in borbenega stališča v vseh življenjskih vprašanjih delavstva in ljudstva sploh, ampak tudi zaradi tovarištva, enotnosti in medsebojne pomoči, kar niso bile prazne besede, ampak živa oblika naših medsebojnih odnosov. V tovarni smo imeli organizirano medsebojno pomoč, tako imenovano »Cebelivo«. Če je kak delavec ali delavka umrl, nismo zbirali le za venci, ampak tudi za njegovo družino, ki je v največ primerih ostala za nekaj časa brez sredstev. Prav tako smo zbirali ob boleznih, porokah itd. Da si je delavstvo za to pomoč težko odračalo, pač ni treba

posebej poudarjati, saj je bil zaslužek predvsem v zadnjih letih pred vojno nizek.«

V nenehni borbi in v takem okolju se je jeklenila Angela,

DA BI BILO DRUGIM BOLJE...

Tudi po osvoboditvi ni pozabila, da je izšla iz delavskih vrst. Rada se je vračala v »Saturnus« in v druge tovarne.

Ko sva bili pred leti skupaj v tovarni »Mura«, je kot mati spraševala, kako živijo in v kakšnih pogojih delajo delavke. Dajala je nasvete, predlagala izboljšave, urejala velike in drobne stvari. Iz vsega pa je vela velika želja in skrb, da bi jim bilo dobro, čim boljše. In tako je bila povsod, kamor je prišla. Za vsakega je našla spodbudno in dobro besedo, vsakega je razumela in mu skušala pomagati.

Kljub svojemu delu in nestetnim dolžnostim Angela nikoli ni pozabila na človeka. Tudi med svojo boleznijo ne. Vsak dan so prihajali obiski in Angela je pred tistimi, ki so skrbeli za to, da se ne bi preveč izmučila, vedno našla izgovor.

Ko jo je obiskala tovarišica iz Gradišča, se je je takoj spomnila: »Med okupacijo sem pustila pri njej kovček. Italijani so zvedeli in jo zato zašiševali. Naj pride k meni, saj je trpela zaradi mene.«

Ob 8. marcu letos je dobivala čestitke in rože. Vesela je bila vseh, ki so se je spomnili. Ob šopku rdečih nageljnov in drobnem pisemcu, ki so ji ga prinesli od tovarišice iz Bežigrada, pri kateri se je Angela skrivala med okupacijo, mi je rekla: »Dobro se mi zdi, da se je spomnila moje imena, obenem pa mi je hudo, ker vem, da težko živi in je morda poslednje dinarje dala za šopek.«

Angelina najbolj boleča misel je veljala njenim štirim otrokom. Na dnu svojega srca si je vedno očitala, da ima premalo časa zanje. Skrivala je to misel in skušala nadoknaditi čas, ko ni bila z njimi skupaj. Ko je ob večerih utrujena prihajala domov s sestankov in terena, jih je vzgajala, pozno v noč krpala, šivala in urejala gospodinjstvo. Svojih materinskih dolžnosti in skrbi zaradi družbenega dela ni prelagala na druge. Živela je v delu in počitka skoraj ni poznala.

»Tržno moraš verjeti, da boš ozdravela,« ji je med boleznijo pisala njena soborka Korošica Karla. Angelo je tudi med boleznijo odlikovala borbenost in vztrajnost. Kljub temu, da je vedno bolj slabela, je v sebi krepila vero v to, da bo še lahko delala. Snovala je vedno nove načrte. Se v zadnjih trenutkih, ko se je zavedala, nam je rekla:

»Ko se bom malo okrepila, bom šla domov, ko pa bom ozdravela...«

Tako je sredi upov zastala njena misel.

Rože in solze so prekrile Angelin prerani grob, v srcih vseh, ki so jo poznali, pa je ostala boleča rana. Pogrešali bomo njeno tovariško in odkrito besedo. Živela je samo za druge, nase ni mislila nikoli. Vedeli smo, da bo umrla, brez moči smo gledali, kako so se stekali njeni dnevi, njej pa so še vedno bile težave in delo drugih bolj važne kot to, da sama trpi.

Besede so veliko preokorne, da bi z njimi lahko povedali, kakšna je bila Angela-delavka in komunistka, Angela-mati. Drobce iz njenega življenja bo morda čez čas mogoče povezati v celoto, ki bo pokazala Angelin lik, lik skromne, borbene in predane žene, ki je zgorela v delu, zato da bo drugim boljše. N. L.

NA DNEVNEM RIBU

CK LMJ je razpravljala o delavski mladini

Vzbujajmo odgovornost za vse, kar se dogaja v kolektivu in komuni

Pretekli teden je bil v Beogradu plenarni sestanek Centralnega komiteja LM Jugoslavije, na katerem je bilo največ govora o današnji družbeno-politični aktivnosti mladih proizvajalcev v gospodarskih organizacijah in komunalni skupnosti. IV. kongres Zveze sindikatov Jugoslavije je določil nekatera konkretna stališča do posameznih gospodarskih problemov, razpravljal o delovnih in življenjskih pogojih delavcev in določil stališča do strokovnega izpopolnjevanja proizvajalcev. Plenum se je zavzel za to, da organizacija LM v gospodarskih organizacijah store kar največ, da z lastno aktivnostjo omogočijo uresničitev teh stališč.

Pomemben del razprave je bil posvečen nekaterim načelnim vprašanjem, s katerimi se čisto srečujemo v praksi. Najvažnejše je vprašanje družbene aktivnosti mladih proizvajalcev v sistemu delavskega in družbenega upravljanja. Na terenu v mnogih primerih celotno aktivnost vodstva LM predstavlja samo kritika na posamezna neresena vprašanja (ni samskih stanovanj), zanemarjena družbena prehrana, slabi odnosi, razlike v nagrajevanju, nepravilno vlaganje sredstev itd.), njej pa čisto ne sledi tudi politična aktivnost. Mnogo mladih ljudi dela v delavskih svetih, upravnih odborih, zborih proizvajalcev in drugih organih družbene samouprave in tudi med njimi srečujemo taka mišljenja. Tako delo odvrta organizacijo in posameznike od njihovih osnovnih problemov, samj beže od možnosti in oblik, s katerimi lahko rešijo mnoga vprašanja, ki niso le stvar mladih, temveč zadeva celotnega kolektiva. K temu pripomore svoj delež tudi dejstvo, da vse politične sile v kolektivih čisto pozabljajo na Ljudsko mladino, ko je govora o važnih gospodarskih in proizvodnih zadevah. Zato je izredno važno, da pri slehernem mladem proizvajalcu vzbujamo odgovornost za vse, kar se dogaja v kolektivu, komunalni skupnosti, saj z lastnim sodelovanjem v organih upravljanja prispeva svoj delež k reševanju vseh vprašanj, ki jih poraja praksa. Razen organov upravljanja so najprimernejše oblike za družbeno aktivnost tudi klubi mladih proizvajalcev, proizvodne konference mladih delavcev, sodelovanje v delu sindikata, na zborih volivcev v podjetju in na terenu. Tako bodo kritike, pripombe in zahteve postale tudi ustvarjalno delo mladine. V zvezi s tem pa se je plenum zavzel tudi za sistematično družbeno in ekonomsko vzgojo mladih delavcev, kar je prvi pogoj za uspešno delo v sistemu upravljanja.

MLADINA NAJ BO POUDBNIK ZA NAGRAJEVANJE PO UČINKU

Naslednje vprašanje, ki je bilo o njem tudi mnogo govora, je nagrajevanje mladih in starejših delavcev za enako delo. Niso redki primeri, kjer je delovni učinek obeh enak, toda mlajši delavec samo zato, ker ga smatrajo še za neizkušeneja in podobno, sprejema manjše plačilo. Zanimivo je, da ponekod znaša ta razlika celo do 15%. Globlja analiza nam takoj pove, da so take diskriminacije in nesocialistična načela možna le tam, kjer plačilo je zaposlene samo po tarifni postavki. V tem primeru je možno celo to, da je učinek mlajšega večji, toda, ker ga ne poznamo, se višina tarifne postavke odloča po povsem drugačnih kriterijih. V Sloveniji smo ugotovili, da v podjetjih, kjer razširjajo nagrajevanje po učinku, to sploh ni več problem. Zato je povsem razumljivo, da je plenum sprejel stališče, naj organizacije Ljudske mladine postanejo v podjetjih pobudnik oziora sodelavec pri uvajanju in razširjanju nagrajevanja po učinku, naj nasprotujejo zastarelim mišljenjem, s katerimi se marsikje srečujemo. Sprejeto je bilo stališče, naj to ne bo samo akcijska politična parola, ki bo ostala neuresničena, marveč naj klubi mladih proizvajalcev in zlasti še mladi strokovnjaki sodelujejo pri izdelavi analiz in drugem praktičnem delu na tem področju. Razlike v plačilu za enako delo torej lahko odpravimo samo s uvajanjem najrazličnejših oblik nagrajevanja po učinku. Kdaj in v kolikšni meri pa bodo te oblike v kolektivu uveljavljene, pa je odvisno tudi

od mladih delavcev, saj svoje probleme, se nam nehotе postavljajo vprašanje, ali so organizacije Ljudske mladine in njihova vodstva v podjetjih sposobna prispevati svoj delež v splošni politični aktivnosti kolektiva in če niso, kje tiči vzrok za to. Slabosti je mnogo in za njih ni odgovorna samo mladina. Najprej moramo upoštevati, da so mladi ljudje v starosti od 16 do 20 let bolj navdušeni za društveno dejavnost, izlete, različne prireditve in podobno, in to dobršen del organizacij Ljudske mladine smatra kot svojo osnovno dejavnost. Mladina v starosti od 20 do 25 let pa se v osebnem življenju in pri delu srečuje že s težjimi problemi, njim so tuji slabi medsebojni odnosi, obsojajo posamezne slabosti, srečujejo se z najrazličnejšimi težavami, delo jim poraja mnoge iniciative, žele hitrejšega razvoja in osebnega napredka. Njim še nismo dovolj prilagodili programa dela v organizacijah Ljudske mladine in zato jih čisto tudi nimamo v organizaciji. Pri reševanju problemov v proizvodnji, nagrajevanju, delitvi sredstev, reševanju problemov standarda, odnosov in podobno, moramo biti v

pretežni večini orientirani k starejšemu delu mladine s pogojem, da skrb za mlajše ne zanemarjamo. Pri vodstvih Ljudske mladine v podjetjih srečujemo dvoje vrst pojavov, ki odvajajo iste oziroma različne delovne sile od mladine. Problem je v tem, da del mladih ljudi, ki delajo v vodstvih zaradi nezadostnega znanja ne razume raznih gospodarskih ukrepov in drugih vprašanj in zato zanemarija delo z mladimi delavci. V drugih podjetjih imajo v vodstvu razgledane mlade strokovnjake, ki podcenjujejo delo z mladino zato, ker stvari poznajo in menijo, da jih pozna tudi mladina. O vzrokih premajhne aktivnosti neposredno med mladimi delavci bi lahko še govorili, toda za nas je važno, da plenum na problem opozarja in bi zato nujno v bodoče na najrazličnejše načine bilo treba krepiti aktivno delo med vsemi člani Ljudske mladine v podjetjih.

POMOČ IN SODELOVANJE NA VSAKEM MESTU

Ni dovolj sprejemati mlade ljudi v organizacijo Zveze komunistov in sindikat, sodelovati na sestankih mladih delavcev in podobno. Pomoč, bolje povedano, sodelovanje mora biti na vsakem mestu ob vsakem vprašanju, tudi ko je govora o tarifnem pravilniku, zaključnem računu, personalni politiki itd.

Plenum je posebej poudaril, da je nujno potrebno sodelovanje sindikatov in Ljudske mladine.

Plenum je posebej poudaril, da je nujno potrebno sodelovanje sindikatov in Ljudske mladine.

M. R.

Komuna in dva odstotka

Zadnji čas vidimo po izlozihb napise, da je v ceno razstavljenih predmetov vračunan tudi občinski davek na maloprodajni promet. Stopnje tega davka so sicer po raznih občinah različne, najpogosteje pa so določene na 2%. Mnogim državljanom ne povedo mnogo ali celo nič, saj je za kupca važna v prvi vrsti cena, ki jo plača v trgovini, manj pa ga zanimajo razni davki, ki so vračunani v to.

Pa vendar ni vse tako enostavno. Davek od prodaje na drobno lahko predpišejo občinski ljudski odbori za tiste predmete, ki ne predstavljajo glavnih življenjskih potrebščin. Ta davek je eden od virov dohodkov komun za kritje proračunskih potreb. Z objavami o višini občinskega davka v izlozihb lahko kupec vidi, koliko prispeva za komuno pri neposrednem nakupu obdavčenih predmetov, koliko pa ostane v trgovini. Seveda mora potrošnik sedaj, ko je v izlozihb knjih samo eno opozorilo — nekatere trgovine so izjema — predmetov v izlozihb pa velik, sam izračunati, koliko znaša občinski davek. Zato lahko rečemo, da dosedanji način objavljanja stopenj občinskega davka v izlozihb ni pravilen.

Ko so občinski ljudski odbori dobili pravico samostojno določati občinske davščine, je bilo poudarjeno, da je nujno demokratično predpisovati takšne davčnice. Vsaka nova občinska davčnica namreč neposredno ali posredno obreme-

njuje državljan. Zaradi tega morajo državljanji izreči svoje mnenje o tem, se pravi, da morajo uvajanje novih občinskih davščin obravnavati zbori volivcev. Res je, da so ljudski odbori največkrat stopili pred volivce z nameravano uvedbo davka v prometu na drobno, toda pojasnjevanje je bilo mnogokrat dokaj megleno ter brez obrazložitve ekonomskih posledic takega ukrepa. Ponekod so šli celo mimo zborov volivcev.

Občinski davek v prometu na drobno in letošnje povišanje stopenj tega davka v nekaterih občinah samo po sebi ne vpliva bistveno na življenjsko raven prebivalstva. Kakor hitro pa ta davek povežemo z urejanjem cen komunalnih uslug in z drugimi podobnimi ukrepi, je vprašanje življenjske ravni mnogo bolj zaostreno. Gledano s tega stališča morajo ljudski odbori vsestransko proučiti ekonomske možnosti predpisovanja novih davčnic. Nove davčnice morajo biti pogojene z ustreznimi povečanimi realnimi dohodki državljanov, sicer lahko povzročijo zastoj ali celo padec življenjske ravni.

V odnosih med občinami in trgovskimi podjetji je glede tega davka nekaj nejasnih vprašanj. Ko so n. pr. ljudski odbori predpisovali ali poviševali davek, so ponekod hkrati tudi obvezali podjetja, da ne smejo dvigniti cen obdavčenim predmetom. Takšna obveza je popolnoma pravilna takrat, kadar je osnova takemu sklepu

ljudskega odbora predhodna analiza, ki pokaže neizkoriščene rezerve trgovskih podjetij. Kadar pa so analize pokazale nasprotno, pa so ljudski odbori vseeno prepovedali dvigati cene obdavčenim predmetom, potem so zavestno ali nezavestno posegli v delitev dohodka prizadetih trgovskih podjetij. To je seveda ne-uzdržno. Kadar torej ljudski odbori predpisujejo, morajo imeti jasno pred očmi, da zvišanje davčnih stopenj vedno pomeni obvezno ustrezno zvišanje cen obdavčenih predmetov, kadar trgovina nima notranjih rezerv. V takih primerih so vsa zagotovila in zahtevanja, da se cene ne bodo dvignile, čista utvara in nepravilno obveščanje volivcev, obvezovanje podjetij, da ostanejo na starih cenah, pa ekonomsko in pravno ne-utemeljeno.

Pri obračunavanju tega davka je tudi nekaj nejasnosti tehnične narave. Gotovo je namreč, da je ta davek dohodek komun, in katerim prispevajo državljanji sami direktno za nakupom obdavčenih predmetov. Trgovine so je nekakšen posredovalni mehanizem med državljanji in komuno. V nasprotju s tem načelom pa veliko podjetij izkazuje ta davek kot svoj dohodek, ki ga odvajajo komunam. Takšno prikazovanje ustvarjenega dohodka spreminja njegovo vrednost in prav bi bilo, ko bi bila tehnična obračunavanja davka v prometu na drobno kar najhitreje urejena. S. S.

7 dni v sindikatih

V Koprju v okrajnem sindikalnem svetu delajo 4 komisije, ki proučujejo probleme, ki se porajajo pri sestavljanju in potrjevanju tarifnih pravilnikov. V tem okraju še vedno precej težijo, da bi povečali tarifne postavke.

V Ljubljani so na seji tarifne komisije okrajnega sindikalnega sveta razpravljali o predloženih tarifnih pravilnikih. Doselej so potrdili 34 tarifnih pravilnikov. Komisija je ugotovila, da so podjetja v svojih tarifnih pravilnikih uveljavila načela o nagrajevanju po učinku.

Na seji komisije za oddih in letovanje delavcev okrajnega sindikalnega sveta so govorili o programih dela občinskih počinjskih skupnosti. Obenem so se tudi dogovorili, kako bodo uporabili sredstva, ki jih je ta svet prejel kot dotacijo Okraj-

nega zavoda za socialno zavarovanje, da bi bolje organizirali letovanje delavcev.

V Mariboru je predsedstvo okrajnega sindikalnega sveta obravnavalo 41 tarifnih pravilnikov večjih gospodarskih organizacij, da bi tako ugotovili, kako bodo v bližnji prihodnosti v kolektivih mariborskega okraja nagrajevali delavce po učinku. Ugotovili so, da v nekaterih manjših podjetjih skušajo preveč povečati tarifne postavke vodilnim uslužbencem. Obenem pa ponekod težijo, da bi za vodilne uslužbence v merilu izenačili tarifne postavke za vodilne uslužbence. Okrajni sindikalni svet je zavoljo tega sklenil, da bo posebna komisija, ki jo bodo imenovali na tem sindikalnem vodstvu, praktično pomagala kolektivom reševati ta vprašanja.

V Novem mestu in nekaterih občinskih sindikalnih svetih, kot na primer v Senovem, Metliki, Krškem so imeli že več posvetovanj, da bi lažje rešili nekatere probleme, ki se pojavljajo pri sestavljanju tarifnih pravilnikov.

Predsedstvo okrajnega sindikalnega sveta se je tudi dogovorilo, da bodo v vseh središčih,

razen v Žužemberku in Metliki, ustanovili delavske univerze.

V Novi Gorici so na pobudo okrajnega sindikalnega sveta v občinskih sindikalnih svetih razpravljali o vseh problemih, ki zadevajo sestavljanje in potrjevanje tarifnih pravilnikov.

V Republiškem odboru gradbenih delavcev pripravljajo ob otvoritvi šolskega centra za

gradbene delavce zborovanje delavcev. Ob tej priložnosti naj bi se tudi srečali delavski zastopniki Zveze gradbenih delavcev Jugoslavije in podzveze za Slovenijo izpred vojne.

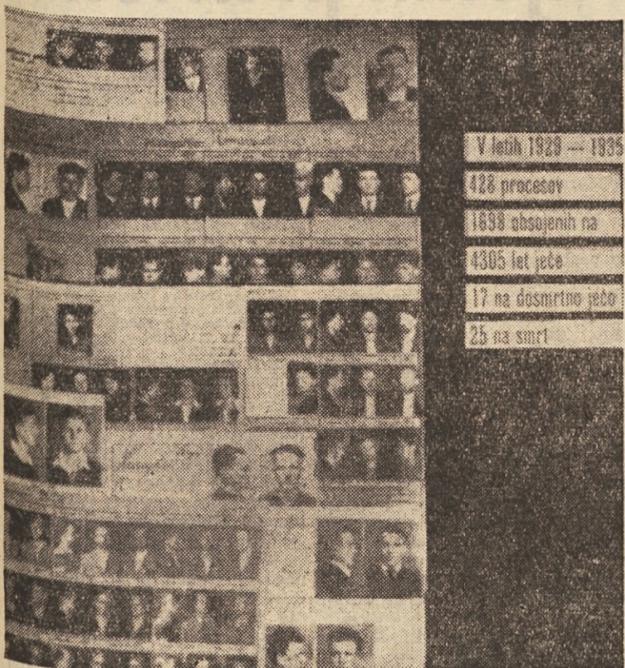
V Ljubljani je bil v minulnem tednu združitveni plenarni republiškega odbora sindikata kmetijskih in živilskih delavcev Slovenije. Na njem so izvolili predsedstvo in tajništvo novega sindikalnega sveta.

Javna zahvala vsem krvodajalcem

Kolektiv ZAVODA LRS ZA TRANSFUZIJO KRVI in njegov upravni odbor toplo pozdravlja ob 4. juniju — DNEVU PROSTOVOLJNIH KRVODAJALCEV vse darovalce krvi in se jim prisrčno zahvaljuje za vso njihovo dosedanje veliko požrtvovalnost in globoko humanost pri reševanju dragocenih

življenj naših ljudi.

NA RAZSTAVI REVOLUCIJE

Z razstave 40 let KPJ. Fotokopija policijskih kartotek z oznako — komunist.

● »Proč s fašizmom, ki stalno ogroža mir!«

● Edino diktatura proletariata bo za vedno odstranila vojno nevarnost!«

● »Roke stran od Sovjetske zveze!«

● »Proč s fašistično in militaristično vzgojo mladine v naših šolah!«

Sleherno noč so bile ulice posute s propagandnimi listki. Na stenah hiš so se bleščali znaki — srp in kladivo! Komunistične literature je bilo vse več. Policija

Posamezne obtožence je pri zasiljevanju gotovo najbolj obremenjevala samozvestna izjava nekaterih komunistov, da so in da tudi nameravajo ostati člani Komunistične partije Jugoslavije. Vsi obtoženci so bili obsojeni na večletno roboj. Ječarji v Sremski Mitrovici so spet zaroljali s ključi, celice so se napolnile z novimi jetniki, policijske kartoteke z oznako — komunist — z novimi slikami in novimi imeni.

To je skromen listič iz največje dnevnice življenja Partije, ko je gospodoval nad njo paragraf šestojanuarske diktature z Zakonom o državni varnosti, ki ji je ob vsakem koraku sledil policijski plačanec, ko je bila skoraj razbita organizacijska mreža in je bila Partija globoko v ilegali. Kljub terorju žandarmerijskih diktatorjev pa je Partija živelala še naprej.

(Nadaljevanje v prihodnji številki.)

DUŠAN KRALJ

je bila zbegana, mrzlično je tipala po megli in iskala storilce, da jih potisne v senco zakona o varnosti države.

Aretacije, raziskave in procesi so bili na dnevnem redu. Policija je usmerila dejavnost le v preganjanje komunistov. Novembra meseca so bile množične aretacije članov KPS, katerim je po vsej verjetnosti botrovala izdaja. (Žal nam policija ni zapustila spiskov podlih ovadbuštev in provokacij svojih plačanih vohunov in provokatorjev!)

Zapori Državnega sodišča za zaščito države v Beogradu so uradno zahtevali od ljubljanskega okrožnega sodišča 15 osumljencev — komunistov, med njimi Pavla Tepino, Oskarja Kovarja, Sergeja in Borisa Kraigherja, Petra Stanteta. Brzojavka je posebno opozarjala na Vilibalda Kanteta, ki je »sposoben pobegniti še tako budnemu policijskemu očesu! (Vilibalda so zaprli, ker je v neki družbi dejal, da je Peter II. — navaden smrkavec!)

Prvega marca leta 1935 se je začel sodni proces!

Obširna obtožnica je vsebovala 84 ovadb, ki so obtožence dolžile osnovanja Komunistične partije v Sloveniji, organizacije delavskih stavk, širjenja propagandistične literature, pozivanja k vsedržavnemu uporu, povezanosti s Centralnim komitejem jugoslovanske Partije.

Tri tedne so se odpirali zapori na Adi Ciganliji in se je polnila sodna dvorana Sodišča državne varnosti v Beogradu. Sodniki, advokati, tožilci so si podajali besede, ki so bile toliko bolj ogorčene, kolikor drzejši so bili odgovori obtožencev.

V TEM MESECU JE ODPRTA V PREDNJEM KRILU GOSPODARSKEGA RAZSTAVIŠČA V LJUBLJANI RAZSTAVA Z NASLOVOM: ŠTIRIDESET LET KOMUNISTIČNE PARTIJE JUGOSLAVIJE. RAZSTAVA JE PRAVZAPRAV ZGODOVINSKI PRIKAZ ŠTIRIH DESETLETIJ DELA KOMUNISTIČNE PARTIJE PRI NAS NA SLOVENSKEM KOT NEPOGREŠLJIV DOPRINOS SLOVENSKE KOMUNISTOV K ENOTNI ZMAGI KOMUNISTIČNE PARTIJE JUGOSLAVIJE. RAZSTAVO JE PRIPRAVIL INŠTITUT ZA ZGODOVINO DELAVSKEGA GIBANJA OB POMOČI ODDELKA ZGODOVINSKEGA ARHIVA PRI CK KPS IN MUZEJA NOB. PRETEŽNI DEL RAZSTAVNEGA PROSTORA JE NAMENJEN PRIKAZU REDKIH, ZATEGADELJ TOLIKO BOLJ DRAGOCENIH DOKUMENTOV PREDVOJNEGA ČASA, IZ ČASA BOJEV Z OKUPATORJEM IN NAPOSLED SLIKOVITEMU PRIKAZU POVOJNEGA UTRIPA NAŠE SOCIALISTIČNE DOMOVINE. MANJŠI DEL RAZSTAVNEGA PROSTORA PA SEZNANJA OBISKOVALCE Z NAJRAZLIČNEJŠIMI DELI NAŠIH UMETNIKOV — SLIKARJEV IN KIPARJEV — V KATERIH JE UPODOLJEN REVOLUCIONARNI BOJ TER RAZVRŠČA BOGAT IZBOR SOCIALISTIČNE LITERATURE V JUGOSLAVIJI VSE OD LETA 1874. UMETNIŠKI DEL RAZSTAVE JE UREDIL JAKOPIČEV PAVILJON, KNJIŽNI PA CANKARJEVA ZALOŽBA. VSEBINO RAZSTAVE ŠE DOPOLNJUJEJO VSAKODNEVNE FILMSKE IN DIAPROJEKCIJE.

Ob otvoritvi razstave: Miha Marinko, sekretar CK ZK Slovenije si v družbi Franca Leskoška Luke, člana Izvršnega komiteja CK ZKJ in predsednika republiškega odbora za proslavo 40-letnice KPJ ter z Ivanom Mačkom, organizacijskim sekretarjem CK ZKS, ogleduje razstavo Štiridesetih let Komunistične partije Jugoslavije.

Pritajeni korak obiskovalcev zastaja pred vsako fotografijo. Ljudje molče prebirajo že malone pozabljene dokumente. Z obrazov jim bereš začudenje nad marsičem, kar je bilo doslej nejasno v njihovem spominu; tu in tam pa se zারেže v lice trenutno srečanje s starim, davno preživelim dogodkom, ki nemara še danes ni povsem dognan.

Dva si med seboj šepetata: »Glej, tega se spominjam! Zdaj šele razumem, zakaj so takrat stražniki na konjih navallili na promenado!«

»Pa res... Na to sem že skoraj pozabil.«

Kako prav je, da se ljudje včasih spomnijo preteklih let, posebno še, če so jih živeli v takšnem kaosu svetlobe in teme, boja človeškega z nečloveškim, naprednega z nazadnjaškim, revolucionarnega z reakcionarnim — kot je karakteristika minulih desetletij. Obujen spomin šele lahko vrednoti bitje dandanašnjega časa in mu daje pravo podobo. Pozoren obiskovalec lahko najde v njem tudi samega sebe kot človeka nove dobe.

Starejši se spominjajo, mlajši pa — spoznavajo. Zgovornejši od učne knjige so dokumenti, fotografije, izrezki iz časnikov, obledeli razglasi, protestna pisma in policijski zapiski. Njihova pripoved je poučnejša kot monotono učiteljevo vezanje zgodovinskih dogodkov.

Tovariš Bravničar, predstojnik Inštituta za zgodovino delavskega gibanja, je dejal: »Stara Jugoslovanska policija nam je napravila v vseh letih svojega tiranstva vsaj eno uslugo: ves čas je skrbno zbirala in tudi zbrala mnoge dokumente o delu naše Komunistične partije, naših revolucionarjev!«

Policiji kraljevskega režima niso hoteli poznati razlike med goljufi, morilci, ubijalci, tatovi in — komunisti. Ljudem so jih namenoma predstavljali kot enako nevarno družbeno zlo, čeprav so dobro vedeli, da to ni res. Ko se je Tone Tomšič leta 1933 vrnil iz zloglasnih zaporov v Sremski Mitrovici, je ob sestavljanju protestnega pisma tedanjim oblastem zoper nevdružne razmere v zaporih razločno izrazil zahtevo, naj uprava jetnišnice loči politične jetnike od kriminalcev.

No, oko hitro najde med neštetiimi neznančkami — znana imena. Le-ta pritegnejo njegovo pozornost. Skoraj bi lahko trdil, da ni političnega voditelja, kategera imena ne bi našel med policijskimi zapiski preživelega časa.

V levem kotu gornjega razstavnega prostora je prilepljena na velik pano obširna fotokopija takšnih policijskih karakteristik. Kdor je zašel v njihovo kartoteko, se nam predstavlja s tremi slikami in z lakonično besedo — komunist. V srečanju s temi kariončki nujno sledi — zakaj — ki terja odgovor. Ta pa je skrit v drugih, tajnejših policijskih dokumentih. Razvozljajmo vsaj enega.

Poštni kontrolor na Pošti št. 1 je imel 9. februarja 1934 nočno službo. Ko so mu dostavili pošto, ki so jo pobrali po mestnih nabirnikih, je med pismi našel tri letake z naslovom — Proč s socialfašistično stranko!

Letak se mu je zdel bogokletnikanj se je vznemiril samo ob naslovu. Kontrolor se je seveda zbal za pokojnino in je ročno za-

sukal telefon. Čez nekaj minut so bili letaki na žandarmerijski postaji.

Kmalu zatem je prinesel na policijo podobne letake nekdo iz Šiške. Našel jih je doma na dvorišču. Moral je zadostiti svojemu čutu dolžnosti kot občinski svetovalec s tem, da jo je jedrno ubral v prvo stražnico.

Do poletja se je nabralo letakov in propagandne literature na mizi policijskega komisarja da je bilo kaj! Nosili so jo razni ovadhuhi iz vseh delov mesta, iz tovarn, šol, trgovin; bojzljivi pristaši režima so jo pobirali po Kongresnem, Vodnikovem trgu, po cestah in ulicah našega mesta.

Prijave so prihajale tudi iz drugih slovenskih mest. Stražmojstri so kar tekmovali med seboj: letake so pošiljali priporočeno ali ekspresno na Policijsko upravo v Ljubljano.

V Zidanem mostu je stresel neznanec iz nočnega vlaka cel koš »nevarne« literature, da je z njo prekril vso progo, Zelezničarji so brali, in še s kakšnim zanimanjem!

Nobena revija ni imela takrat toliko odjemalcev, kolikor je bilo interesentov za tajno komunistično literaturo. Vsak žandar je nosil s seboj celo knjigo z imeni osumljencev. Obetajoč si bogate nagrade, je kot lovski pes stikal okoli za tajnimi organizacijami, ki so delile med delavci to — državi in kralju nevarno čtivo.

V avgustu se je posrečilo policijski patrulji zajeti tri mlade delavce na Trojanskem klancu. Fantje so bili iz Zagorja. Pri preiskavi niso priznali ničesar razen tega, kar je bilo očitno, da so pač slučajno imeli pri sebi propagandno literaturo.

Zatem, na začetku osumljenih primerov, je vsak žandar še žolčnejše dokazoval svojo sposobnost v morju nepomembnih poročil svojemu komandirju, naj je bilo to v Trebnjem, Novem mestu, Celju, Mariboru ali Ptujju.

Policijo so razburjale prevratniške parole, tiskane z velikimi črkami na rdečih letakih:

PRAZNIK V ZASAVSKIH REVIRJIH

»To je narod, ki ga je predvidel in napovedal že Ivan Cankar — narod delavcev in kmetov, narod proletarcev. Pojavil se je, ne sicer z rdečim nageljnomo v gumbnici ali belo krizantemo na prsni, kot je bila vizija pesnika in pisatelja, ampak se je pojavil s puško v roki in z bombo za pasom...!«
(Iz slavnostnega govora predsednika Republiškega sveta Zveze Sindikatov tov. Staneta Kavčiča.)

Vlak je pripeljal na postajo. Marsikateri izmed obiskovalcev je prišel letos prvič v Trbovlje. Prišel je z mnogimi drugimi, da praznuje z rudarji zasavskih revirjev praznik rdečega mesta.

Tako so pripeljali vlaki tudi pred petintridesetimi leti! Takrat so prišli v Trbovlje velenjski rudarji, črni garaci iz kočevskega podzemlja, jeseniški železarji, kresniški glažutarji, delav-

ci iz Meže, možje nenasmejanjnih lic, ki so se odzvali klicu svojih tovarišev.

Fašistična zastava ni zavihrala. Rudarska pest je udarila po orjunaških zanesenjakihi, ki so prišli v Trbovlje s prepričanjem, da si bodo pokorili zgaranega knapa.

Daljni horizonti odsevajo v obrazu današnjega človeka. V njegovem izrazu sta vpletena

boj in zmaga, najčistejše jamstvo za dobro izbrano pot, ki jo hodijo dediči revolucionarne sle proletariata po sreči in pravici. Današnje sonce je visoko v zenitu. Od tam sipa svoje žarke na vso dolino, molčecim pomnikom preteklosti, ki daje vse veličastje današnjemu prazniku v svojih revirjih.

»Ril sem za to prekleto rudo nekje pod francosko zemljo, ko sem zvedel za krvavi spopad z Orjuno v mojih Trbovljah.« mi je pripovedoval Bernot, starejši rudar: »Kar nas je bilo Sloven-

cev, smo napravili nabiralno akcijo med tamkajšnjimi rudarji. Moji so mi poslali Fakinovo sliko, razmnožili smo jo in prodajali, izkupiček pa smo poslali v Trbovlje. Po tistem letu sem iskal črno zlato še drugod, v Belgiji, v Nemčiji. Kamorkoli sem prišel in koderkoli sem pripovedoval o tem dogodku, povsod sem srečal isto bridkost v očeh in enako stisnjene pesti. No, danes sem tu, lahko govorim, lahko pripovedujem s spominom ponosa na naše fante in vi lahko pišete o tem. In kadar pišete, ne pozabite ničesar!«

Sla sva z drugimi proti mestu. V nedogled segajoča povorka ljudi, zastave in godbe.

Na Trgu revolucije se je zbralo 20.000 ljudi.

Besede, izgovorjene v mikrofone na tribuni, so bile kot prebrana stran iz zgodovine trboveljskega proletarca. Prikovale so domačina in tujega obiskovalca, vklebile njegovo pozornost. Spomin na preteklost šele daje človeku veljavo in moč! Oseko in plimo velikih štiridesetih let, neutrudne boje in zmage, rdečo nit, ki je povezovala boj proletarca na šahtu in numeri ali ob plavžih in martinovkah, pa je na koncu razprostrla kot na dlani revolucionarna pesem, ki so jo zapeli združeni pevske zbori.

Opoldan so Trbovlje odprle vrata svojih domov na stečaj. Mesto je pripovedovalo o 14-letnem delu svojih gospodarjev. Nove zgradbe — med njimi Delavski dom — tlakovane ulice, skrbno negovani parki, nepreglednost novih stanovanjskih blokov, novo poštno poslopje, banka, nedograjene stolpnice. Potnik je imel kaj videti! Gostilne in restavracije so bile prepolne: tu so se domačini pomešali z gosti, razgovorili so se z njimi, v besedi spoznavali med seboj. Slovesom je botroval domenek za prihodnjic. Če ne prej, spet drugo leto na občinskem prazniku!

Po govoru, ki ga je imel Stane Kavčič, predsednik Republiškega sveta Zveze sindikatov za Slovenijo, je Trg revolucije prišluhnil revolucionarni pesmi združenih pevskih zborov in godb.

Osnove samoupravljanja so v neokrnjenih pravicah

gospodarjenja z vsemi osnovnimi in drugimi sredstvi ter v delitvi ustvarjenega dohodka

SEDAJ DELAVSKI SVETI NA ŽELEZNICI NIMAJO OSNOV ZA DELO — PREDLOG KOMISIJE LE DELOMA REŠEJE PROBLEME — SE EN PREDLOG, KI NUDI OSNOVE ZA RESNIČNO SAMOUPRAVLJANJE

S posebno uredbo o organizaciji, poslovanju in vodstvu jugoslovanskih železnic v letu 1953 se je transportna dejavnost vključila med gospodarske dejavnosti. V transportnih in drugih namenskih podjetjih na železnici je bilo uvedeno delavsko upravljanje. Ne glede na možnosti, ki jih je nudil omenjeni predpis za uveljavljanje samoupravljanja na železnici, je treba reči, da je bil to velik in prvi korak pri lomljenju centralističnih in birokratskih tendenc v tej dejavnosti. Vsak poskus decentralizacije in približevanja železniških podjetij železničarjem in komunam nekateri nenehno zavračajo s posplošenimi ugotovitvami o

»enotnosti železniškega transporta«, o »enotnem jugoslovanskem področju«, o »synchronizaciji« in podobnem. Toda prav tisti, ki nenehno govore o enotnosti, nikoli ne razčlenjujejo, kaj mora biti zares enotno glede na posebnosti take dejavnosti, kot je železniški prevoz, in kaj lahko brez škode in celo v korist skupnosti prepuščamo v upravljanje posameznim kolektivom.

S takimi frazami so bile zavržene že mnoge koristne pobude, zaradi teh »dejstev« so se rodili še nekateri predpisi, ki so odzveli nekateri tistih pravic, ki jih je sicer uredba iz leta 1953 zagotovila neposrednim proizvajalcem. Poleg tega, da se je v teh letih lomilo (čeprav se po našem mnenju še ni zlomilo) mnenje, da mora biti železnica decentralizirana, pa je treba povedati, da so delavski sveti s svojim delom potrdili, da je samoupravljanje na železnici opravljeno in celo nujno.

Razvoj je šel torej ne glede na opisane in podobne tendence naprej. Zlasti se je razvil gospodarski sistem. Delavski razred je dokazal, da je sposoben skrbno gospodariti z osnovnimi in obratnimi sredstvi, ki mu jih je zaupala skupnost. Prav zato sedaj ponovno razmišljamo, kako organizirati JZ, da se bo delavsko samoupravljanje tudi tu uveljavilo tako kot v drugih gospodarskih organizacijah.

Kako je sedaj?

Medtem ko so bila namenska podjetja gospodarsko kolikor toliko samostojna in se je v njih dobro uveljavilo delavsko upravljanje, za železniška transportna podjetja to ne velja. Čeprav tičijo vzroki manjše samostojnosti teh podjetij tudi v značaju transportnih poslov, se ta podjetja niso uveljavila predvsem zaradi tega, ker ni bilo rešeno, s čim pravzaprav gospodarijo in so direktice ohranile preveč upravnih funkcij in si prilaščale tudi preveč del skladov in drugih sredstev.

OD 4600 MILIJONOV DINARJEV OSTANE DS 138 MILIJONOV

Tako n. pr. je Generalna direkcija JZ v glavnem sama razporejala sredstva amortizacije. Prav tako osrednji investicijski sklad, ki se je formalno v skupnosti (CIF), ter sklad skupnosti. Lani, na primer, je od 4 milijard in 600 milijonov razpoložljivih sredstev za amortizacijo razdelila namensko sama Generalna direkcija kar 4 milijarde 462 milijonov dinarjev. Železniškemu transportnemu podjetju je ostalo za prosto razpoložljivega potemtakem samo 138 milijonov, to je bore 3%. Razumljivo, da je ob takem centraliziranem razporejanju amortizacijskih sredstev povsem nemogoče doseči, da bi se denar res smotrno uporabljal. Tako večšinska sredstva za amortizacijo niso bila razporejena tja, kjer bi bila najbolj potrebna. In zato osnovna sredstva (stroji, poselje, vozila itd.) niso bila vzdrževana tako, kot bi bila lahko, če bi o uporabi odločali tisti, ki naj osnovna sredstva uporabljajo zato, da bi proizvajali več in bolje.

Kot že rečeno, so podobno centralizirane tudi druge gospodarske zadeve. Delitev dohodkov od prevoza ne stoni na takšnih merilih, ki bi lahko spodbujala kolektive za pridobivanje tovora, za prizadevanje, da bi potkom nudili udobnejši in hitrejši prevoz itd.

300 ENOT DOBI 68 MILIJONOV

Se manjše možnosti za gospodarjenje pa imajo osnovne enote. Pri tem mislimo na posamezne postaje, sekcije za vzdrževanje prog in razdeljevanje signalno-varnostnih naprav, pa tudi na kurilnice. Nekaj podatkov bo to trditve podprelo. Od leta 1955 do 1958 je bilo na področju ZTP Ljubljana ustvarjenih 7 milijard 300 milijonov amortizacijskih sredstev. Od tega je železniško transportno podjetje samostojno razdelilo samo 365 milijonov dinarjev, enote pa so dobile za nakup novih osnovnih sredstev in za vzdrževanje le 68 milijonov, to je 18%.

Tudi z obratnimi sredstvi so doslej razpolagala izključno ZTP. Postaje niso imele nobenih obratnih sredstev, kurilnicam in sekcijam pa so bile tudi tu pravice omejene. Razumljivo, da potem delavski sveti niso zainteresirani, da bi smotrno gospodarili, ker za prihranke ne dobe nobene materialne protivrednosti, prav tako pa tudi ne odgovarjajo, če presežejo določene limite. Sicer pa je zares nemogoče, da bi uslužbeni ZTP v tako velikem podjetju ocenjevali, kateri nakupi so ali niso upravičeni.

10 MILIJONOV DINARJEV SKLADOV ZA VSE ENOTE

Način delitve dohodka in centraliziranje vseh sredstev pri vrhu je pripeljal do tega, da posamezne enote tako rekoč nimajo skladov skupne uporabe. Enote tako niso mogle voditi prav nobene gospodarske politike, in niso razpolagale s sredstvi za reševanje problemov družbenega standarda. Znano je, da so železničarji v zadnjih letih zgradili najmanj stanovanj, da so njihove obratne kuhinje in bivalnice zelo slabe itd. Sicer pa tudi v tem primeru vse povedo številke. Za 18.800 delavcev in nameščenec, kolikor jih je zaposlenih v ZTP in direktiji, je bilo zgrajenih vsega skupaj 225 stanovanj. Prav drastično pa je dejstvo, da je bilo v zadnjih dveh letih približno 300 enotam na področju ZTP Ljubljana razdeljenih vsega skupaj 10 milijonov dinarjev za sklade skupne uporabe. Tako se zares lahko vprašamo, ali so lahko železničarji na sejah delavskih svetov sploh razpravljali še o čem drugem kakor o delovni disciplini in o odnosih do potnikov.

Dejstva, ki govore o dosedanjem centraliziranem gospodarjenju na JZ in o tem, da samoupravni organi niso imeli prav nobene materialne osnove za gospodarjenje, bi lahko še naštevali. Toda prepričani smo, da že nekaj omejenih podatkov dovolj jasno ilustrira, kakšna »gospodarska organizacija« so bile naše železnice. Razlogi zaostajanja so torej v glavnem tiste:

- preveč centralizirano vodstvo železnic in premajhna materialna osnova za samostojno gospodarjenje in samostojno ustvarjanje ter delitev dohodka;

- delovne enote ne razpolagajo z osnovnimi in obratnimi sredstvi, niti s amortizacijskimi skladi, da o usmerjanju investicij niti ne govorimo;

- delovne enote nimajo svojih lastnih dohodkov in zato tudi ne morejo voditi lastne politike nagrajevanja. Sprejemanje tarifnih pravilnikov je samo formalna stvar;

- eden važnih razlogov za zaostajanje delavskega samoupravljanja pa je tudi, da so železniška transportna podjetja (ZTP) prevelika. ZTP Ljubljana n. pr. obsega vse območje Slovenije, vštetiš proge do Reke in Pulja. Uprava je v Ljubljani, okoli pa je raztresenih 168 postaj, 6 kurilnic, 3 sekcije za zveze itd. V tem raztresenem podjetju je zaposlenih skoraj 12.000 delavcev in uslužbencev. V takem podjetju se delavski svet ne more poglobiti v vprašanja gospodarjenja. Tisti iz Pulja nima pojma o tem, kako delajo in gospodarijo v Prekmurju. In tiste tega z Jesenic kdo ve kaj ne zanimajo vprašanja, ki teže železničarje na progi proti Kočevju. In sam delavski svet, ki je zastopal 12.000 delavcev, pač ni mogel gospodariti tako, kot bi bilo treba. Dosti bolje bi tudi ne bilo, če bi bilo železniško transportno podjetje prava organizacija z vsemi njenimi pravicami in dolžnostmi. Res, da so bili po posameznih enotah izvoljeni delavski sveti, toda zaradi omejenih pravic niso mogli dosti vplivati na gospodarjenje v tako obsežnem ZTP. Tako se tudi železniška transportna podjetja niso razvijala;

- in končno, taka ureditev železnice in podjetij. Le-ta niso imela nobenih materialnih osnov za gospodarjenje, niso imela tudi nobenega stika s komunam. Niti občina niti okraj nimata vplogleda v delo železnice. Ljudski odbori niso razpravljali o dobrem ali slabem poslovanju posameznih enot in o vsem, kar je za druge gospodarske organizacije že nekaj let (to je od takrat, ko imamo okrajne in občinske zbornice proizvajalcev) nekaj samoumevnega.

Kaj predlaga zvezna komisija?

Da bi se delavsko upravljanje na železnici izpopolnilo in bi proizvajalci lahko gospodarili tudi na železnici tako kot v drugih podjetjih, je posebna komisija pri Zveznem izvršnem svetu pripravila predlog za novo organizacijo in za poglobitev delavskega upravljanja na JZ.

Komisija je ugotovila, da je možno zagotoviti dohodek za stimulacijo kolektivov, zlasti delovnih enot ZTP, to je kurilnic, postaj in sekcij. Komisija predlaga, naj bi se delavsko upravljanje uveljavilo in razvilo predvsem v osnovnih enotah, seveda tako, da bi za delo spodbujali posameznika kot kolektive. Ne bi naštevali vseh pravic, ki naj bi jih od Generalne direktije prevzela železniška

transportna podjetja, niti vseh tistih, ki naj bi jih železniška transportna podjetja prenesla na delovne enote. Menimo, da zadostja, če ugotovimo, da je večino teh pravic posamezno železniško transportno podjetje imelo že doslej in da z novim predlogom niso dane kakršne koli bistvene nove pravice tistim delovnim enotam na železnici, ki naj bi postale nosilci gospodarjenja.

Tiste pravice, ki so jih osnovne enote (kurilnice, postaje, sekcije) imele že doslej, in vštetiš tiste pravice, ki jih navaja predlog, o katerem govorimo, bi morala nuditi nekoliko več spodbude za boljše delo. Vendar pa to niso gospodarske enote, v katerih bi lahko delavski sveti gospodarili in ugotavljali dohodek. Ker to ve tudi komisija, ki je sestavljala predlog, prav tako kot do sedaj dodeljujejo tem enotam sredstva z vrha navzdol. Organom delavskega samoupravljanja v posameznih delovnih enotah je zato priznana pravica, da dele le določeno, seveda manjši del čistega dohodka ZTP. Za prejšnji del dohodka Generalna direktija med posamezne ZTP ter pri tem zadržati tudi sredstva za sklade približno tako kot do sedaj. Potem dele ZTP, ki tudi najprej poskrbe za svoje sklade, šele zatem pride na vrsto tista enota, ki naj bi okrepila delavsko upravljanje na železnici.

V predlogu je sicer rečeno, da osebnega dohodka poslej ne bi razdeljevali enotam po številu zaposlenega osebja in na osnovi tarifnih postavk, ampak naj bi čist dohodek v skupnem znesku (v masi) delili na posamezne enote. Delavski sveti posameznih enot bi imeli potemtakem pravico, da sredstva, ki so jim bila dodeljena na osnovi določenih meril, razdeljujejo na osebne dohodek in na sklade. Tako bi na primer lahko enota, je rečeno v predlogu, bolje nagrajevala delavce, če bi se povečala proizvodnost dela, in bi jim ostala ob drugični organizaciji tako enota. Toda predlagatelji so pozabili, da veljajo za železnico tudi točni predpisi in sistemizacija delovnih mest, tako da pri takih stvareh enote ne bi mogle kaj posebnega pripraviti. Ker naj bi delitev dohodka ostala takšna, kakor je, se pravi, naj bi se dohodek delil najprej na vrhu in potem v nižjih enotah, namesto da bi bilo narobe, je dvomljivo, če bi enote ob taki organizaciji sploh dobile toliko sredstev, da bi lahko imele večje sklade kakor do sedaj. To, da lahko enote delijo dodeljeni čist dohodek na posamezna delovna mesta in da razpolagajo s tako dodeljenimi skladi, ni niti materialna osnova gospodarjenja niti samoupravljanja, pač pa le malce večja spodbuda za boljše delo. Zdi se, da bi s tem naredili samo majhen korak naprej, zato ker se bojimo, da železničarji ne bi bili sposobni dobro gospodariti tudi z večjimi sredstvi, ki bi jim ostala ob drugični organizaciji in drugačni delitvi dohodka na posamezne enote.

V predlogu so osnovnim enotam prepuščene še druge materialne pravice. Tako na primer bi enote lahko »gospodarile« z osnovnimi sredstvi. Toda ne gre za proge, lokomotive in podobno, niti pa, kot pravi predlog, za »gospodarjenje z osnovnimi sredstvi, kot so poslopja, orodje, pohištvo, elektrovozilci, bunde, slamnat škornji itd. Ze res, da so tudi ta osnovna sredstva potrebna za uspešnejše izpolnjevanje transportnega procesa, prav gotovo pa niso tako nujna, da bi lahko z njimi kakor koli vplivali na boljše gospodarjenje v enoti in v ZTP. Konec koncev pa lahko s pisalnimi nizami in bundami gospodarijo posamezne enote že sedaj in jim predlog v bistvu ne daje prav nobene nove pravice. Pa še te pravice so s kasnejšimi predlogi omejene, tako da posamezne enote n. pr. ne bi dobile sredstev za amortizacijo poslopij, vštetiš tudi postajne zgradbe.

Posebej se nam zdi potrebno poudariti, da je za predlog značilno, da velikokrat tisto, kar z eno roko daje, z drugo spet vzame. In zato ostane le pri načelih, s katerimi se lahko vsakdo strinja, vse skupaj pa nima tiste materialne osnove, ki bi bila potrebna za resnično delavsko upravljanje. Sicer pa še en primer: postaje, ki bi, kot že rečeno, same razdeljevale sredstva za osebne dohodek. Toda Generalna direktija bi v imenu vseh železniških podjetij in seveda tudi v imenu vseh podjetij in enot še naprej sklepala tarifne sporazume. To pa po dosedanjih izkušnjah ne pomeni nič drugega, kot da bi predpisovali višino tarifnih postavk za vsa delovna mesta, ne glede na kraj in uspehe posameznih enot.

DELITEV DOHODKA KOT V DRUGIH GOSPODARSKIH ORGANIZACIJAH

Če hočemo, da se bo delavsko upravljanje na železnici kolikor toliko uveljavilo, bo treba tudi delitev dohodka izenačiti ali vsaj približati tistim načelom delitve, ki veljajo za vse gospodarske organizacije. Seveda je pri tem tudi važno, kako bodo podjetja ustvarila dohodek. To je v slehernem primeru odvisno od tarifne politike. Sedanje tarife so neekonomične in je mogoče ugotoviti oziroma uveljaviti delavsko upravljanje na železnici le tako, da bodo tudi železničarji dobili za svoje delo, za novo vrednost, ki jo ustvarijo v transportu, ustrezno denarno priznanje (seveda je to le osnova za uveljavljanje delavskega upravljanja in izenačanja železnice z drugimi gospodarskimi organizacijami.

Začasno pa lahko družba z dotacijami uredi to vprašanje brez povečevanja tarif).

Tako je z delovnimi enotami, čeprav nismo opisali vseh stvari. Povedati je treba le še to, da predlog ne predvideva prav nobenih sprememb, ki bi povečale materialne osnove železniških transportnih podjetij. Transportna podjetja naj bi ostala prav tako velika in celo večja kot do sedaj, torej bi imela še naprej vse tiste slabosti, ki smo jih že opisovali. Generalna direktija prepušča železniškim transportnim podjetjem le nekatere nepomembne dolžnosti (n. pr. podpisovanje pogodb z Zavodom za soc. zavarovanje, potem ko GDJZ sklene z DOZ sporazum (!) itd.).

Ko malo bolj kritično prelistavamo predloge za reorganizacijo železnic in uveljavljanje delavskega upravljanja, pridemo do zaključka, da predlog največkrat samo navidežno rešuje prav tista vprašanja, zaradi katerih je bil sestavljen. Po našem mnenju ne bi takšna rešitev prav nič prispevala za odstranitev naštetih slabosti. In prav zaradi tega so sindikati ter železničarji in drugi začeli razpravljati tudi v Sloveniji, kako naj bi organizirali že-

da se bodo lahko vključila v naš komunalni sistem.

GOSPODARSKE ENOTE: Gospodarska enota mora biti tako velika, imeti mora takšna obratna in osnovna sredstva, da bo lahko reševala vsa vprašanja transporta in poslovanja na železnici s svojim delavskim svetom. Gospodarska enota mora imeti zaokrožen proces transporta in prepričani smo, da se bo prav takšna enota, ki bo mimo drugega sama ugotavljala svoj dohodek, lahko vključila v komunalni sistem, ljudski odbori pa bodo lahko presojali, ali te gospodarske organizacije delajo dobro ali slabo ter bodo vplivali na gospodarjenje teh podjetij in narobe. Tako bi bile dane tudi osnove, da bi okrajne in občine vključevale v svoje letne načrte tudi dejavnost železnice itd. Podjetja bi lahko v okviru komunam reševala mnoga vprašanja, zlasti pa vprašanja standarda svojih delavcev.

Že prej smo ugotovili, da tako velika sedanja železniška transportna podjetja ne nudijo prav nobene možnosti za uveljavljanje delavskega samoupravljanja in vključevanja v komunalni sistem.

VEČ ŽELEZNIŠKIH TRANSPORTNIH PODJETIJ

Da bi se pa seveda zares uveljavilo delavsko upravljanje in da bi delavci lahko z razpoložljivimi stroji sami ustvarjali in

enoti bi bilo omogočeno uveljavljanje delavskega samoupravljanja, da ne govorimo o tem, da bi bila to tudi za vsakega posameznika lahko večja spodbuda in da bi prišla do veljave tudi s primernim priznanjem. Če bi organizirali več manjših železniško transportnih podjetij, bi se nedvomno tako organizirana podjetja približala tudi občinam in okrajem. Ljudski odbori bi se začeli veliko bolj zanimati za delo železniških podjetij.

Kot že rečeno, pa bi taka manjša železniško transportna podjetja vključevala enote, o katerih se toliko govori in ki bi imele vse omenjene in še večje pravice, kot jih daje predlog. Tudi posamezne enote, n. pr. postaje na področju občine, bi se lahko združevale in izvolile svoje delavske svete. Take enote bi imele večje možnosti za vključevanje v komunalni sistem. Načeloma pa bi seveda vsaka delovna enota izvolila svoj delavski svet.

Gospodarsko samostojna pa bodo manjša železniška transportna podjetja šele takrat, če bodo imela poleg zaokroženega proizvodnega procesa tudi pravico:

- do samostojnega komercialnega in tehničnega poslovanja,
- do samostojnega razpolaganja z osnovnimi in obratnimi sredstvi, amortizacijo in drugimi skladi,

- do samostojnega določanja cen za usluge, ki jih nudijo potrošnikom (o problemu tarif tokrat ne bi pisali obširneje. Samoumevno pa je, da bi bile tarife za vse naročnike in uporabnike transportnih uslug enotne, medtem ko naj bi za posamezna železniška podjetja sonele na dejanskih stroških.

BAZENSKÉ SKUPNOSTI — GOSPODARSKO ZDRUŽENJE ŽELEZNIŠKIH PODJETIJ

Taka gospodarska podjetja bi se potem združevala na gospodarski osnovi v bazenske skupnosti železniških podjetij. Člani bazenske skupnosti bi bila vsa železniška podjetja, vštetiš namenska. Skupnost ne bi bila administrativna direktija, ampak bi v imenu gospodarskih organizacij opravljala predvsem gospodarske naloge. V imenu podjetij bi reševala tiste naloge, ki bi jih le-ta prepuščala skupnosti (n. pr. skupni nakupi, knjigovodski servisi in tako dalje, prav zaradi tega ni utemeljena bojazen, da bi se ob taki decentralizaciji povečevalo število zaposlenih nameščenecov). Seveda je samoumevno, da bi lahko v skupnostih snovali tudi namenske sklade. Toda o vsem tem in o drugem naj bi odločali delavski sveti podjetij in upravni odbori bazenske skupnosti.

V upravnem odboru bazenske skupnosti bi bili poleg članov delavskih svetov iz posameznih železniških kolektivov tudi predstavniki družbe. V bazensko skupnost naj bi Republiški izvršni svet imenoval eno tretjino družbenih predstavnikov. To bi bili lahko odborniki zborov proizvajalcev, občin, okrajne in republike, dalje predstavniki gospodarskih organizacij, zbornice, predstavniki sindikata prometnih delavcev itd. Upravni odbori bazenskih skupnosti bi volili izvršilne odbore.

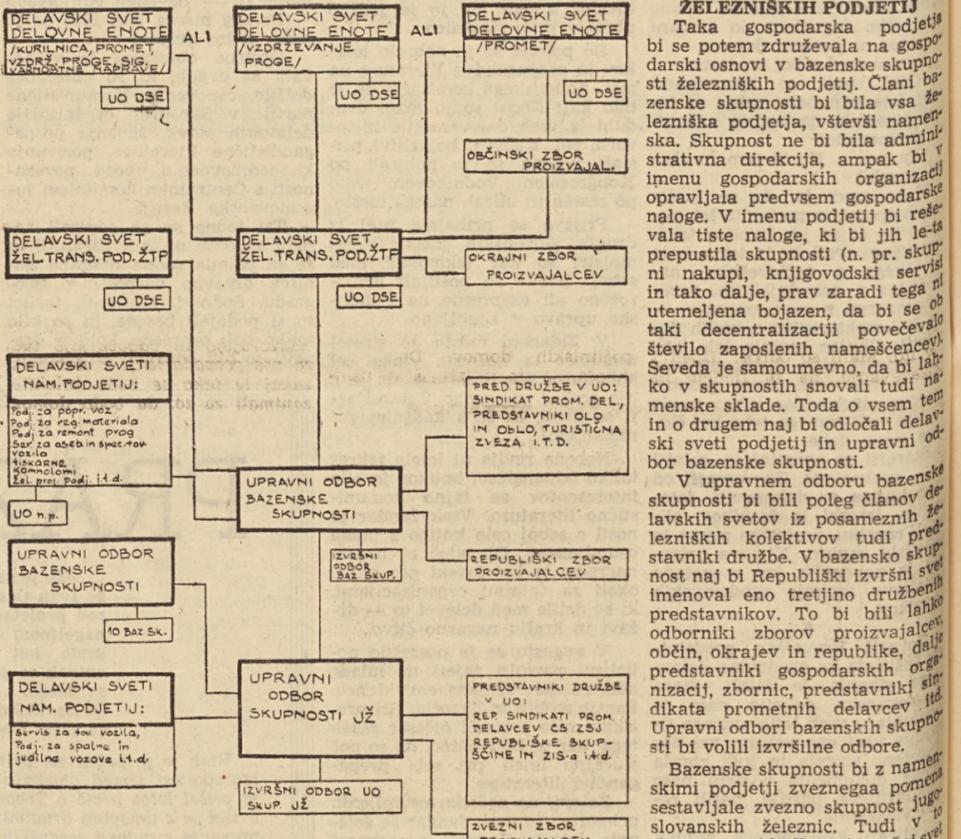
Bazenske skupnosti bi z namenskimi podjetji zveznega pomena sestavljale zvezno skupnost jugoslovanskih železnic. Tudi v to skupnost naj bi Zvezni izvršni svet imenoval eno tretjino predstavnikov družbe (menimo, da je izpolnjena shema razvidno, kakšna naj bi bila organizacija delavskega in družbenega upravljanja na železnici. In enaka naj bi bila pravzaprav tudi gospodarska organizacija). Skupnosti bi imele svoje administracije, t. j. direktice.

RAZBIJANJE ENOTNOSTI?

Menimo, da takšna organizacija železniško-transportnih podjetij ne bi razbijala enotnosti transportne mreže, niti ne bi bila onemogočena sinhronizacija prometne dejavnosti. Tudi modernizacija in rekonstrukcija transportnih sredstev ne bi bila zapostavljena, če bi z vsem gospodarili delavci. Skrajna, brez osnove so vse tiste stvari, ki se jih nekateri ustrašijo, ko začemo govoriti o temeljitejši decentralizaciji. (Enoten vozni red, enotni varnostni predpisi in v določenem smislu enotna tarifa itd. so stvari, ki jih je možno urediti v skupnosti.)

V tem sestavku nismo podrobno opisali, kako je zamišljeno delo posameznih enot in oblikovanje samoupravljanja v teh enotah. Tudi o tem, da naj bi bilo za tovrstne vagonne iz določenih razlogov organizirano pri zvezni skupnosti posebno servisno podjetje, ki bi posojalo tovorne vagonne ZTP (pri bazenskih pa bi bil servis za osebne in specialne vozove), nismo razpravljali. O teh in še mnogih drugih stvareh bo treba še uveljaviti zadnji predlog. Prav bi bilo, če bi povsod začeli proučevati predloge in tudi na naše uredateljstvo pošiljali svoja mnenja, kaj jih bomo rade volje objavljali.

MITA SVAB

DELAVSKI SVETI IN DRUŽENJE UPRAVLJANJE NA JZ: Delavske svete delovnih enot volijo na postajah, v kurilnicah, sekcijah in v drugih manjših enotah. DS lahko volijo posamezne ali več delovnih enot skupaj. To določa pravilnik podjetja.

Glede na število zaposlenih volijo DS svoje predstavnike v delavski svet železniško transportnega podjetja. Delavski sveti ZTP so nosilci gospodarjenja, ker v celoti upravlajo z osnovnimi in obratnimi sredstvi in imajo svoje dohodek. Upravni odbor bazenske skupnosti volijo delavski sveti ZTP in delavski sveti namenskih podjetij. Republiški izvršni svet imenuje v UO eno tretjino predstavnikov družbe. Bazenske skupnosti in namenska podjetja volijo upravni odbor skupnosti JZ podobno kot velja za volitve v bazenske skupnosti. Skupnosti imajo izvršilne odbore in svoje administracije (direkcije in generalno direkticijo).

leznico, da bi dosegli zastavljene smotre. Bralcem bomo posredovali vsaj kratek izvleček tega predloga in upamo, da bodo sporečili svoje mnenje o predlagani ureditvi, saj je dobra rešitev tega vprašanja pomembna za vse jugoslovansko gospodarstvo in ne le za delavce na železnici.

Še en predlog

Predlog, ki je bil te dni pravljen v Sloveniji, upošteva sicer pozitivne zaključke zvezne komisije. Toda poleg prenašanja nekaterih gospodarskih pravic z ZTP na delovne enote bo treba urediti še druga bistvena vprašanja:

- Železnico bo treba organizirati tako, da bodo osnovane takšne gospodarske enote, v katerih se bo lahko v celoti uveljavilo delavsko samoupravljanje, ter organizirane takšne gospodarske enote na višji ravni, kjer bo uveljavljeno družbeno upravljanje;

- rešiti bo treba vprašanje, kako vključiti železnice v naš gospodarski sistem, kako urediti delitev dohodka in upravljanje z osnovnimi in obratnimi sredstvi, dalje vprašanje tarifne politike in podobno. Železniška podjetja pa morajo biti tako organizirana, ugotavljali dohodek, naj bi organizirali več manjših železniških transportnih podjetij. Po predlogu naj bi bilo v Sloveniji deset takih podjetij (glej skico, ki kaže, katere proge bi obsegala posamezna podjetja). Ta podjetja bi vključevala eno ali več prog, imela pa bi tudi vsa druga osnovna sredstva, ki so potrebna za to, da bi lahko podjetje samostojno opravljalo transportne naloge. Poleg proge bi morala imeti tako podjetje praviloma, vendar to ni nujno, tudi kurilnico (zato, da bi bile lokomotive (vleka), boljše izkoriščene, bi bile lahko kurilnice tudi samostojna podjetja ali pa bi delale za več ZTP), sekcijo za zveze in varnostne naprave, sekcijo za vzdrževanje prog itd. Tu so možne še različne oblike povezovanja. Toda vsega ne bi opisovali. Stvar omenjamo le zato, da ne bi bilo ugovorov, češ zakaj pa vsak svojo sekcijo, ko bi pa lahko imela že dva ZTP skupne službe. Seveda je to povsem možno.

Prav gotovo je najvažnejše to, da bi v taki samostojni gospodarski enoti lahko odredil delo in ugotavljal ceno ter stroške proizvodnje. To pa je osnova za ustvarjanje dohodka. Tak dohodek, ustvarjen v manjšem ZTP, bi potem delavski sveti delili po splošnih načelih, ki veljajo sicer že za vse gospodarske organizacije. Samo v taki manjši, toda gospodarsko zaokroženi

Samo 10% zaposlenih v počitniških domovih

Počitniške skupnosti usmerjevalec in organizator oddiha našega delovnega človeka — Tujcev dovolj, domačih pa ni — Izrabimo zmogljivosti, zato naj dopusti ne bodo le julija in avgusta

Dobro izrabljen letni dopust ne koristi le osebnemu ugodju, temveč prispeva posredno še k večjim proizvodnim uspehom v podjetjih. Organizacija oddiha zato ni le problem posameznika, temveč je tudi gospodarski in družbeni problem.

Z razvojem naše družbe so se razvijale tudi oblike, sredstva in vzpodbude za oddih našega proizvajalca. Danes si naši kolektivi sila zavzeto urejajo svoje počitniške domove, skrbe za cemen in prijeten oddih, organizirajo prevoze itd.

Pri tem pa se pojavlja precej problemov. Da bi jih temeljiteje osvetlili, je organiziral v sredo Republiški svet ZSJ za Slovenijo v Ljubljani posebno posvetovanje o oddihu. Udeležilo se ga je več predstavnikov počitniških skupnosti in kolektivov ter predsednikov občin, kjer imajo kolektivi svoje počitniške domove.

IZKUŠNJE IZ PRETEKLOSTI NAJ BODO VODILO

Po uvodnih besedah podpredsednika Republiškega sveta Leopolda Kreseta je o nekaterih problemih politike in organizacije oddiha govoril tovariš Branko Babič, član tajništva Republiškega sveta. Začel je s pregledom vse sindikalne dejavnosti v zvezi z oddihom delovnih ljudi od 1955 dalje.

Omenil je, da smo Slovenci po III. kongresu ZSJ uspešno decentralizirali omrežje počitniških domov. Ob tem času so jugoslovanske sindikalne organizacije začele organizirati »Društva prijateljev narave«. Ker ta oblika ni ustrezala slovenski mentaliteti, smo pri nas začeli organizirati »Odbore za odih in razvedrilo«. Ti odbori se ukvarjajo z organizacijo pravičnega izkoriščanja dopustov, z organizacijo počitniških domov, počitniških taborišč, izletov itd. Manj so odbori uspeli v prizadevanju, da bi ljudem na

svojcev). Če od števila letovalcev odštejemo svoje in če primerjamo to število s številom zaposlenih, potem vidimo, da je bilo na dopustu v počitniških domovih komaj 10% vseh zaposlenih.

Povprečna sezona traja v naših domovih le 90 dni. Še bolj presenečajo podatki za vso Jugoslavijo. Lani je bilo v vseh počitniških domovih 72.430 ležišč, ki

France Leben, predsednik ObSS Jesenice

pa so bila izkoriščena komaj 60 dni v letu.

Ali moremo res govoriti o pomanjkanju zmogljivosti ali pa le o prekrajki sezoni?

PRIHODNOST IMAJO POČITNIŠKE SKUPNOSTI

Pred kratkim je sprejel Zvezni izvršni svet dopolnitve k zakonu o ustanavljanju in poslovanju počitniških domov. Dopolnitve določa, da smejo izkoriščati uslu-

raznih kolektivov. Razmere v počitniških domovih ob naši obali kar zahtevajo take skupnosti. V Piranu stojijo počitniški domovi drug ob drugem, vsak s svojo upravo in vsak s svojo kuhinjo. Koliko bi pridobili, če bi vse te male počitniške domove (povprečno s 30 do 40 posteljami) združili v večje počitniške skupnosti. Če bi pet ali šest takih domov združili, bi lahko imeli le eno upravo in le eno kuhinjo. S tem bi pocenili letovanje, hkrati pa pridobili tudi prostor za nove postelje.

Pri organiziranju teh počitniških skupnosti pa bi se morali posluževati širših oblik. Primer »Združenja počitniških skupnosti v Fiesi« nam najbolje kaže pot, po kateri moramo kreniti: združevati več organiziranih skupnosti na temelju svobodnih dogovorov med kolektivi in ustanovami. Te počitniške skupnosti naj upravljajo posebni upravni odbori, ki jih imenujejo delavski sveti in družbeni organi ustanov. Njim naj za svoje delo ti upravni odbori tudi odgovarjajo. Sindikalne organizacije naj bodo le pobudnik in usmerjevalec.

SKUPNOSTI MORAJO SODELOVATI Z OBČINAMI

Nekako pglavni problem posvetovanja o oddihu je bila organizacija počitniških skupnosti. Prevladalo je mnenje, da so skupnosti osnovno organizacijsko telo, ki skrbi za oddih, kolektivi pa morajo še nadalje skrbeti za materialno stran organiziranja počitniških domov. Počitniške skupnosti naj pripomorejo k boljši organizaciji, k povezavi kolektivov in domov, k podaljšanju sezone oddiha itd.

TOV. BABIČ: »Podjetja naj nadzorujejo in odgovarjajo tudi za vse gospodarjenje v domovih, zakaj le tako se bodo kolektivi zanimali za to, da bodo domovi v resnici gospodarno poslovali.

Izmenjavajo ljudi za oddih med različnimi kolektivi je stvar kolektivov samih. Ni potreben poseben sindikalni organ za regulacijo dopustov in prostih zmogljivosti. Kolektivi naj se dogovarjajo sami. Počitniške skupnosti naj le povezujejo in vzpodbujajo prizadevanja kolektivov.

Za boljše delo počitniških skupnosti bi bilo potrebno, da bi kolektivi in ustanove sodelovali z občinskimi ljudskimi odbori krajev, kjer ti počitniški domovi so. To je nujno zaradi lokacije domov, urbanistične ureditve in ureditve prostorov, zaradi prekrbe s hrano, piščanci, športnimi rekviziti itd. Hkrati bi to sodelovanje koristilo razvoju turizma teh krajev sploh.«

ALI JE RES PREMALO POSTELJ?

Že v začetku smo povedali, da so slovenski počitniški domovi izkoriščeni le devetdeset dni v letu. Se zgornje je o izkoriščanju zmogljivosti domov govoril predstavnik iz Pirana.

Na posvetovanju se je zbralo več kot 100 predstavnikov počitniških skupnosti, kolektivov in občinskih ljudskih odborov.

TOV. DAVORIN FERLIGOJ, PREDSEDNIK OBČINE PIRAN: »V Piranu je 80 počitniških domov z 2521 ležišči. Lani je bilo v teh domovih 148.736 nočitev. To kaže da so bila ležišča uporabljena le 59 dni v letu. Letos posluje že pet počitniških domov s 347 ležišči. Povprečna zasedenost ležišč odprtih domov je doslej le 5 dni. Zasedenost ležišč v vseh domovih pa komaj 0,7 dneva.

Te dni so v piranski občini le tuji turisti, Avstrijci in Nemci. Zasedeni so vsi hoteli, blizu 100 gostov pa leži celo v domovih

spretnješa organizacija! S tem pa zavedamo na drug problem: podaljšanje sezone.

DINAR NAJ VZPODBUJA

Zakaj je že od 15. maja naprej ob naši obali polno Nemcev in Avstrijcev?

Privablja jih približno 30-odstotni popust pri vseh turističnih uslugah, razen tega pa dobijo doma še posebno dotacijo, če grejo na oddih pred veliko sezono ali po njej.

Tudi našim delovnim ljudem nudimo popust. Toda pri nas se malo zanimajo zanj. Ali imamo preveč denarja, ali pa ga ne znamo ceniti?

Morda pa je tudi sedanja denarna vzpodbuda premajhna?

O tem bo treba temeljiteje razmisliti.

Na posvetovanju so se vsi zavzeli za to, da naj bo dinar pglavni usmerjevalec ljudi na oddih pred veliko sezono ali po njej.

Včasih pa smo tudi organizacijsko nekoliko okorni.

TOV. PRIMOŽIČ IZ TRŽICA: »Te dni smo poskusili organizirati odhod šestdesetih ljudi na oddih k morju. Omogočili smo jim izredno ceneno oskrbo. Toda nihče ni hotel iti. Vzrokov za to je več, najčrše ljudje pravijo, da zaradi otrok, ki hodijo v šolo, ne morejo iti na dopust maja ali septembra.«

FRANCE LEBEN, ObSS JESENICE: »Pri nas smo se lotili organiziranja letovanj po želji. Vsakemu damo določeni znesek, s katerim lahko letuje kjer koli in kadar koli. S tem smo podaljšali sezono čez vse leto, saj mnogi odhajajo na dopust tudi pozimi (smučanje). Ta način pa koristi tudi proizvodnji, zakaj sedaj v letnih mesecih ni več zaradi dopustov toliko pomanjkanja delovne sile.«

Je pa še več načinov, kako podaljšati sezono oddihov. Solarji niso vselej ovira, saj je med zaposlenimi dosti samcev in taksnih, ki imajo že odrasle otroke.

Ena izmed možnosti za podaljšanje sezone oddiha so tudi kolektivni dopusti. O njih so na posvetovanju žal premalo govorili.

S kolektivnimi dopusti bi lahko dosegli — če bi seveda počitniške skupnosti dobro zaživele — da bi delavci skoraj morali oditi na oddih maja, junija ali septembra.

Pa tudi vzpodbuda z regresom kolektiva naj bo pred osrednjo sezono in po njej občutnejša.

O REGRESU NAJ ODLOČA KOLEKTIV

Na posvetovanju so precej govorili tudi o regresu, ki ga daje kolektiv vsakomur, ki letuje v domovih. Menili so, da je neumestna uredba, ki omejuje višino tega regresa. Če kolektiv lahko odloča popolnoma sam o porabi vsega sklada skupne porabe, potem je nesmotrno in neložno, da sme regresirati oddih posameznika le za določeno vsoto. Ti predpisi se morajo vskladiti z načeli in predpisi o našem delavskem samoupravljanju.

Neumestno je tudi, da imajo pravico do državnega povračila za objavo za vožnjo na letni odih le nekatera avtobusna podjetja. Zlasti so prizadeti manjši kraji in avtobusna podjetja v teh krajih. Zasadci morajo, recimo, kadar organizirajo skupen pre-

voz na oddih, priskrbeti avtobus iz Ljubljane (dvakratna prazna vožnja). Njihova avtobusna podjetja namreč ne dobijo povračila, če vozijo potnike z objavami za letni oddih.

Precej živahna razprava je bila tudi o tem, ali naj uživajo regres kolektiva le člani tega kolektiva ali pa tudi njihovi svojci, zlasti še, če so le-ti zaposleni v drugih podjetjih.

Mišljenja so bila različna, prevladalo pa je mnenje, naj dobi vsak zaposleni regres pri svojem podjetju. Glede regresa za nezaposlene svojece pa je ostalo vprašanje nekako odprto. Sicer pa: popolne pravičnosti ne dosežemo nikjer.

ŠE SO PROBLEMI

Precej govora in mnenj je bilo tudi o enodnevnih in dvodnevnih izletih. Kaže, da so ti izleti koristni, le smotrno morajo biti organizirani in denar zanje porabljen v prave namene.

Precej uspehov glede tega imajo na Jesenicah. Menda so tudi letos namenili za izlete kar okoli 4 milijone dinarjev.

V prihodnje bo treba izboljšati tudi sodelovanje med domovi oziroma kolektivi in občinami. Domovi poravnava kaj slabo svoje obveznosti do občinskih ljudskih odborov (turistične takse, prometni davek na alkoholne pijače itd.). Ta denar potrošijo občine predvsem za ureditev počitniških naselij in za razvoj turizma sploh, zato bi morali biti zainteresirani kolektivi sami, da se zbere čimveč denarja.

Občina Piran je, recimo, prispevala za komunalno ureditev počitniških naselij in območij

Ob lovranski in opatijski obali je polno prijetno in okusno urejenih počitniških domov naših delovnih kolektivov

oddihu preskrbeli razna razvedrila (pripomočke za balinanje, tenis, odbojko, za razne kulturne prireditve itd.). To je deloma razumljivo, saj denarja ni bilo za vse. Prav tako je bilo manj uspeha pri organiziranju različnih izletov, kamor naj bi naši delavci hodili ob nedeljah in praznikih.

SREDSTEV JE BILO PRECEJ

Ko smo po letu 1954 odpravili posebne popuste za letovanje v gostinskih obratih, je dal Zvezni izvršni svet družbenim organizacijam za pomoč pri organiziranju letovanj njihovih članov precejšnja sredstva. V Sloveniji je bilo tega denarja skupaj z denarno pomočjo republiškega izvršnega sveta in ljudskih odborov letno okoli 84 milijonov dinarjev. Razdeljen je bil med devet organizacij.

Tudi letos bodo te organizacije dobile dotacije, vendar bo to, po sporočilu Izvršnega sveta, zadnja denarna pomoč v te namene. Za prihodnje bo treba poskusiti druge vire pomoči.

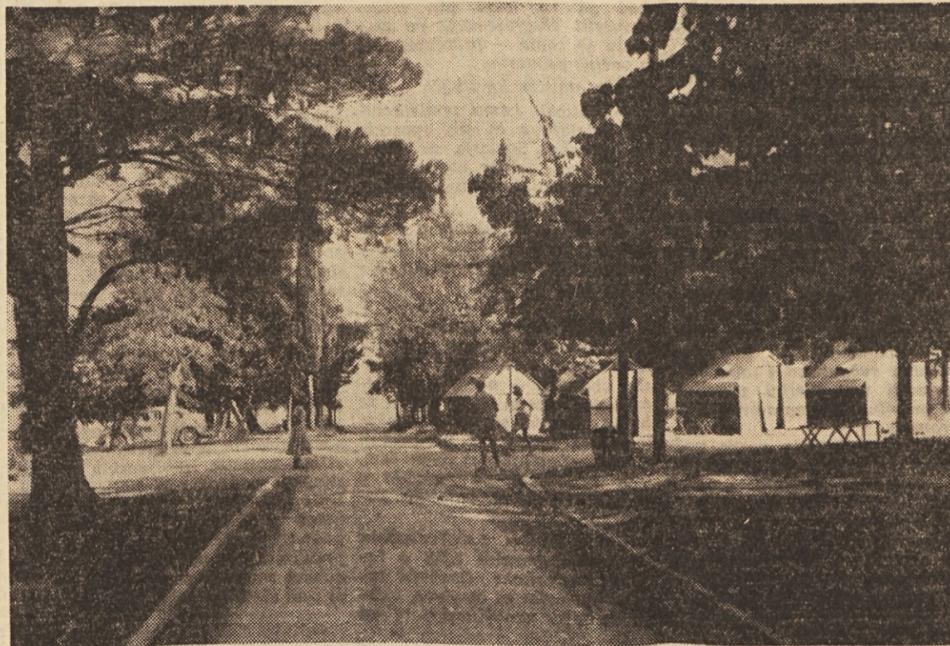
Po priporočilu Izvršnega sveta LRS bomo letos porabili ta denar predvsem za povečanje nastanitvenih zmogljivosti za domači turizem.

V Sloveniji imamo sedaj 248 počitniških domov z 8797 ležišči.

V teh domovih je bilo lani na oddihu 87.970 oseb (zaposlenih in

ge domov tudi tiste osebe, ki niso zaposlene v kolektivu, čigar last je dom.

Ta dopolnitev zakona potrjuje prakso, ki jo izvajamo v Sloveniji že dlje. Naše počitniške skupnosti (ki jih imamo sedaj 11) že zelo uspešno povezujejo letovalce iz

Tudi campingi čedalje bolj privlačijo našega delovnega človeka. Na sliki: camping v Umagu

Delovno predsedstvo posvetovanja

okoli njih kar 40 milijonov dinarjev. Mnogi kolektivi pa doslej niso plačali niti turistične takse.

Nekateri pravijo, da ni prav, če v kakem domu jedo bolje in ceneje kot v drugem. Za tistega, ki se hrani slabše, je res neprijetno. Toda če kolektiv več ustvarja in več nameni za oddih, ima seveda popolno pravico tudi do večjega ugodja. Uniformiranje hrane in cen ni umestno, vsaj tako so na posvetovanju menili drugi.

Kaže pa še razmišljati o tem problemu!

A. Čebulj

ZA ALI PROTI

uporabi analitične ocene delovnih mest pri sestavljanju tarifnih pravilnikov

Ob izdelavi letošnjih tarifnih pravilnikov je bilo zelo pogosto sproženo vprašanje: kaj je z analitično oceno delovnih mest, ali naj jo uporabimo ali ne pri izdelavi tarifnih pravilnikov?

Na tako zastavljeno vprašanje pa je kajpak težko, lahko bi celo dejali, nemogoče direktno odgovoriti z da ali z ne. Odgovor je namreč odvisen od dveh zadev: kako v posameznem podjetju pomujejo analitično oceno delovnih mest, to je, kakšno vlogo ji pripisujejo v mehanizmu delitve dohodka in drugič, kako je analitična ocena delovnih mest napravljena?

Kako to? Glede prvega vprašanja sta se v praksi pokazali dve težnji. V nekaterih delovnih kolektivih se je pojavilo mišljenje, naj bi analitična ocena delovnih mest služila istočasno kot instrument delitve osebnih dohodkov med posamezniki in kot instrument delitve čistega dohodka za osebne dohodke in na sklade podjetja. V drugih kolektivih pa so v nasprotju s pojmovanji prvih mnenja, da je analitična ocena delovnih mest samo instrument za razdeljevanje osebnih dohodkov med posamezniki.

V čem tiči bistvo? Od kod prihajajo tako različna mišljenja glede vloge analitične ocene pri razdeljevanju osebnih dohodkov?

ANALITIČNA OCENA NUDI PODATKE O RAZMERJIH MED DELI

Najprej pogledimo, ne da bi se spuščali v podrobnejše analize, kaj nam analitična ocena delovnih mest nudi? Z njo, seveda, če je strokovno solidno izpeljana, dobimo določena razmerja med posameznimi delovnimi mesti v podjetju, še več, med posameznimi deli in opravili. Ta razmerja, ki jih dobimo, ko primerjamo vse pogoje in zahteve, ki jih mora izpolnjevati delavec pri opravljanju določenih del in opravil na določenih delovnih mestih (strokovno znanje in veščine, telesna in duševna obremenjenost, natančnost dela, odgovornost itd.), nam pokažejo, s kakšnim deležem svoje delovne sile sodelujejo posamezniki v določenem podjetju pri ustvarjanju skupnega proizvoda. Ta pokazatelj je seveda, če je skrbno izdelan, najzanesljivejša osnova za razdeljevanje osebnih dohodkov. Po tej poti se kajpak najbolj približamo že v startu, pri osnovni oceni, nagrajevanju po delu. Poleg tega pa je gradivo analitične ocene najzanesljivejša osnova za izdelavo cenikov del, pa bodisi, da gre za norme, akorde, enoto proizvoda ali za ostale oblike nagrajevanja po učinku.

To se pravi, da nam analitična ocena nudi podatke o kvalitativnih razmerjih med posameznimi deli in opravili. Ničesar nam pa ne pove o količini, ki jo velja razdeliti za osebne dohodke. Količina sredstev, ki jo je treba razdeliti na osebne dohodke, je namreč odvisna od dohodka gospodarske organizacije, od načina delitve dohodka med podjetji in skupnostjo (to določajo družbena merila) ter od načina delitve čistega dohodka, o čemer odloča delovni kolektiv in njegov delavski svet. To se pravi, da je količina sredstev, ki jih je razdeliti na osebne dohodke, odvisna od gospodarskih uspehov podjetja in od politike razdeljevanja dohodka. Iz tega torej sledi, da nam analitična ocena delovnih mest pokaže le, v kakšnih razmerjih naj delimo sredstva za osebne dohodke, pokaže nam koliko enot, točkov itd. pripade na posameznega zaposlenega.

Prav glede tega pa nastajajo v praksi različna pojmovanja. Nekateri namreč menijo, da je treba vnaprej določiti vrednost enote, ki jo dobimo z analitično oceno delovnih mest in da na ta način pridemo tudi do količine sredstev, ki so potrebna za osebne dohodke. To pojmovanje je v nasprotju s sistemom delitve dohodka gospodarskih organizacij, ki je v veljavi. Količino sredstev za osebne dohodke določa delavski svet, s tem, ko razdeli čisti dohodek na osebne dohodke in na sklade podjetja. Tako določena količina sredstev za osebne dohodke in od te še posebej določena količina za startne tarife torej določa vrednost posamezne enote, dobljene po analitični oceni.

VREDNOST TOČKE JE TREBA RES IZRACUNATI

Torej, iti moramo ravno obratno, kot skušajo ravnati nekateri. Koliko je vredna posamezna točka se ne določa na pamet, ampak je treba izračunati. Izračuna pa se tako, da količino, določeno za startne tarife, delimo s skupnim številom točk. Količnik, ki ga dobimo, nam pokaže vrednost točke v danem podjetju.

Iz tega torej izhaja, da točke ne morejo biti v dinamični vrednosti enake za vsa podjetja. Če bi to izenačili, bi ravnali v nasprotju s smislom sistema delitve dohodka gospodarskih organizacij. Vrednost točke tudi ni nespremenljiva zadeva. Menja se s spremembami, ki jih doživlja čisti dohodek in z spremembami v politiki delitve čistega dohodka.

V nekaterih primerih so se v gospodarski operativi začeli dogovarjati o tem, da bi določili skupno vrednost za enote, za točke. Ze sami dogovori so takoj povzročili to, da so podjetja začela licitirati, koliko števil točk je treba priznati za posamezna delovna mesta, dela in opravila. To je razumljivo, čeprav ni opravičljivo. Čim gremo na dogovarjanje o vrednosti točk in je to potem smatrati kot merilo za izračun osebnih dohodkov, potem je naravno, da se pojavi težnja za tem, da si kolektiv izračuna čimveč točk. Na ta način pa seveda začena maličiti osnovni smoter analitične ocene, ki nam mora zagotoviti pravilna razmerja pri vrednotenju del in opravil v podjetju. Razmerja pri delitvi med podjetji in skupnostjo je treba urediti z instrumenti omenjene razdelitve. Čim pa so določene tarife za točke, potem kolektivni niso osredotočeni na to, kako čimbolj vskladiti notranja razmerja, ampak pritiskajo za tem, da bi dosegli čim višjo oceno za svoja delovna mesta, dela in opravila. Ponovi se nam isto, kar smo imeli ob določenih tarifnih postavkah po strokovnih kvalifikacijah.

V podobno nevarnost nas vodi tudi vsklajevanje analitične ocene med različnimi podjetji pri sedanjem stanju. Organska struktura, stopnja razvitosti podjetij, stopnja organizacije dela, dosežena produktivnost dela in podobno, vse to je v posameznih podjetjih tako različno, da je nemogoče brez resne škode za osnovni smoter, ki ga z analitično oceno zasledujemo, vsklajevati točkovanje med posameznimi podjetji. Vsklajevanja sicer ne gre formalno odklanjati, toda dozoreti morajo pogoji zanj in vsklajevati je treba dejansko tehnično in ekonomsko primerljive zadeve.

Že lani je bilo sproženo tole vprašanje: V železarstvu zaposlujejo modelnega mizarja. V nekaterih podjetjih je po oceni kolektiva modelni mizar nekeje v sredini na lestvici kvalificiranih delavcev. V specializiranih podjetjih za posebne odlikve pa priznavajo modelnim mizarjem največ točk v kategoriji kvalificiranih delavcev. Ali bi bilo vsklajevanje točk v teh primerih

smotno? Kolektivi menijo, da ne. V bistvu bi primerjali dve zadevi, ki sta le na videz primerljivi, primerljivi le po kvalifikacijah, po tehničnem in ekonomskem bistvu pa sta povsem neprimerljivi. Takšno vsklajevanje je kajpak nesprejemljivo.

TO NI INSTRUMENT ZA KOLIČINSKO DELITVE ČISTEGA DOHODKA

Iz tega torej izhaja, da je treba analitično oceno delovnih mest uporabljati le kot metodo za razdeljevanje osebnih dohodkov, ne pa kot instrument za količinsko razdeljevanje čistega dohodka podjetij. Če skušamo sedaj odgovoriti na vprašanje, ali uporabiti analitično oceno delovnih mest pri sestavi tarifnih pravilnikov ali ne, potem je odgovor jasen: če je analitična ocena sredstvo za notranje razdeljevanje, potem jo velja uporabiti, sicer pa ne.

Tudi tu ta odgovor ni povsem zadosten. V primeru, če tudi odgovorimo na prvo vprašanje pritrdilno, se nam pojavi še precej novih vprašanj. Prav tako vprašanje je: ali so v podjetju analitično oceno delovnih mest skrbno izdelali? V posameznih podjetjih stvar ni dobra. V enotah, dobljenih z analitično oceno, so se zaradi slabega dela ohranila nesrazmerja iz prejšnjih let, ko smo administrativno urejali osebne dohodke. Tak analitična ocena seveda ne ustreza in ne kaže na njej zgraditi tarifnega pravilnika.

Gre pa še za druge primere. Analitična ocena prinaša največje zelo velike premike glede vrednotenja posameznih opravil in del. Nekatera delovna mesta so po analitični oceni mnogo više točkovana kot so bila vrednotena pri administrativnem nagrajevanju in obratno. Ob takih prilikah se redno pojavi vprašanje: ali smo sposobni te spremembe uveljaviti v teku enega samega leta? Ali ne zahtevajo nekatere izmed teh sprememb predhodnih opravil in podobno? V nekaterih podjetjih analitična ocena delovnih mest zahteva zmanjšanje števila zaposlenih. Sele izpolnitev te zadeve omogoča dejansko realizacijo analitične ocene. Ti dve zadevi sta tesno povezani in veže ju železno zapovrstje. V nekaterih primerih pa so sedaj niže kvalificirana delovna mesta sorazmerno visoko tarifirana. V kolektivu so pred odločitvijo: ali vzeti sedanjost najnižjo tarifo za izhodišče in na njej zgraditi vsa razmerja, ali pa v okviru sedanjega nivoja izvesti sorazmerja. Prva zadeva terja premik v delitvi čistega dohodka, kar je največje ekonomsko nesprejemljivo. Druga zadeva pa terja znižanje tarifnih

postavk manj kvalificiranim delavcem, kar pa je ekonomsko in politično nesprejemljivo. V takih primerih je mogoče analitično oceno v celoti izpeljati samo postopno.

Morda bo kdo dejal: ta razmotrivanja so prišla prepozno, kolektivi so napravili, kar so napravili. To je res, toda tarifni pravilniki so sedaj pred občinskimi organi, ki o njih razsojajo. Prav ti organi pa v mnogih primerih ne vedo, kako presoditi tarifni pravilnik v primeru, ko predstavniki kolektiva utemeljujejo posamezne zadeve v njem s tem, da so tarifni pravilnik izdelali na osnovi analitične ocene delovnih mest. Analitična ocena delovnih mest ne more biti v nobenem primeru izgovor za izdelavo tarifnega pravilnika po drugačnih načelih, kot smo se zanje družbeno dogovorili. -ra

SPODBUJATI DELO po učinku in ne po času!

Zakaj trgovska podjetja v kranjskem okraju ne nagrajujejo po učinku?

V kranjskem okraju so komisije občinskih ljudskih odborov oziroma komisije občinskih sindikalnih svetov izrekle soglasje k 58 tarifnim pravilnikom. V tem okraju je torej veljavnih že 14,6% tarifnih pravilnikov.

V predloženih tarifnih pravilnikih se giblje nominalno povišanje tarifnih postavk v glavnem okoli 10 do 12%, to je v okviru priporočila Okrajnega ljudskega odbora, (priporočeno je bilo, naj bi tarifne postavke zvišali le za draginjski dodatek in nekaj odstotkov za vskladitev notranjih nesrazmerij). Občinski organi v posameznih občinah so upoštevali to priporočilo in so podjetjem ob informativnih pregledih tarifnih pravilnikov tudi svetovali, naj ne predlagajo previsokega nominalnega povišanja tarifnih postavk, ker je nevarnost, da bodo zavrženi. Občinski zbor proizvajalcev v Kranju je celo postavil načelo, da bo vse tarifne pravilnike, ki predvidevajo več kot 3% nominalnega povišanja tarifnih postavk (razen draginjskega dodatka), obravnaval zbor proizvajalcev in podrobno pretehtal upravičenost večjega nominalnega povišanja tarifnih postavk.

V podjetjih, kjer imajo sposobnejši računovodski kader, so veliko pridobili z različnimi ra-

čunskimi operacijami, zlasti pa s povečanjem razponov tarifnih postavk, kar jim je prineslo nižjo povprečno tarifno postavko in s tem manjši odstotek nominalnega povišanja. Tako je bila v mnogih podjetjih sestava tarifnih pravilnikov vse preveč računsko manipulativna operacija. Nekatera podjetja so dvignila le gornjo mejo razpona, spodnjo pa pustila isto ali pa jo še celo znižala. Tako so primeri, ko znaša razpon tarifne postavke na posameznih delovnih mestih skoraj 100%. Z nobenimi dokazili ni mogoče opravičiti razpona tarifne postavke na vodilnem delovnem mestu od 22.000 do 43.000, ker se uslužbenci, ki bi prišli na to delovno mesto; prav gotovo ne razlikujejo toliko, da bi eden dobil tarifno postavko 22.000 drugi pa 43.000! Zaradi takšnih spekulacij s pretiranimi razponi je do cela razumljivo stališče, ki ga je zavzel Občinski sindikalni svet v Kranju, da bo pri izrekanju soglasja upošteval samo tolikšne razpone kot so bili v starem tarifnem pravilniku, ker sicer zgubi povprečna tarifna postavka vsako vrednost in so primerjanja na njeni osnovi nerealna.

Poprava norm je povzročila precej zmede in nejasnosti. Mnoga podjetja so povišala tarifne postavke, ker občinske komisije

ne morejo kontrolirati dejanske zaostitve norm in vzporednega povišanja tarifnih postavk. Nekateri primeri pa kažejo, da je poprava norm služila le za opravičilo, da so čez mejo povišali tarifne postavke delavcem in uslužbencem, ki so plačani na uro, medtem ko so delavci, ki delajo po normi, dejansko ostali na istem, ker so jim sicer povišali tarifne postavke, a so jim istočasno za toliko odstotkov (ali pa še več) zaostrili tudi norme. Na ta način so delavci, ki delajo po učinku, dejansko prikrajšani. Na režijskih delovnih mestih so namreč poostri tarifne postavke ne glede na učinek na teh delovnih mestih. V nekem podjetju so delavcem, ki delajo po normi, povišali tarifne postavke za 19% (v čemer je obsežno okrog 18% popravka norm), uslužbencem pa za 32%. V drugem podjetju so na normiranih delovnih mestih pri 17-odstotni zaostitvi norm povišali tarifne postavke za 26% (razlike, med zaostitvijo norm in nominalnim povišanjem, znaša v glavnem draginjski dodatek, medtem ko so na režijskih delovnih mestih brez kakršnihkoli ostrejših kriterijev povišali postavke za 15%. Očitno je, da podobni primeri kažejo pospeševati dela po času, ne pa po učinku, ker mora le del kolektiva za višje osebne dohodke doseči tudi večji delovni učinek.

ZAPISEK OB TARIFNIH PRAVILNIKIH LJUBLJANSKIH GOSTINSKIH PODJETIJ

Napak ukrojena uniforma

»Ali boš pogledal naš tarifni pravilnik in ga — ocenil?«

»Bom, kar...«

»Ne tu v lokalno. Pojdimo v posebno sobo. Veš, nerodno je upričo gostov. Če hočeš, je to tudi tajnost. Nočem, da bi zvedeli drugi.«

Zazrl sem se v lističa, ki naj bi predstavljala »tarifni pravilnik«. Tarifne postavke, nove, letošnje, so bile za dva, pet, pa tudi za deset tisočakov večje.

»Ali je to vse?«

»Vse. No, nekaj besedila bo tudi še. Kaj se ti zdi?« je vprašujoče vzdihnil upravnik gostinskega podjetja.

»Previsoko, previsoko. Kaj pa nagrajevanje po prometu? Veš, samo tole bo za komisijo kot piškov oreh.«

Potlej sva se pomenkovala o nagrajevanju po učinku, kje, kako, kdaj, po kakšnih merilih.

»Naš računovodja, zlata je vreden, vse bo uredil. Čez teden dni se zglaši.«

Lahkega srca sem odšel, prepričan, da sem spet v gostinski stroki nekoga ogrel za nagrajevanje po prometu.

»Zaradi povečanja delovne storilnosti, pravične razdelitve osebnih dohodkov, večje spodbude delavcev... se vpelje plačevanje delavcev po delovnem uspehu, je med drugim pisalo v novem, dokaj zajetnejšem tarifnem pravilniku.

»No, napredek, vendar kaj pa tarifne postavke? So prejšnje?«

»Malo smo jih znižali. Računska napaka. Niže ne moremo! Ljudje ne smejo zaslužiti manj kot lani.«

»In lani? No, koliko je bilo?«

»Eh, nadležen pa si. No, takole med brati povedano, štiri plače smo razdelili. Dovolili so nam. Letos ne morejo biti za služki manjši, razumi vendar.«

»Kaj pa nagrajevanje po učinku in denar za to?«

»Saj imamo pravilnik o tem nagrajevanju...«

Razšla sva se drug z drugim nezadovoljna.

V Stekleni dvorani v domu Maksu Perca je bilo vroče, mene pa je obilvala kurja polit. Dvanajst komisij, desetine tarifnih pravilnikov. Tisti iz gostinstva so si bili podobni kot jajce jajcu.

»Strmiš, ker so si tarifni pravilniki v gostinstvu tako podobni?« je vprašal član komisije.

Nič nisem odgovoril. Spoznal sem, da sem sredi junija stol na led. Sele tedaj sem razumel, kako je mogel znančev računovodja tako hitro sestaviti nov tarifni pravilnik in pravilnik o nagrajevanju po prometu.

»Za vse je bila enaka podlaga, je nadaljeval. »Zapisnik o vskladitvi tarifnih postavk med istovrstnimi gospodarskimi organizacijami — za to so se dogovorili sami gostinci. Okvirna navodila za nagrajevanje po delovnem učinku, pravilnik za razdelitev osebnih dohodkov po delovnem učinku in — mogoče

še kaj. Gostinska zbornica jim je pomagala. Zato so si tako podobni v besedilu. To še ne bi bilo tako hučo, če ne bi bila neka druga »podobnost« bolj očitna. Skoraj povsod so »enako« izračunavali tarifne postavke. Vsi lanski zaslužki — po tarifni postavki, nad njo, premije in nagrade — so skoraj povsod letošnje tarifne postavke. Tudi za 30% so višje. Ves dohodek je že vnaprej razdeljen. Ponekod ga ne bodo niti toliko ustvarili. Nagrajevanje po prometu je samo — preteza, vsaj v večini primerov.

»In stališče komisij?«

»Poklicali bomo predstavnike kolektivov in jih opozorili na napake. Soglasja ne bomo izdali prej, dokler ne bodo tarifni pravilniki sestavljeni tako, kot je treba.«

Torej napak ukrojena »uniforma«. Gostinci, vsaj nekateri, so postali krojači. Samo po svoji zaslugi?

Upam, da pri takšnem »izračunavanju« tarifnih postavk ni botroval nobeden iz Gostinske zbornice — okrajne ali republiške. Upam, toda močno se bojim, da je sodeloval, zakaj tole sem razbral v predzadnji številki »Dolenjskega lista«, tam, kjer je objavljeno poročilo o občnem zboru novomeških gostincev.

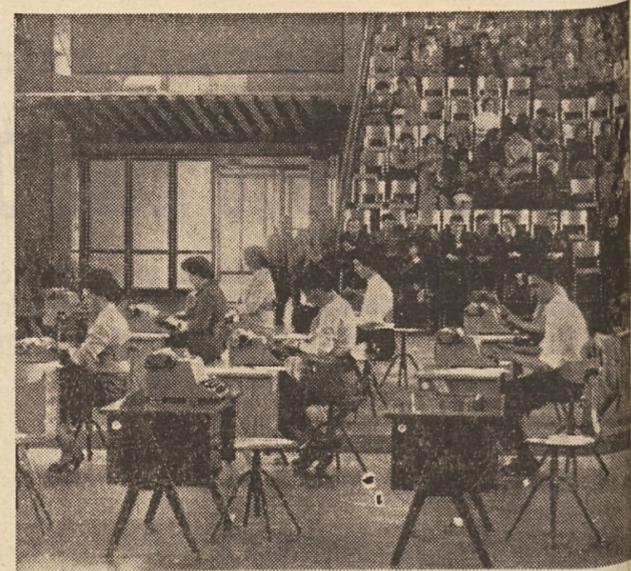
Stane Renko, podpredsednik Gostinske zbornice LRS o tarifnih postavkah: »Osnovna tarifna postavka za gostince, s tako in tako kvalifikacijo in na

takem in takem delovnem mestu bo enaka v vsej Jugoslaviji. Koliko bo posameznik zaslužil, pa bo odvisno od tega, koliko gostov in koliko finančnega prometa bo imel.«

Enake tarifne postavke za enake kategorije delavcev v različnih podjetjih? Drugače povedano, torej dogovorjene — administrativne — tarifne postavke za vse delavce vseh kategorij ne glede na storilnost, gospodarski položaj podjetij, tehnično opremljenost itd. Da, pisano besedo je tako razumeti. In prav takšne dogovorjene ali nedogovorjene, toda na osnovi podobnih trditve izračunane tarifne postavke, zapirajo delavce v mezdne spono, zaradi česar ne vidijo nič drugega kot nominalno čimvišje tarifne postavke kot edino odrešilo stvar za nagrajevanje. Nekeje so izračunali tarifno postavko tako, da so sesteli vse lanskoletne prejemke, drugje, kjer so to zvedeli, so ravnali prav tako, kajti, menili so, drugače bomo prikrajšani za »enak štart«.

Zdi se mi, da so podobne trditve, izrečene že kdaj prej na tej ali oni konferenci, marsikoga zavedle na stranpot in da so takšne trditve povod za »enak« način izračunavanja tarifnih postavk ljubljanskih gostinskih podjetij. In posledica? Uniformiranost tarifnih pravilnikov ljubljanskih gostinskih podjetij, uniformiranost, kjer so pravilniki o nagrajevanju po učinku samo privesek — ker ga je pač sindikat zahteval.

P. D.

Ob desetletnici Administrativne šole je bilo zadnje soboto v veliki dvorani Gospodarskega razstavišča v Ljubljani doslej največje tekmovanje strojepiscev v naši državi. Nastopajoče, ki so bili po svojem znanju razdeljeni v štiri kategorije, je bodrilo prek 1200 gledalcev. Navzoči so bili tudi zastopniki zveznega in nekaterih republiških združenj stenografov in strojepiscev.

Ceneje je preprečevati kot zdraviti

Za preventivna okrevanja 142 milijonov dinarjev

- V soboto, dne 30. maja je bila v Ljubljani skupščina Okrajnega zavoda za socialno zavarovanje. Njeni člani so razpravljali o predračunu zavoda za letošnji dohodki znašajo po predračunu okoli 11 milijard dinarjev. Za zdravstveno zavarovanje bodo porabili okoli 4 milijarde dinarjev ali 19% več kot lani, za preventivno zdravstveno okrevanje zavarovancev pa 142 milijonov dinarjev ali 26% več kot v lanskem letu.

V predračunu Okrajnega zavoda za socialno zavarovanje so predvidena precejšnja sredstva za preventivno zdravstveno zaščito delavcev. Okoli 11 milijonov dinarjev bodo porabili za preventivna okrevanja zavarovancev v domovih v Poreču in Sodi. Zavod je tudi namenil 4,5 milijona dinarjev, ki naj bi jih občinski sindikalni sveti oziora podružnice zavoda porabile za letovanja delavcev, ki so nujno potrebni okrevanja v domovih počitniških skupnosti in podjetij.

Na skupščini Zavoda za socialno zavarovanje so nekateri člani navajali potrebe posameznih krajev in predlagali, kako naj bi sredstva preventivnega sklada razdelili. Navedli bi nekaj takih primerov:

— V Kočevju večina podjetij nima kopalnic. Delavci se v glavnem kopljeje v poletni. Zavoju tega je odstotek kožnih bolezni vedno večji.

— V revirskih področjih v Trbovljah in Hrastniku odstotek odraslih in mladine, ki bolehalo na tuberkulozi, nenehno raste. Zato bi kazalo — je predlagal nek član skupščine — da bi iz preventivnega sklada dali precej sredstev za izboljšanje zdravstvenega stanja ljudi teh krajev.

Ob teh razpravah pa ne bi smeli pozabiti na nekatere momente, ki so značilni za delo posameznih zdravstvenih domov. Poglejmo hrastniški primer:

V tem kraju sanitarna inspekcija in otroška posvetovalnica slabo delata. Od 1956. leta niso zdravniško pregledali delavcev, rentgenizirali otrok. V Hrastniku v ambulanti v popoldanskem času ne delajo, nimajo pa tudi patronažne sestre itd.

Gotovo je, da ob takem delu zdravstvenih ustanov, ki bi morale pomagati preprečevati obolenja zavarovancev, tudi milijonska sredstva preventivnega sklada ne morejo dosti pomagati. V takih primerih kaže, da upravni odbor zdravstvenih domov opozorijo na pomanjkljivosti zdravstvene službe. Če v njihovem kraju ni dovolj zdravstvenih delavcev, potem naj bi upravni odbor vplival na Svet za zdravstvo občinskega ljudskega odbora, da bo ta tudi poskrbel za nemoteno in dobro delo zdravstvenega doma.

Letos bi torej morali pretežni del preventivno - zdravstvenega sklada uporabiti za okrevanje onemoglih delavcev. Pri izbiri zavarovancev naj bi s podružnicami Zavoda za socialno zavarovanje sodelovale sindikalne organizacije, da bi se tako udeležili okrevanja najbolj potrebni delavci, kar bi vplivalo na zdravje zavarovancev in večjo storilnost delavcev.

VČASIH NEPOTREBNO PREDPISOVANJE DRAGIH ZDRAVIL

Skupni izdatki sklada za zdravstveno zavarovanje so po predračunu višji za 19,36% kot lani. Večino sredstev zdravstvenega zavarovanja naj bi porabili za potrebe zdravstvene službe. Zato je tudi pomembno, kako s temi sredstvi gospodarijo v zdravstvenih ustanovah. Tokrat po-

glejmo, kako je z izdatki za zdravila.

Izdatki za zdravila stalno naraščajo. Povprečna cena recepta je lani znašala 283 dinarjev, letos v prvem četrtletju pa je ta cena narasla na 302 dinarja. Lekarna so v ljubljanskem okraju imele lani 31 milijonov čistega dohodka. Podoben položaj je tudi v podjetjih, kjer se ukvarjajo z izdelovanjem in prodajanjem zdravil. Povprečna cena recepta je dosegla evropsko povprečje.

Kje naj iščemo vzroke za nenehno naraščanje izdatkov za zdravila?

Nekateri zdravniki predpisujejo prevelike količine zdravil. Prav gotovo ne bi hotel nasprotovati modernim metodam zdravljenja, saj si moramo prizadevati, da se bodo naši zavarovanci zdravili z najbolj učinkovitimi metodami. Toda vprašajmo se, ali je res potrebno, da pogostokrat že ob prvem pregledu zavarovanca zdravnik predpiše drago zdravilo v velikih količinah. Večkrat tudi sami zavarovanci zahtevajo, naj jim zdravnik predpiše določeno zdravilo. In naposled, nemalo je tudi primerov, ko zdravniki iz konkurenčnih razlogov predpisujejo vse, kar ljudje zahtevajo. Draga zdravila,

zlasti tuja, pa ti tako imenovani "bolniki" tudi prodajajo.

Socialno zavarovanje kot plačnik nadzoruje te izdatke in lahko ugotavlja razne slabosti pri predpisovanju zdravil. Obstajajo sicer vsa potrebna navodila za predpisovanje zdravil, toda organi socialnega zavarovanja ne morejo posredno vplivati na zdravstveno službo, pač pa lahko, kot že rečeno, le opozarjajo na določene slabosti. Ze 1957. leta je bil pripravljen predlog, ki naj bi vskladil medsebojne odnose in prispeval k tesnejšemu sodelovanju med zdravstvenimi ustanovami in zavodi za socialno zavarovanje prav glede predpisovanja in izdajanja zdravil. Ta pravilnik pa do danes še ni izšel, ker zanj ni zakonske osnove.

Ker je tu še kopica drugih vprašanj, ki zadevajo predpisovanje in cene zdravil, so se na skupščini Zavoda za socialno zavarovanje odločili, da bodo na eni izmed prihodnjih sej obsežneje razpravljali o tem problemu. Na tem zasedanju naj bi se predvsem pogovorili, kako bi nadzirali zdravstvene ustanove glede predpisovanja zdravil in ukrepali, kadar bi v zdravstvenih ustanovah kršili predpise o predpisovanju zdravil. —ar

Učno mesto za vajenca

O izkušnjah posredovalnice za delo mozirske občine

Posredovalnica za delo Občinskega ljudskega odbora v Mozirju je v letu dni razpravljala o 484 prošnjah ljudi, ki so se hoteli na novo zaposliti. V gospodarskih organizacijah te občine pa je na novo začelo delati 367 delavcev in 248 delavk. Med ljudmi, ki bi se še želeli zaposliti v podjetjih pa je še precej starejših ljudi in invalidnih oseb z zmanjšano delovno sposobnostjo ter kvalificiranih delavk, ki bi lahko opravljale poklice, ki jih v tem kraju primanjkuje. Zavoju tega bo morala občinska posredovalnica za delo v tej smeri še marsikaj storiti.

Ta ustanova bo tako morala v bližnji bodočnosti sodelovati pri profesionalni rehabilitaciji invalidov dela. Posebni komisiji občinskega ljudskega odbora naj bi pomagala v podjetjih poiskati tista delovna mesta, ki bi bila primerna za zaposlitev delovnih invalidov.

Tudi vključevanje vajencev v uk je toričje dela posredovalnice za delo. Le-ta je lani napravila pregled učnih mest za vajence. Letos in v prihodnjem letu naj bi v uk sprejeli 21 vajencev. Pri tem pa nastajajo težave glede predizobrazbe učencev. V občini je v obstoječih obrtnih delavnicah tudi premalo učnih mest za vajence, ki so včasih ne morejo šolati in

usposabljeni v industrijskih središčih, ker tam pač ne morejo dobiti stanovanj. (Še teže pa je sprejemanjem ženske mladine v uk).

Iz razprave o problemih zaposlovanja, ki je bila nedavno tega na občinskem ljudskem odboru v Mozirju, bi lahko povzeli, da štivilo delavcev, ki se nanovo zaposluje hitreje raste, kot to predvideva družbeni plan. Vprašanje pa je, če bodo v tej občini lahko dosegli predvideno povečanje produktivnosti. Komisije za sprejemanje novih delavcev naj ne bi v gospodarskih organizacijah le potrjevale podatke in rezultate personalnih referentov, ki še vedno delajo po zastarelih načelih, marveč naj bi pri posamičnih primerih ugotavljali, kakšno korist ima podjetje s tem, da zaposluje nove delavce. — S. P.

Zdravstveni dom v Šoštanj

Na seji sveta za zdravstvo Občinskega ljudskega odbora v Šoštanju so sklenili združiti obratno ambulanto velenjskega rudnika, reševalno postajo in zdravstveni dom. Poslojce zdravstvenega doma, ki bo v njem tudi lekarna, bo vseljivo do 3. julija letos.

Letos pri nas prvič praznujemo dan krvodajalcev, da bi se tako spomnili tistih ljudi, ki so v najtežjih trenutkih pomagali bolnim in onesrečenim z najdražjim kar ima človek — lastno krvjo. Na slikah: Pretekli četrtek je v klubu ljudskih poslancev v Ljubljani sprejel krvodajalce predsednik Sveta za zdravstvo LRS tovariš Niko Šilih. — V vseh občinah ljubljanskega okraja pa so v minulem tednu v počastitev tega dne priredili proslave. Najbolj svečano je bilo na akademiji v domu Maksa Perca v Ljubljani, ki jo je pripravil Okrajni odbor BKS.

PO KATEREM ČLENU?

D. Z., Maribor: Delavski svet podjetja je sklenil, da za 1. maj ne dobe nobenih plač iz dobička delavci pripojenega podjetja, ki so v odpovednem roku. Vprašujete, ali imate pravico do deleža iz dobička, čeprav ste v odpovednem roku. — Odgovor: Podlaga za presojo tega vprašanja je tarifni pravilnik podjetja, kjer se nahajate. V njem morajo biti namreč določbe o tem, kdo ima pravico do osebnega dohodka nad tarifno postavko. Če take določbe tarifni pravilnik nima, pa je pristojen delavski svet, da o vprašanju načelno odloči. Treba je pripomniti, da ni več nedolžnih plač iz dobička in zato tudi ne veljajo več nikakršni predpisi o tem, kdo ima pravico do deleža iz dobička. Glede na to, da delavski svet samostojno odloča o porazdelitvi sredstev za osebne dohodke, ni mogoče vašega vprašanja presojati drugače kot na podlagi tarifnega pravilnika oz. sklepa delavskega sveta.

M. M., Prestranek: Zaradi let in domačih razmer nameravate pustiti delo in se posvetiti gospodinjstvu. Radi bi vedeli, kakšen je postopek, da bi lahko uveljavili pravico do starostne pokojnine. — Odgovor: Po 169. členu zakona o pokojninskem zavarovanju začenja postopek za pridobitev pravice do pokojnine okrajni zavod za socialno zavarovanje in sicer na predlog in zahtevo zavarovanca. Vložiti morate torej predlog na okrajni zavod za socialno zavarovanje in ta bo po predpisnem postopku najpoprej moral presoditi, ali izpolnjujete pogoje po 20. členu tega zakona, kjer so postavljeni pogoji za pridobitev pravice do nepopolne starostne pokojnine. Podjetje ne izdaja o tej pravici nikakršne odločbe. Ker nameravate pustiti delo v delovnem razmerju, se vam bo odmerila nepopolna pokojnina po pogojih, ki jih boste izpolnjevali ob vstopu v pokojnino. Brez naknadne nove zaposlitve pa seveda ne boste mogli pridobiti polne starostne pokojnine.

K. D., Hotemež: Ko ste se zaposlili v podjetju, so vam obljubili urno plačo po 45 din. Toda ob prvem obračunu so vam odbili 5% z utemeljitvijo, da predpisuje tarifni pravilnik, da se vsakemu novodošlemu delavcu za čas 3 mesecev odbije po 5% od osebnega dohodka. Glede na to bi radi vedeli, ali je poleg učne dobe potrebno še trimesečno učenje, da delavec postane kvalificiran in ali lahko kvalificiran in nekvalificiran delavec dobivata enaki plači, če sta zaposlena na istem delovnem mestu. — Odgovor: V gospodarskih organizacijah velja dosledno načelo plačevanja po delu. Osebnih dohodki se torej ne morejo ravnati po osebnih kvalifikacijah, temveč izključno po delu, ki ga delavec opravlja. Iz tega sledi, da morata kvalificiran in nekvalificiran delavec imeti enako tarifno postavko, če sta obadva zaposlena na enakem delovnem mestu. V takem primeru ni vprašanje ali je plačevanje pravilno, temveč je dvomljivo, ali je pravilna in primerna zaposlitev. Za gospodarsko organizacijo vsekakor ekonomsko ni koristno, če zaposluje delavce ne glede na njihovo strokovno sposobnost. Ob sklenitvi delovnega razmerja pa ste bili dolžni seznaniti se s tarifnim pravilnikom. Vedeti morate, da gospodarska organizacija sama ureja plačevanje delavcev in da je ta ureditev predpisana v tarifnem pravilniku. Če je v njem določba, da se novodošlemu delavcu prve 3 mesece obračunava osebni dohodek po tarifni postavki, zmanjšani za 5%, je to veljavna določba, po kateri se morate ravnati tudi vi. Ta določba pa nima nobene zveze z vašim učenjem in z vašo kvalifikacijo.

Rdeči studenčki se stekajo v reko

»Hej ti tam, pazi! Odskoči, brž...« Trušče preglašajo zaskrbljene besede plavzarjev. Tisti ropot, ki so ga tako navajeni, da jih sicer ne moti. Tokrat jim je obrnil hrbet, kdo ve zakaj se bolj povzdignil svoj glas.

Šestindvajsetletni Ibrahima je delal pri plavzu. Nekam vznemirjeno so z rokami krtili njegovi tovariši. Tudi kričali so, videl je njih zasopel obraz. Vendar — zakaj, komu? Morda njemu? Najbrže ne. On je imel svoje delo, kaj mu drugo mar.

Ampak, kaj vendar? Zakaj so kazali nanj in navzgor. Zazrl se je proti stropu, odskočil. Prepovedno. Njegov krik so slišali vsi. Ledeni strh je spreletel njihova telesa.

»Zlindra ga je zasul!« Vest o hudi nesreči se je bliskovito razvedela po vseh obratih jeseniške Zelezarne.

Ibrahimovi delovni tovariši so hoteli, kar so le mogli. Lopate, grebljice in celo gole roke so prišle prav, ko so odkopavali žrtev vročega oklepa.

Zgoraj na žici je še bingljajl prazen korec za žindro. Corpus delicti tega usodnega dne, 16. decembra 1958. Ob desetih dopoldne se je zgodilo.

Zelezarna Jesenice — Ljubljana, Kirurška klinika. »Ponesrečen je utrpel opekline na šestih desetih telesnih površnih,« je zapisano v kliničnih

knjigah. »Zlasti na levi nogi, ki je v celoti opečena, pa tudi drugod, so opekline izredno globoke. Petintrideset odstotkov opečene površine je opekline tretje stopnje...«

Ni bilo časa za razmišljanje. Ibrahima so prepeljali nezavestnega, v šoku. Ze samo zato je bila potrebna takojšnja transfuzija krvi.

Izurjena roka medicinske sestre se tokrat ni zamudila dlje, kakor v drugih primerih. Čeprav se je zdelo, da je počnela, zoglenela koža zaprla vsako pot do krvnih žil.

Drobena igla je predrila trdno skorjo v stegnu, našla žilo. Počasi se je v injekcijski brizgalki nabrala kri.

Zdaj je bila na vrsti analiza krvi. Kajti ni vseno, kakšno kri bodo dali ponesrečencu. Zato medicina razlikuje življenjski eliksir najprej po skupinah in potem še po podskupinah.

Kmalu je zabrnal telefon na Zavodu za transfuzijo krvi. »Kirurška klinika tu. Nujno potrebujemo kri B skupine, RH faktor negativno...« Klic ni bil zaman. S transfuzijskega zavoda so brž poslali prek 1000 kubičnih centimetrov krvi te skupine. Vendar njim, ki zbirajo kri, da bi z njo drugim rešili življenje, ni bilo lahko. Samo petnajst izmed stotih ljudi ima krvno skupino B. Kri te skupine z negativnim faktorjem je še bolj redka, saj se pretaka po ožilju ko-

maj petnajstine ljudi z B krvno skupino. Da, samo 22 izmed 1000 krvodajalcev lahko v takem primeru priskoči na pomoč

Kri neznanih darovalcev je Ibrahima rešila življenje. »Samo temu, da smo imeli na voljo dovolj krvi te težko dosegljive skupine, je pripisati, da smo ponesrečenca obdržali pri življenju,« so nam povedali na Kirurški kliniki. Tisto, da je bil Ibrahima najhujši opečenec, ki so ga sploh kdaj rešili, so nam ljudje v belih haljah s tako plemenitim poslanstvom, ki ga opravljajo, omenili kot nekaj vsakdanjega.

Pripovedovali so naprej... Prvih štiriindvajset ur je za opečene osebe, zlasti še, če so opekline obsežne in globoke, najbolj kritičnih. Zato je naš pacient razen 1100 kubičnih centimetrov krvi dobil še 4000 kubičnih fiziološke raztopine (kuhinjska sol v vodi) in devet odstotne glukoze, da smo vsaj deloma nadomestili izgubo krvi, ki v takih primerih znese tudi do osem litrov v tem obdobju...

...Globoke opekline na levem stegnu in skoraj zoglenelo stopalo sta dajala le malo upanja, da bi opečenec ostal živ. Mimo tega je nepopravljiva okvara stopala narekovala amputacijo. S tem kirurškim posegom bi se površna opekline kože zmanjšala za 12%. Kaj to pomeni, lahko presodite, če vam

povemo, da so navadno usodne že opekline, če je opečenih le štirideset do petdeset odstotkov kože...«

Zdravniki so se morali odločiti, če so hoteli pomagati. Vse je govorilo naj nogo amputirajo, toda ali bo dovolj krvi, da bo pacient vzdržal operacijo? Kaj bo rekel pacient in kaj njegovi svojci?

»Samo da ostanem živ...« »Da nam ga ohranite!« Besede zapiranja, prepričanja, da bodo zdravniki Ibrahima pomagali.

Zavod za transfuzijo je preskrbel dovolj krvi. Prek tisoč kubičnih centimetrov so jo porabili samo za to operacijo, ki so jo opravili 30. decembra. Pred njo in še pozneje je Ibrahima dobil vrsto transfuzij krvi. Skoraj šest litrov so je potrebovali zanj, da je ostal živ in zdrav. Trideset prostovoljcev je dalo zanj kri. Precej drugih, ki tudi imajo to krvno skupino, je čakalo, da bi priskočili na pomoč v tej bitki za življenje, če bi bilo treba...

Potem so se opekline lepo celile. Tudi amputirani krn levi nogi ni delal preglavic. Ibrahima so z nezgodnega oddelka klinike premestili na oddelk plastične kirurgije. S štirimi operacijami so mu obnovili kožo povsod, kjer je bila uničena. Osmega februarja je Ibrahima začel z vajami amputirane noge in z razbivavanjem desnega kolena. Prvega marca je spet

Prodajalci niso opravili izpita

Začelo se je z električnim likalnikom. Z drugim uvoženim likalnikom, iz katerega je že ob prvi vključitvi pritekla voda. Kupec se je seveda prestrašil, mislil je, da je vrgel denar stran. Obupano je prelistaval priložena navodila, toda kaj, ko tujega jezika ni znal. Šele naslednjega dne se je pomiril, ko je našel prevajalca. Prodajalec pri tem seveda ni imel nobenih zaslug.

To je dalo povod, da smo obiskali več beograjskih trgovin in poskušali ugotoviti, kako posredujejo gospodinjstvom namenjene pripomočke in kaj vedo o njihovi uporabi.

KAVNI MLINČEK JE SREČNO PRESTAL PREIZKUŠNJO

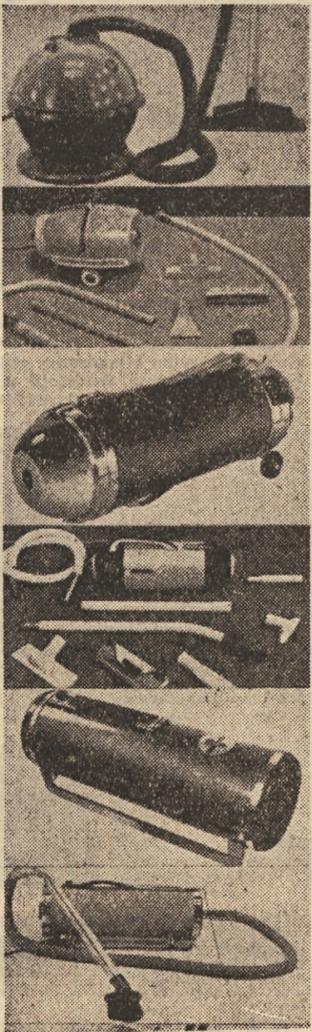
Mlad trgovski pomočnik v Beograjskem magazinu, ki si je na vse pretege prizadeval, da bi nam prodal vsaj en uvožen kavni mlinček, nas je prijetno presenetil. Spraševali smo ga, če se da kava drobno zmleti. Videli smo namreč po znamki, da so ga izdelali v državi, kjer turške kave skorajda ne pijejo in uporabljajo kavne mlinčke v glavnem za mletje kavnih nadomestkov. Prodajalec nam je uslužno pokazal, kako se uravnava mletje. Nazadnje nam je še svetoval, naj kupimo v sosedni trgovini nekaj zrn prave kave in se osebno prepričamo o kvaliteti mlinčka. Postalo mi je žal, da ne potrebujem te gospodinjske »mehanizacije«, zato sem bila vesela, da se je med preizkušanjem in ogledovanjem zbralo okrog naju precej ljudi. Nekaj se jih je tako navdušilo, da so si ga pri priti omislili. Nedvomno je bila to zasluga mladega prodajalca, ki je vedel o mlinčku vse, kar nas je zanimalo.

SPET REBUSNA NAVODILA

Drugič na žalost prodajalci niso opravili izpita. Mešalnika za sadje in zelenjavo nismo kupili, ker je prodajalka vedela o njem samo tole: »Za mletje sadja in zelenjave se uporablja in kaj jaz vem...« Stroju je bilo priloženo navodilo, toda v tujem jeziku. Kaj naj bi počela z njim, če ne vem, kako naj bi ga uporabljala.

V zimskih dneh so električne

pečice prijetna reč. Toda... »Ali se lahko uporablja za deset amperov?« »Lahko,« je rekel prodajalec. »Kje neki,« je rekel drug

prodajalec. Komu naj bi verjela? Vem samo to, da ima pri nas električni tok deset amperov jakosti.

Odkritje mimogrede: V isti ulici prodajajo v treh trgovinah enake Siemensove električne pečice. V prvi so po 5700 din, v drugi po 6000 in v tretji po 6500 dinarjev. Morda je v bližini še kakšna trgovina z električnimi aparati... V tretji trgovini, kjer so pečice najdražje, smo povprašali še po električnih grelnih. Samo to smo hoteli zvedeti, koliko držijo. »Deset, dvajset in trideset litrov,« je rekel prodajalec in pokazal na tri elegantne naprave, razporejene po velikosti. Medtem ko je stregel drugim strankam, smo njegovemu kolegu postavili isto vprašanje. »Pet, deset in petnajst litrov držijo,« je odgovoril. Že na oko smo ugotovili, da nima nobeden izmed njih prav.

DOMAČI PROIZVODI BOLJE GREDO

Videli pa smo tudi izdelke, ki so jih prodajalci dobro poznali. Vsi ti izdelki nosijo znamke domačih tovarn. Nezlomljiv lestenec iz plastične mase, zelo ličen proizvod iz Maribora, je prodajalec pred našimi očmi sestavil kakor bi mignil. Ventilatorji iz Zagreba so opremljeni s tiskanim

včasih kemične spremembe na notranji strani pločevine. Običajno se kažejo v obliki stiskastih lis. V tem primeru konzerva še ne škoduje. Če pa je pločevina od znotraj močno namorirana ali počnela, bodimo previdni. V tem primeru so se beljakovine med konzerviranjem razkrojile. Ta okvara nastaja predvsem pri ribjih in mesnih konzervah.

Vskladščene konzerve pregledno večkrat na leto in se dobro prepričajmo, če so res neprodušne zaprte. Mesne in ribje konzerve v olju so uporabne približno dve leti, ribje konzerve v omaki ter zelenjavne in sadne konzerve pa večidel eno leto.

KONSERVO HITRO PORABIMO

Preden konzervo odpremo, jo operimo pod tekočo vodo, da ne bomo umazane prenesli na vsebino. Če odprta konzerva nepriljetno diši, je prav gotovo pokvarjena. Zavrzimo jo tudi, če je potemnela in zmešana. Oboje je namreč znak nevarnega kvara.

Odprte konzerve ne smemo dolgo hraniti. Najbolje je, če jo takoj porabimo. Zlasti poteti so konzervirane ribe in mesne jedi ter jetrna pasta zelo nevarne!

Kisle konzerve niso strupene, če je kis dovolj močan. Če je prešlab, prične konzervirano živilo najprej plesniti, pozneje pa še gniti. Gnoloba pa lahko ogroža zdravje.

NAJFINEJŠE ŽENSKÉ NOGAVICE

iz creppe nylona, nylona in perlon

Z IMENI:

- ZDENKA
- MILENA
- SLAVICA
- MOJCA
- BOJANA
- JELKA
- SONJA in
- POLONCA

Pazite na naš zaščitni znak!

Tovarna nogavic in drobne konfekcije Polzela

Nekaj o konzervah

Zadnja leta se je pri nas občutno povečala potrošnja konzerv, zato mora vsakdo vedeti vsaj najnujnejše o proizvodnji udarcev, na primer pri premetavanju s konzervami zlasti poltet, ko se konzervirana živila najhitreje pokvarijo.

Predvsem upoštevajmo, da naplunjena konzerva ni užitna. Nekatere bolezniške klice izločajo namreč pili, ki izbočijo pločevinaste stene doze. Takšne konzerve povzročajo lažja in hujska zastrupljenja. Kriv pa jih je nevesten in površen proizvajalec. Lahko pa se konzerva napljuje tudi zato, ker so bile surovine pokvarjene. Zavrzimo tudi konzervo, če pri odpiranju zasika piln iz nje ali brizgne vsebina, četudi doza ni bila naplunjena.

Prav tako lahko škodijo zarjave konzerve in doze, iz katerih se cedi vsebina. Doze rjavijo predvsem ob šivih in pod nalepkami. Če se cedi konzervirana jed iz škatle, konzerva ni več neprodušna zaprta. Skozi odprtine in pore lahko prodirajo vanjo klice, ki živijo kvarijo. Doze se ranijo ob mehanskih udarcih, na primer pri premetavanju, šivi pa pokajo tudi, če konzerva zmrzne, ker se tekoča vsebina raztegne.

KONSERVE HRANIMO NA SUHEM IN HLADNEM

Konzerve hranimo v enakomerno temperiranih prostorih, in sicer na suhem in hladnem. Drugače se doze orose in hitro zarjave. Vlaga namreč zelo škoduje pločevini, toplota pa ustvarja pogoje za rast in razmnoževanje klic, ki so prile morda pri proizvodnji in konzerve.

katalogom in trgovci se lahko znajdejo. Verjetno tudi zato bolje poznajo domače izdelke, ker so proizvajalci in posredovalci v osebnih stikih. Vendar to ne pomeni, da ni treba ničesar povzeti za to, da bi tuje blago najprej približali trgovini in preko nje potrošnikom!

OSAMLJENA POBUDA

Znano je, da je naša trgovina zelo nespretna pri posredovanju gospodinjskih proizvodov. Žal ni od nikoder pobud, da bi se trgovski kader strokovno usposobil in bolje spoznal te predmete, ki jih je sleherni dan več na tržišču. Da ne bomo krivični: tu in tam se le utrne kaka pobuda. Pred nekaj meseci se je s tem ubadal okrajni zavod za napredek gospodinjstva v Celju. Organiziral je seminar za prodajalce iz šestnajstih trgovin. Predavali pa so poleg predstavnikov zavoda člani okrajne trgovinske zbornice in strokovnjaki iz tovarne emajlirane posode.

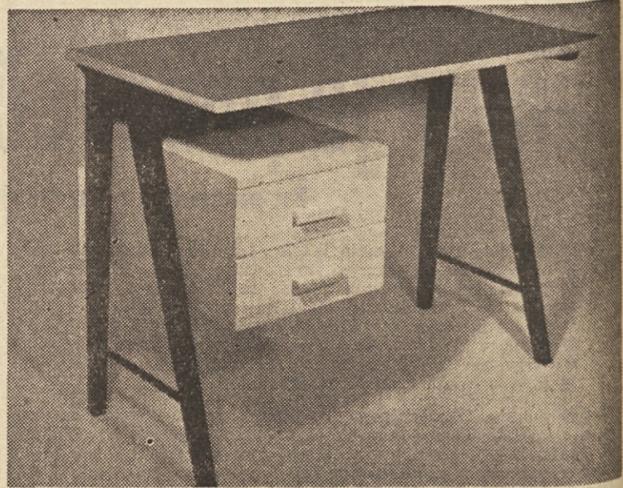
Ob tej priložnosti so obiskovalce seznanili s skoraj vsem, kar morajo vedeti o izdelkih, ki jih trgovina posreduje gospodinjstvom. Naučili so jih, kako se odpirajo posamezne konzerve, kako se uporabljajo in čistijo predmeti iz jenskega stekla in plastičnih mas, za katere tkanine so posamezni detergenti najprimernejši. Elektrotehnik pa jih je poučil o raznih vrstah električnih aparatov in o preprečevanju raznih okvar.

Izkazalo se je, da je seminar več koristil, kakor so pričakovali organizatorji. Prodajalci so med govorom omenili tudi lastne izkušnje. Kakor so rekli, zamerijo uvoznim podjetjem, ker kupujejo v inozemstvu stroje brez rezervnih delov, opozorili so na nekatere nepravilne in negospodarske stroje, ki jih ne kaže več uvažati. Ne vemo pa, ali so te pripombe prišle uvoznikom na ušesa ali ne. Če niso, je res škoda.

DEMONSTRACIJE POVEČUJEJO PRODAJO

Na seminarju so prikazali, kako se uporabljajo ekonom lonci ki jih izdeluje tovarna emajlirane posode. Pred tem je to izvedla tudi tovarna »Tito« iz Vogošča, ki izdelujejo pretis lonce. V obeh primerih je po demonstraciji prodaja teh loncev naglo porasla. Dobre izkušnje bi lahko koristile tudi drugim proizvajalcem, toda žal se niso zmenili za to. Vsekakor bi kazalo upoštevati, da prikazovanje, kako se ravna s tem ali onim industrijskim proizvodom, ravno toliko velja kakor modna revija za konfekcijske izdelke. O tem bi se proizvajalci lahko prepričali na dosedanjih velesojmih v Zagrebu in Beogradu, kjer so zmeraj vzbujale največje zanimanje prav »potujoče razstave« izdelkov med uporabo.

Samo še kratko vprašanje uvoznikom: Ali res ni mogoče navodil tujih proizvajalcev za posamezne gospodinjske izdelke prevesti na naš jezik? Zdi se nam namreč, da je proizvajalec natiskal navodila ali katalog zato, da kupca na nekaj opozori, da mu da potrebne nasvete. Prepričani smo, da prevajanje ni nepremostljiva težava, saj ne zahtevamo razkošno opremljenih katalogov, ampak samo glavna navodila glede uporabe. Roko na srce — res neprijetno je hoditi od znanca do znanca in prosjačiti, da nam prevede besedilo, priloženo likalniku, mešalniku, brivskemu aparatu, nalivnemu peresu... Mira Grmek

V cerkniški tovarni pohištva »Brest« izdelujejo tudi takšne enostavne, toda zelo praktične delovne mizice

Gospodinjam boljše zaščito

Zasebna in skupna gospodinjstva uporabljajo pri delu zmeraj več gospodinjskih strojev in manjših pripomočkov na električni pogon. Zaradi tega se tudi večja števila nezdov in gospodinjstvom. Žal ni nihče zbral podatkov, ki bi prikazali celotno škodo, nastalo zaradi nepravilnega ravnanja z gospodinjskimi aparati in zaradi nepoučenosti gospodinj. Vemo pa, da se zateče na nezgodno postajo kliničnih bolnišnic v Ljubljani letno vsaj tisoč ljudi, ki so se laže ali težje poškodovali v lastnem stanovanju. Po podatkih Centralnega higienskega zavoda se je v 1956. letu ponesrečilo doma 4560 ljudi.

V državah, kjer so gospodinjstva še bolj mehanizirana kot pri nas, je še več žrtev. Baje je bilo v Združenih državah v zadnjih letih 48 % vseh smrtnih žrtev v kuhinjah in kopalnicah, v Nemčiji pa je več žrtev med gospodinjstvi kot med potniki in vozniki motornih vozil.

Sicer pa ne pride do nesreč samo zaradi nepravilnega ravnanja z gospodinjskimi aparati in električnimi napravami. Nesreče povzročata tudi nepoučenost o uporabi raznih kemikalij, lahko vnetljivih čistilnih sredstev, plina, loncev na zvišan pritisk in podobno. Priložnosti za nezgode v gospodinjstvu je torej več kot dovolj. Kljub temu pa se doslej ni nihče načrtno in redno ukvarjal z zbiranjem, opazovanjem in proučevanjem vzrokov teh nesreč niti ni nihče vodil enotne vzgojne politike. Deloma se s tem priložnostno bavijo nekatere organizacije in zavodi, vendar samo toliko, kolikor sodi v njihovo pristojnost.

Gospodinjstva dela ne kaže podcenjevati, saj se z njim ukvarja na tisoče žena tudi v raz-

širjenih gospodinjstvih, se pravi po bolnišnicah, obratih družbene prehrane, javnih pralnicah, čistilnicah, kopalnicah in šivalnicah. Sicer pa smo dolžni zaščititi tudi zasebno gospodinjstvo. Če se ta ponesreči, trpi vsa družina, trpi tudi delo tistih, ki so vključeni v družbeno proizvodnjo, stroški za zdravljenje pa bremenijo celotno družbo!

Pobuda za organizirano zaščito gospodinj je dal okrajni svet za notranje zadeve v Ljubljani, ki je lani v septembru sestavil komisijo za proučevanje vzrokov in pripravo ustreznih predlogov in ukrepov, s katerimi bi zmanjšali število gospodinjskih nezdov in pomagali pri varčevanju sredstev, ki jih daje družba za zdravljenje in čuvanje državljanov. V komisiji so sodelovali predstavniki vseh tistih organizacij in društev, ki kakorkoli skrbijo za zdravstveno in tehnično vzgojo, za varnost državljanov ter napredek naših gospodinjstev. Seveda ta komisija ni imela nobenih pristojnosti in je delovala le kot organ družbenega nadzora. In še to samo v okrajnem merilu. Ker je svojo nalogo opravila, se pravi, ker je proučila vzroke nezdov, jo je svet za notranje zadeve, pri katerem je delovala, razpustil. Res škoda bi bilo, če ne bi nihče nadaljeval njenega dela.

Predvsem gre za to, da začnemo gospodinje načrtno izobraževati z najrazličnejšimi predavanji o nezdovah, da izdamo ustrezne brošure, slikanice, poučne filme in podobno. Če to gospodinjstvo izobraževanje in skrb za zaščito gospodinj ne bo nihče prevzel v svoj osnovni delovni program, si pač ne moremo obetati večjih uspehov.

Po našem mnenju naj bi to skrb prevzel Zavod za proučevanje

nje organizacije dela in varnosti pri delu, ki bi tudi najlaže dajala navodila za boljše delovno zaščito gospodinj. Pri uredništvu nalog bi imel veliko pomočnikov, od zavodov za socialno zavarovanje, Rdečega križa in Ljudske tehnike, do svetov ustanovjanjske skupnosti in hišnih svetov. Sveti stanovanjskih skupnosti bi po njegovih navodilih lahko nadzorovali delo v gospodinjstvih, opozorjali ob praktičnih primerih na nevarnosti, ki nastanejo zaradi nepravilnosti in okvar pri električnih napeljavah in aparatih in že tudi poskrbeli, da se okvare popravijo. Kot republiška ustanova pa bi lahko posredno vplivala na industrijo v vsej Sloveniji in dosegel, da bi za gospodinjstvo nevarne izdelke, bodisi kemične ali tehnične, polneje označevali in opozorjali na nevarnost, ki preti ob nepravilnem ravnanju z njimi. Tega se namreč tovarne zelo otepa, ker so izkušnje pokazale, da opozorila na nevarnosti zmanjšujejo prodajo. To je dejstvo. Dejstvo pa je tudi, da bi ob popolnejši vzgoji gospodinj in nadrobnejšem seznanjanju s temi gospodinjstvi napravami in pripomočki potrošnja ne upadla, zmanjšala pa bi se tudi število nesreč v gospodinjstvu in izdatki za zdravljenje.

ZA VAS GOSPODINJE

Postrezite družini s kislim mlekom

Znano je, da liter mleka toliko vsebuje kot osem jajc ali pol kilograma mesa, stane pa veliko manj. Kislo mleko ohrani vse hranilne snovi, malo tega osvežuje in preprečuje razvoj raznih bolezenskih klic v črevesju.

Pomožno obešalo

V tesnem stanovanju smo večkrat v zadregi, kam bi shranili obleko, ki jo nosimo vsak dan, a jo po vrtni do z dela sledečo. Se teže je, kadar nas premoči dež. Mogoče bo tale naš svet kaj pomagati: pri struganju krpite ali pa sami izrežite na obeh straneh cih zadebeljeno palico, v trgovini pa nabavite kovinasto zakovico. Palico položite na omaro in čezjo priložite zakovico. Kadar boste potrebovali obešalo, boste potegnili palico čez rob omare, drugače pa naj leži na omari, da ne bo kvarila ličnosti sobe.

S takim obešalom si lahko pomagamo tudi, če imamo premalo prostora v omari. Le-to postavimo kakor pol metra od kota, tako da ostane dovolj prostora za obešalo. Obešalnice z obleko zagrnemo z zagrnjalom, ki naj sega od omare do stene.

Pranje umetnih tkanin

Umetne tkanine se zelo hitro umazajo, ker naravnost pritegujejo umazanijo. Na srečo pa jih tudi veliko hitreje operemo kakor tkanine iz naravnih vlaken.

Pri pranju nylona ne uporabljamo ostrih kemikalij, predvsem odvisno od vrste tkanine. Najbolje je, da uporabimo klor in močna belilna sredstva. Peremo lahko s toplo vodo, vendar je ne segreimo nad 60 stopinj C. Ne uporabljamo hrupave posode, niti perila ne ožemajmo, ker se nylon sili petkrat in celo šestkrat hitreje kvari kot bombaž in volna.

Tudi dojenčkom zelenjavol

Dojenčke smemo že v šestem mesecu hraniti z zelenjavo. Sprva jim damo samo zelenjavno juho z zdrobo, bom, da se privadi novega okusa, čez nekaj dni pa mu že lahko dajemo pretlačeno zelenjavo in krompirjevo pire. V zelenjavo vmešajmo enkrat ali dvakrat na teden po pol surovega rumenjak, ki preprečuje rahitis. Tudi zabelimo s surovim maslom. Dodajmo ga tik pred hranjenjem. Pazimo, da bo maslo res sveže.

Dojenček sme jesti vso zelenjavo razen kislega zelja, repe in fižola, je le sveža in zdrava.

Ljudje kakor ti in jaz

KEBRČEK

Gregor Lužnik, glavni kalkulant v tovarni kavnih nadomestkov, je bil neverjetno dobre volje. Pri kosilu je ženo zasul s srčki in muckami kakor že dolgo ne. V petindvajsetih letih njenega zakona se je namreč že večkrat prepričal, da ima žena odlično razvit čut in da bi mu utegnili prekrizati načrte za popoldne.

Čez dve uri se dobi z novo direktorjevo tajnico, s tem fletkanim kebrčkom, s tem metalčkom, ki se mu tako obetajoče smehlja...

Kdo bi si mislil, da jo bo tako lahko ujel. »Kaj pa pomlad?« je začel. »Ali kaj uživate pomlad?« Kebrček je zavil oči in vzdihnil.

»Pomlad? Sploh ne vem, da je pomlad. Kamor pogledaš, sami zidovi...«

Lužnik je vzcvetel kakor velika temnordeča potonika. »Ja, punčka zlata... Tako je, če prideš v tuje mesto. V enem mesecu se težko znajdeš. Če nimate nič proti...«

Po kosilu je iz previanosti legel na kuhinjsko otomano in preletel naslove v dnevniku. Kakor druge dni. Se preden je žena pomila posodo, se je naveličal ležanja.

»Ljubica, čisto sem pozabil... Presnetna raztresenost... Danes popoldne pride nekakšna francoska delegacija v tovarno. Skočni no po boljše obleko. Pa še britis se moram. Človek res ni nikoli prost.«

Z ženi pomočjo je stal že čez pol ure kakor iz škatlice na dogovorjenem mestu.

Slo je vse po načrtu. »Ali poznate tole modro rožico?« je vprašal kebrčka, ko sta hodila med travniki. »Ne? Vidite, tole je plazeci skrečnik. Kako smešno ime! Ali ta beseda sploh kaj pove? Pri travniški penuški ali na primer pri plešču je drugače. Samo pogledaš, pa veš, zakaj so ga tako krstili. Ali ne bi bilo smiselneje, če bi rekli skrečniku razkrečnik, ker se razrašča...«

Lužnik se je življal v vlogo botaničnega pedagoga in dolgo ni opazil, da se kebrček dolgčasno.

»Punčka zlata, zakaj mi niste povedali, da vas tele reči ne zanimajo? Premalo vas poznam. Morava se večkrat videti, pa se bom poboljšal. Ali bi šla zdaj k Hrastu? Krasen vrt imajo in mrzlo pivo. Imate radi cvrte piške?«

»Oh, kako ste dobri,« je vzdihnil kebrček in spet zavil oči.

Lužnik je od sreče naročil kar celega cvrtega piščanca, čeprav sam ni čutil nobene potrebe po tovrstni hrani.

»Le jejte, jejte, v menzi gotovo ne dobite kaj takega,« jo je spodbujal; »če boste hoteli, pojdeva večkrat sem.«

Lužnik se je od sreče naročil kar celega cvrtega piščanca, čeprav sam ni čutil nobene potrebe po tovrstni hrani.

»Le jejte, jejte, v menzi gotovo ne dobite kaj takega,« jo je spodbujal; »če boste hoteli, pojdeva večkrat sem.«

Dan se je nagibal, ko sta še vedno sedela pri Hrastu.

»...palico lahko razdelite na tisoč koščkov in vsak tak košček na molekule in molekule in atome, toda pri elektronih in

protonih omaga človekov razum. Ali se vam ne zdi, da mora biti nekje neka višja sila, ki vse te delčke sestavlja, jim daje neki smisel...«

Kebrček je zazdehal od dolgočasje. V tem se je na vrtu ustavljal motor. Dekle je steklo k motoristu. Lužnik je samo tu in tam ujel kako besedo. Očitno se je motorist jezil. Njen fant, je pomislil, in dvajset let, ki jih je dopoldne v tajniški pisarni odvrnil od sebe, mu je znova sedlo na ramena.

Dekle se je v zadregi vrnilo k mizi in mu ponudilo roko: »...Nič mi ni sporočil, da pride. Oprostite.«

»Saj vse razumem, punčka, razumem vas,« ji je rekel v slovo in se trudil, da bi prikrlil bolečino. Doma se je sesedel na stol in potožil: »Dolgi razgovori res utrujajo. Nisem mislil, da se bodo Francozi tako dolgo zadržali.« Zdelo se mu je, da gre ženi na smeh, in je dodal: »Preden jim prevedete direktorjeve besede in direktorju njihove, mine precej časa.«

»O, verjamem. Kaj sem že hotela reči? Ah, da, reci no direktorju, naj poišče boljše snazilke. Nekam blatna je ta vaša tovarna.«

Lužnik je osupnil. Ujela ga je na malenkosti. Kakor zmeraj. V življenju so tudi malenkosti važne. Čelo taka malenkost, kot so blatni čevlji... M.

SPET KORAK V VESOLJE

»Jupiter« je ponesel dve opici 500 km visoko nad zemljo

Dobri dve uri po polnoči je napočil dramatični trenutek: ob 2.35 je s Cap Canaverala na Floridi šinil v temno nočno nebo ognjeni snop velikega raketnega izstrelka. »Jupiter«, jekleni kolos z nekaj tonami goriva, obilico instrumentov vseh vrst in z dvema drobnima, živima opicama v kobilici je vzletel...

To izstrelitev je skupina ameriških strokovnjakov pripravljala že dolgo: že pred tem so večkrat izstrelili žive živali v stratosfero, toda v takšno višino kot tistega dne — bilo je minul teden, dne 28. maja — še nikoli. Po načrtu naj bi »Jupiter« ponesel živi opici okoli 500 kilometrov visoko, posebno opremljena kobilica izstrelka, spremljena v kabino za živali in instrumente, pa naj bi potem pristala kakšnih 2400 kilometrov daleč v Atlantiku.

Poskus je uspel imenitno. Polet sam je trajal petnajst minut, pri čemer je raketa s fantastično hitrostjo nad 10.000 kilometrov na uro preletela predvideno pot in je na najvišji točki dosegla predvideno višino, potem pa se je od nje odtrgala kobilica in je s pomočjo posebnega sistema padal varno pristala v morju blizu otoka Antigua v Malih Antilih. 92 minut po izstrelitvi so jo že dvignili na krov reševalne ladje, ki je sprejela radijske signale; ko so kobilico odprli, so v njej našli opici živi in povsem nepoškodovani!

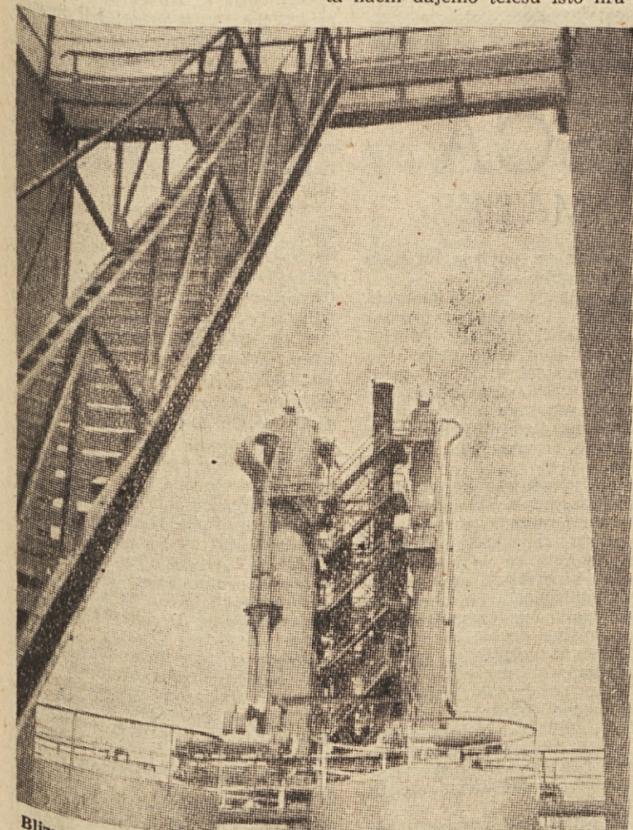
Uvod v veliki projekt »Mercury« je torej dobil spet novo, doslej najvažnejše poglavje.

KAJ JE PROJEKT »MERCURY«

Američani so že lani razpisali natečaj za načrt satelita, s katerim naj bi človek prodril v vesolje. Pri natečaju je sodelovalo 30 podjetij, izbrali pa so McDonellovo letalsko združenje iz St. Louisa, ki naj bi satelit tudi zgradilo. Za uresničitev projekta so doslej predvideli vsoto 15 milijonov dolarjev, dokončan pa naj bi bil v dveh letih. Projekt so imenovali »Mercury«, glavni namen pa naj bi mu bil ne le, kako človeka spraviti v vesolje, ampak tudi, kako vsemirskega pilota potem spet vrniti živega na Zemljo.

Nekaj skopih podatkov že tudi govori o tem, kakšen naj bi bil satelit, ki bo v njem poletel človek z naše Zemlje: sam satelit bo podolgovat, stožčaste oblike in bo okoli 6,4 metra dolg. Pilot bo v njem ležal s skrcenimi nogami in na hrbtu ter z obrazom obrnjenim proti smeri poleta. V kabini bo vrsta naprav za zvezo z Zemljo, za meritve in za zaščito samega pilota med poletom, seveda pa tudi dovolj hrane, vode in kisika.

Prvi polet človeka v satelitu okoli Zemlje bo kratkotrajen in bo trajal največ 24 ur, pri čemer bo satelit s hitrostjo 7770 kilometrov na uro nekajkrat obkrožil Zemljo. Po načrtu naj bi potem kobilica s človekom posebejno padalo varno spustilo spet na Zemljo.

Blizu Bratislave na Češkoslovaškem gradijo veliko novo rafinerijo nafte, ki bo začela obratovati s polno zmogljivostjo 1965. leta. Celotna proizvodnja bencina najboljše kakovosti kakor tudi proizvodnja različnih olj ter surovin za umetni kavčuk, plastične proces v velikanskih destilacijskih kolonah, ki jih je videti na gornji sliki, upravljal en sam delavec. Količina proizvodnje nove rafinerije v Bratislavi za sedaj še ni natanko znana.

Posebna zdravniška komisija je doslej pregledala že 110 ameriških kandidatov za polet v vesolje in jih je izbrala 12; poletel bo seveda le eden, temu pa bodo potem sledili drugi.

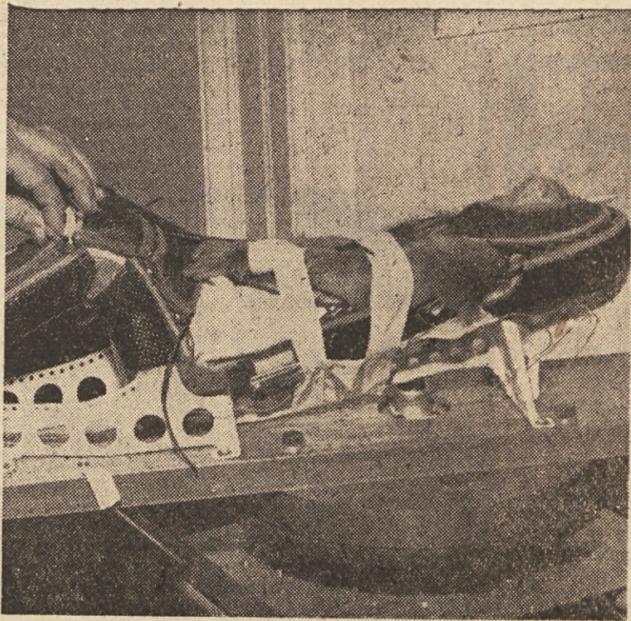
ABLE TELEGRAFISTKA, BAKER OPAZOVALKA

Povrnimo se k junakinjam nedavnega poleta z »Jupitrom«. Majhni opici — ena je tehtala okoli 3 kilograma, druga pa komaj pol kilograma — so imenovali Able in Baker. Prvo so že na zemlji izučili, da je vsakokrat pritisnila na telegrafski ključ, kadar se je nad njeno glavo prižgala lučka. Zato so ji tudi v kabini z instrumenti namenili vlogo »telegrafistke«, na roko so ji privezali telegrafski ključ, signale z lučko pa so ji dajali z Zemlje. Tako bi strokovnjaki, ki so polet zasledovali z Zemlje, vedeli, da opica še živi. No, med poletom Able ni oddajala signalov, vendar strokovnjaki menijo, da je bila temu vzrok okvara v oddajnih napravah, saj je opica ostala ves čas živa.

Manjša Baker pa je bila med poletom »poskusni zajček«: postavili so jo v sam vrh kobilice iz-

strelka in jo obdali s kopico merilnih naprav za merjenje srčnih utripov, krvnega pritiska, dihanja in tako dalje. Nekatere od instrumentov so ji celo z operativnimi posegi pritrdili pod kožo in zato je — tako vsaj trdijo strokovnjaki — opica nekaj dni po srečni vrnitvi na Zemljo poginila, to pa zaradi zastrupitve, ne pa kakšnih posledic poleta samega.

Hkrati z obema opicama so poslali z »Jupitrom« na ta polet tudi manjše količine živalskih jajčec, ličink, kultur mikroorganizmov itd. Po prvih ugotovitvah so vsa ta živa bitja poskus dobro prestala, strokovnjaki pa jih sedaj še natanko proučujejo, saj bi se morebitne okvare, ki bi jih povzročila kozmično sevanje ali radioaktivnost v tisti višini, lahko pokazale šele čez čas. Vsekakor pa je že sedaj moč reči, da so ti vsemirski »pionirji« — ki sicer niso bili prvi, saj je ruskim znanstvenikom že lani uspelo izstreliti dva živa psa visoko v stratosfero, od koder sta se spustila s padali na zemljo, vendar niso o tem objavili nobenih podatkov — uspešno prestopili prag zemeljske težnosti in s tem tudi človeku vsaj že malo pripravili pot v vesolje.

Američani so doslej že nekajkrat izstrelili v stratosfero poskusne opice, vendar le do višine 80 ali 90 kilometrov. Sedajni uspeh je toliko pomembnejši za proučevanje pogojev vsemirskega poleta, ker se prav pri nekako 500 kilometrih visoke začne nevarni pas radioaktivnega sevanja, za katerega strokovnjaki še ne vedo, kako močno bo vplival na vsemirskega pilota — človeka. Na sliki je ena od poskusnih opic v velikem inštitutu za letalsko medicino v San Antoniu (Teksas, ZDA), ki je trdno privezana na sedež, na kakršnem jo postavijo tudi v raketo. Sedež — bolje rečeno pol postelja, pol naslanjač — je narejen tako, da ublaži silovite pospeške ob izstrelitvi.

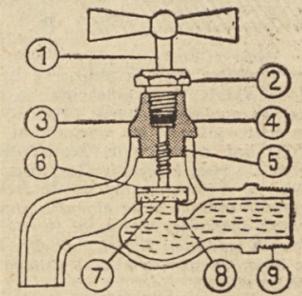
Naredi popravilo

Vodovodna pipa

Z vodovodno pipo imamo mnogokrat dosti težav; marsikdaj bi jo lahko sami popravili, pa ne vemo — kako. Zato se bomo najprej na kratko spoznali s konstrukcijo vodovodne pipe:

Prva slika kaže njen prerez. Glavni deli so označeni s številkami, ki so: 1 — ročica, 2 — matica, ki drži vreteno z ročico, 3 — skrupek tesnil (prvi obroček je medeninat, srednji je iz lanene preje, tretji pa je iz usnja), 4 — velika štiriogla matica, 5 — vreteno, 6 — ventilski krožnik, 7 — tesnilna ploščica, 8 — ventilski sedež in 9 — navoj, ki spaja pipe z dovodno cevjo.

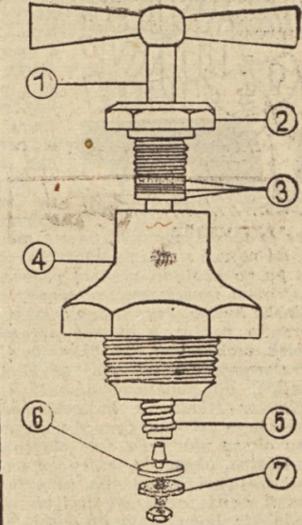
Druga slika pa nam kaže, kaj potegnemo iz pipe, ko odvijemo gornji del njenega ohišja (4). Na tem

delu nastanejo večidel vse okvare. Če iz pipe kaplja voda, bomo zamenjali tesnilno ploščico (7). Tesnilna ploščica je iz usnja ali trde gume, da se tesno prileže na ventilski sedež — voda je tedaj zaprta. Ker sta usnje in guma mehka, se tesnilna ploščica kaj kmalu izrabi in zaradi vodnega pritiska zadostuje že majhna odprtina, da začne voda kapljati. Odvijemo majhno matico pod tesnilno ploščico, staro tesnilo smamemo in ga zamenjamo z novim, ki ga sami izrežemo iz usnja ali gume. (Pipa, ki zapirajo vročo vodo, imajo tesnilne ploščice iz posebne snovi, zato jih ne moremo popraviti kar tako.)

Če voda teče ali brizga iz pipe na vrhu — pri ročici — odvijemo matico (2) in zamenjamo predvilo, ki je med medeninatim in usnjenim obročkoma. Predvilo prej popojimo z lojem.

Ako pipa takrat, ko teče voda, brni ali ropota, pomeni, da je izrabljen navoj na vretenu (5). Poskusimo z dvojnino tesnilno ploščico: to

bo za nekaj časa pomagalo, kmalu pa bomo morali kupiti novo pipo. Če je pipa odsušila, jo odvijemo iz cevi, v katero je privita z navojem (9). Na navoj nove pipe navijemo nekaj z lojem prepojenega predvila, nakar jo uvijemo v cev.

Na koncu še dva koristna nasveta: preden se lotite popravila, zaprite dovod vode, pri glavnih pipi sicer bo v stanovanju poplava! Ko popravljeno pipo privijete nazaj, naj bo odprta in šele potem, ko odprete glavno pipo, jo zaprite. Tako bo voda začela spet teči brez neprijetnega ropota in »sgrgranja« v pipi.

KAJ JE MOČNA HRANA?

Dražja hraniva niso vedno tudi močna in nasprotno: tudi iz cenenih hraniv lahko pripravimo močno in lahko prebavljivo hrano, treba pa jih je znati prav pripraviti — Rib in zelenjave ne kaže podcenjevati

»Uživati morate močno hrano!« Ta zdravniški nasvet si pogosto napačno razlagamo. Za pravilno delovanje potrebuje naše telo imenovane gorljive sestavine, ki se v organizmu povezujejo s kisikom in z rdečimi krvničkami, s čimer se vzdržuje telesna toplota. Od te toplotne je odvisno vse, kar se dogaja v človeškem organizmu.

NADOMESTILO ZA MASTNO HRANO

Človeško telo potrebuje tudi »gradbeni material«. V našem organizmu nenehno razpadajo stare celice, ki jih takoj nadomestijo nove. Za to so potrebne predvsem beljakovine, pa tudi rudnine, ogljikovi hidrati in maščobe.

Hranilno vrednost živil merimo s kalorijami, enotami toplote. Čim večjo toploto razvije določeno živilo, ki se v našem telesu spaja s kisikom, tem več kalorij ima. Beljakovine in ogljikovi hidrati imajo približno enako kalorično vrednost, enaka množina maščob pa razvije znatno več enot toplote.

Ogljikovi hidrati in beljakovine se dopolnjujejo kot gorivo in kot gradivo v našem telesu.

Če je v hrani premalo maščob, jih je treba nadomestiti z ogljikovimi hidrati, te pa najdemo v sladkorju, krompirju, sadju in moki, torej tudi v kruhu. Na ta način dajemo telesu isto hra-

no kot z mastnimi jedmi. Seveda mora biti tega nadomestka precej več kot mastne hrane.

TUDI KROMPIR REDI

Ogljikovi hidrati se lahko ohranijo v organizmu v obliki sala. Ta zaloga nam pride prav v dneh, kadar zaradi bolezni ali iz drugih razlogov ne moremo uživati z ogljikovimi hidrati bogate hrane. Množina tako nabranih maščob je odvisna od cele vrste lastnosti določenega organizma.

Zanimivo je, da se k debelosti nagnjeni ljudje ne redijo samo zaradi mastne hrane, temveč tudi v primeru, če uživajo večje množine krompirja, sladkorja in moke.

Iz beljakovin pa si človeško telo ne more delati zalog za »slabše čase«. Če jih je preveč, se med prebavo spremenijo ali pa ostanejo neizkoriščene. V hrani, ki ji pravimo »močna«, ne sme primanjkovati beljakovin, ki jih je največ v mleku in jajcih, pa tudi v mesu in ribah.

Nekaj ogljikovih hidratov je v rastlinskih hrani (večinoma se v luskah in v krompirju). Za spoznanje več jih je v rižu, moki, največ pa v mesu, slanini in masti.

ALI JE MOČNA HRANA LAHKO PREBAVLJIVA

Pojma »močna« in »lahko prebavljiva« si ne nasprotujeta, saj imajo mnoge jedi obe lastnosti. Ne drži, da ceneje jedi nimajo dovolj hranilne vrednosti

in da je hrana tem močnejša, čim dražja je. Če zna gospodinja kako pripraviti hrano, da med kuhanjem ne izgubi hranilnih sestavin, ima tudi cenena hrana veliko hranilno vrednost. Najbolj hranilno živilo je mleko! V njem dobi telo toliko beljakovin, ogljikovih hidratov in maščob kot v nobeni drugi hrani; seveda je pri tem mišljena enaka količina.

Podoben je tudi z manj mastnim sirom. V njem sicer ni mnogo maščob, zato pa vsebuje dovolj beljakovin. Krompir je dobra hrana, če pri kuhanju ne uničimo njegove hranilne vrednosti. Hranilnost se najbolje ohrani v pireju in v krompirjevi juhi, nekaj manj v praženem krompirju, najmanj pa v krompirjevi solati.

JAJCE ALI STO GRAMOV MAŠČOBE

Če bi hranilno vrednost jajca izrazili v kalorijah, bi spoznali, da vsebuje jajce prav toliko kalorij kot sto gramov maščobe, zelo debel krompir ali štirideset gramov mesa. Upoštevati pa moramo, da vsebujejo jajce, mleko in kruh tudi zelo mnogo beljakovin. Razen tega je v rumenjaku maščoba (v beljaku je ni). Če dodamo jajčni rumenjak nekaterim jedem, ki jih sestavljajo izključno ogljikovi hidrati, na primer pecivu, pudingom, makaronom ali drugim testeninam, se jed izboljša, se pravi, poveča se njena hranilna vrednost.

Vsekakor ne smemo pozabiti na ribe. Celo najcenejše ribe

imajo mnogo beljakovin. Kot močno hrano lahko ribe primerjamo z mesom. Imajo pa tudi maščobe, na primer slaniki do petnajst, šarani do deset, jegulje pa do osemindvajset odstotkov.

ZELENJAVO PODCENJUJEMO

Na račun zelenjave in povrtnine slišimo očitke, češ da nimajo posebne hranilne vrednosti, torej ne prihajajo v poštev kot močna hrana. Nekateri trdijo, da imajo povrtnine malo kalorij in da jih človeški organizem zaradi njihove celulozne sestave ne more dobro izkoristiti. To mnenje ni pravilno. V hrani ne sme primanjkovati zelenjave in povrtnine.

Vsako ve, da je v zelenjavi in povrtninah precej rudninskih soli, ki jih telo nujno potrebuje za rast celic. Močna hrana mora vsebovati vitamine, ki jih je mnogo v svežem ter v ne preveč kuhanem sadju in zelenjavi. Vitaminov je največ v solati, ki jo uživamo surovo, pa tudi v svežem sadju. Solata iz mlade špenače ima mnogo večjo hranilno vrednost kot kuhana špenača. Povrtnine ni treba popariti s slano vodo, ker s tem izgubi precej svoje moči. Zadostuje, če jo dušimo v pokriti posodi, ker bomo s tem ohranili njene hranilne sestavine.

Draga hrana ni vedno tudi močna. V primerjavi s hranilno vrednostjo so najdražji beluši. Cenena povrtнина ali zelenjava, zabeljena z oljem ali z mastjo, je dobra in močna hrana.

POGOVOR S SAMIM SEBOJ

Kako naj se odvadim kajenja

Če vprašate kadilca, zakaj kadi, vam bo odgovoril takole:

»Prijetno mi je, če imam cigareto v ustih, morda prav tako kakor vam, če grizete bonbone, žvečite gumi ali jeste sendviče. Kadar potegnem dim vase in ga spet izpuhnem, imam občutek moči in varnosti. Sleherno živčno napetost ublažim s kajenjem. Kolikokrat sem se že rešil iz neprijetnega položaja s tem, da sem brskal po žepu za vžgalicami in si prižgal cigareto! Če se odrečem tobaka, se bom poslovil od dragocenega prijatelja. Zadnje čase, ko takole berem znanstvene dokaze o vzročni zvezi med kajenjem in rakom na pljučih, pa začnem razmišljati, ali naj se poslovim od tega prijatelja... Toda kako?«

Zdravniki in psihologi poudarjajo predvsem močno voljo. Vendar volja sama po sebi še ni dovolj. Potreben je močan notranji razlog, motiv, zaradi katerega se odločimo za dejanje.

PREDVSEM — PRIZGITE CIGARETO!

Freden začnete razmišljati o motivi, si prizgite cigareto! Globoko potegnite dim vase! Takrat pa začnete razmišljati, kaj vam daje ta cigareta. Razmislite, kaj vse med kajenjem delate in občutite, kakšen je okus cigaretne dima, kako ne-

prijetno je, če vas dim peče v grlu, na jeziku, na mehkem nebu in v prsih. Pa pomislite: »Lepo bi bilo, če ne bi kadil!«

Napravite si kratek seznam vseh nevednosti in neprijetnih pojavov, ki spremljajo kajenje. Iz dneva v dan izpopolnjujte ta spisek in ga pogledajte, kadarkoli vas prime, da bi si prižgali cigareto.

Nikar ne nehajte takoj! Kadite, vendar pa določite dan, ko boste nehali kaditi. Zraven čim pogosteje razmišljajte o vsem tem, pa boste kmalu spoznali, da je med pojmom »težko« in »nedosegljivo« občutna razlika.

»VELIKA OFENZIVA«

Dan »velike ofenzive« naj bo tisti, o katerem že vnaprej veste, da potem vsaj nekaj dni ne bo posebnega dela ali kakega hudega osebnega problema. Priprave na ta dan naj bodo »zalet«, ki pa ne sme biti predolg, ker sicer uplahne njegova moč.

Svoj trdni sklep sporočite kar največ znancom. Bojazen, da vas bo pred njimi sram, vam bo pripomogla, da boste zanesljivo uresničili svoj sklep. V tem času se izogibajte izkušnjavam, predvsem večurnemu posedanju v družbi in v gostinjski skratka vsega, kar bi lahko omejalo vašo trdno voljo.

In zdaj tisto, kar je najvažnejše: Ne skušajte se odvaditi postopno!

V takem primeru ne bo uspeha. Tistega dne, za katerega ste mobilizirali vse svoje moči, nehajte kaditi!

»PRIHODNJI NEJE JE ODISEN OD PREJSNJEGA NEJE«

Dokler se ne boste povsem navadili živeti brez cigarete — to pa traja precej dolgo — ne popuščajte v svojem sklepu! »Ne bom prižgal niti ene cigarete več!« Izjem ni, zakaj sicer bo vsa reč padla v vodo. Vsekakor vsa odločnja »neje« vam bo olajšal vsak naslednji »neje«.

V tem času se ne smete prikrajšati v drugih rečeh. Če imate dober tek, kar jejte. Za shujševalno kuro bo dovolj časa, potem ko se boste odvadili kaditi. Izogibajte se dolgočasnja! Delajte, čitajte, hodite na izlete in na zabave, vendar pazite, da boste kar največ prostega časa prebili na čistem zraku.

Nenehno si ponavljajte: »Nisem kadilec in pravzaprav ne želim kaditi.« Pri tem vam bo pomagal prepričevalni omenjeni seznam neprijetnosti, ki jih prinaša cigareta. Avto-sugestija je močan zdravnik in pomočnik, razen nje pa so še drugi, ki si jih lahko izbirate po volji.

IZBERITE SI POMOČNIKE

Ker se vam bo zdelo, da morate nekaj dati v usta, se osvežite z žvečnim gumijem ali s trdimi bonbo-

ni. Kdaj pa kdaj popijte v majhnih, počasnih požirkih kozarec vode ali sadnega soka. Skrbite, da boste to delali v redkih časovnih presledkih. Kadar boste v družbi, vas bo sprilo drugih kadilcev, mika, da bi tudi sami prižgali. Če kajate s svinčnikom po papirju, obkujite doma figurice iz gline, igrajte se z nalivnim peresom ali s kakim drugim predmetom na mizi.

Če hočete brez cigarete »spraviti možgane v pogon«, se odločite za telesno dejavnost. Hodite po sobi gor in dol ali pa brundajte predse medlojdo in po taktu bobnajte s prsti. Če se hočete izogniti nezadovoljstvu in slabemu razpoloženju, se morate odločiti za kako novo strast: šport, glasbo, planinstvo, filatelijo, lov, delo v amaterski družini. Nikakor pa se ne smete odločiti za alkohol, zakaj ta naravnost vpije na iznebiti enega zia, si boste nakopali dvoje nevednosti.

V najhujšem primeru, torej takrat, ko vas bo prehod od kadilca na nekadilca spravljal v obup, vlecite zrak skozi neprižgano cigareto. Kot »poslednje slamic« se lahko oprimate pipe ali cigar. Tega dima ne boste vdihavali v pljuča, zato so pipe in cigare priporočljive tistim, ki imajo najmanj močno voljo v pomembnem prehodnem obdobju, torej v času, ki ga morajo nekateri prebiti, preden postanejo povsem ravnodušni do cigarete.

TA TEDEN SMO IZBRALI

Najmlajši umetniki

ČE BI MORAL izbrati najprikladnejšo razstavo v zadnjem času, bi se najbrž odločil za Razstavo likovnih izdelkov predšolskih otrok, otroških vrtcev in Zavoda za defektno mladino, ki je te dni odprta v Jakopičevem paviljonu v Ljubljani.

Vsak od nas je v svojem življenju že bil kdaj na razstavi, kjer je potihoma trpel, ko je ogledoval razstavljenе umotvore: tu ta skrb odpade, ker se gledalec zabava. Pristrčni, polni fantazije in ustvarjalnosti so razstavljeni izdelki — prav taki, kot morejo biti samo otroci. Ogled teh otroških risb, kipcev iz žice, zamaškov in praznih tub za zobno pasto, iz katerih so napravile spretnе otroške roke človeške figure, je resnično vedro doživetje. Niti ne bi omenjal vseh številnih drugih izdelkov: škatel, modelov in maket, živali iz ličja, reliefov iz kita in suhega graha... treba jih je videti.

Da je razstava sploh mogoča taka, kakršna je, je posledica spremenjenega odnosa pedagogov do otroka: navezadnje so le ugotovili, da otrok ni samo mehanično pomamljan odrasli človek, ki naj bi moral gledati in dojemati svet okoli sebe prav tako kot odrasli ljudje. Zato današnja likovna vzgoja ne stremi več za tem, da bi otroka naučila pravilno prerasiti glave iz gipsa, kot smo to delali še mi v šoli. Moderni pedagog vzpodbuja otroka, da se s svinčnikom in barvo izrazi, da ustvarja svoje oblike in fantastične kombinacije, ne pa da potkuza kopirati to, kar mu predpisuje učitelj. Cilj vzgoje ni več spretni posnemovalci predmetov iz sveta odraslih, ampak vzpodbujanje in razvoj otrokovih lastnih ustvarjalnih sposobnosti. Dovolj značilno je, da so nekatera dela sodobnih likovnih umetnikov inspirirana po motivih, ki so jih našli na otroških risbah.

F. Z.

Prvi dve školjki

PRED meseci smo na tej strani v našem listu objavili zapiske s »pogovora v uredništvu«, na katerem so naši založniki, književniki in književni kritiki govorili o cenah knjig pri nas ter o možnostih in naporih za cene in množične knjižne zbirke. Pozoren bralec je takrat ugotovil, da sta med našimi založbami največ storili za množično razširjanje knjige, ki bo po kvaliteti vredna, po ceni pa dosegla najširši množični, Prešernova družba in Mladinska knjiga. Prav ti dve založbi se tudi najmanj brani pocieni, a okusno opremljenih knjižnih zbirk vseh zvrsti, od beletrije (Ljudska knjiga Prešernove družbe, zdaj še Školjka Mladinske knjige) do ponatisov domače in tuje klasike (Kondor Mladinske knjige), medtem ko druge založbe — žal — še preveč podlegajo snobističnemu okusu manjšega dela slovenskega knjižnega občinstva, okusu, ki je drugod po svetu že zdavnaj podlegel množičnim cenenim izdajam vseh zvrsti književnosti, od bolj ali manj kvalitetnih sodobnih leposlovnih do klasičkov, celo do filozofskih del.

Mladinska knjiga je zdaj storila nov korak v tej smeri s svojo zbirko »Školjka«, katero bo, kot založba napoveduje, vsak mesec (razen julija in avgusta) poslala naročnikom »napredno, čisto primerno in ceneno knjigo«. V Zepni knjigi SKOLJKI bo izhajalo branje predvsem s sodobno vsebino, branje, ki bo vsebinsko vselej kaj povedalo, ter lažje in vendar kvalitetno branje, po katerem bo segel vsakdo.

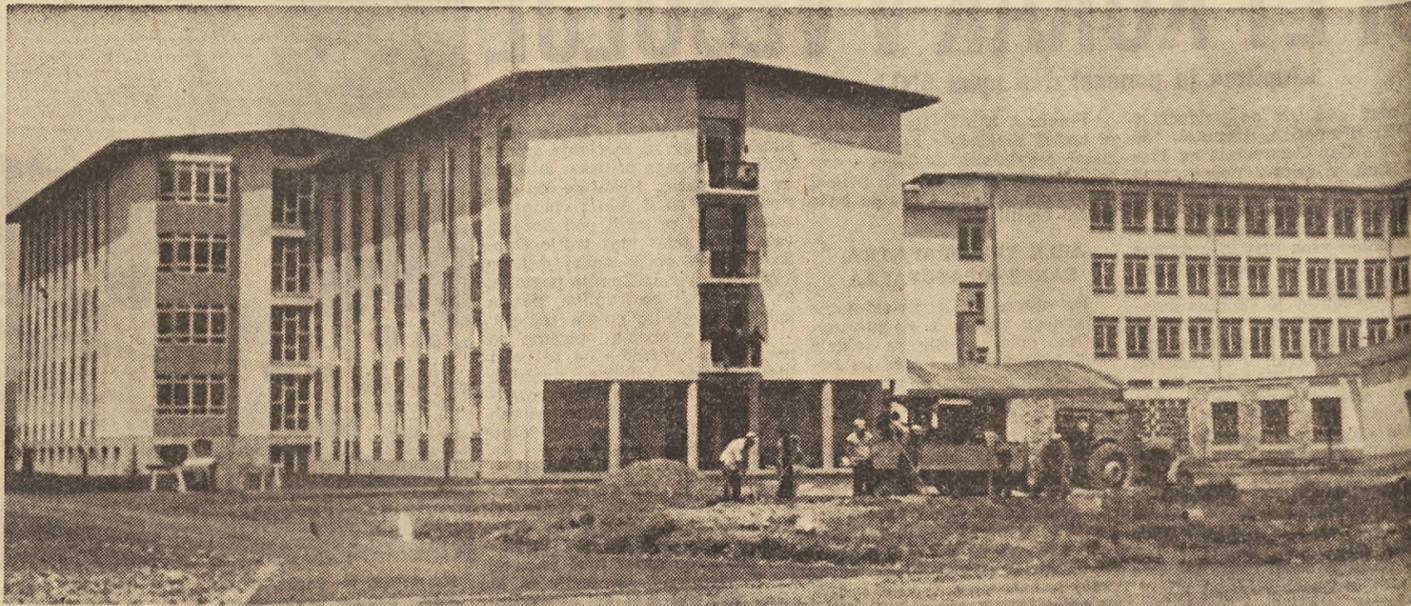
Prvi dve knjigi zbirke — Audie Murphy: V PEKEL IN NAZAJ in Ludvik Aškenazy: INDIJANSKO POLETJE — kažeta, da bo založba te obete izpolnila. Program za letošnje leto (Jerome: Trije možje se klatijo, Kästner: Ko sem bil še majhen, Blyden: Povest o Huski, Wells: Prvi ljudje na Mesecu, Radenković: Portreti naših dni) potrjuje to ugotovitev.

V školjkah včasih najdemo bisere. Ne v vsaki — v nekateri pa. Mladinska knjiga se tega gotovo zaveda, ko je dala svoji novi zbirki tako ime.

»Jez na Pacifiku«

TEŽKO je reči, kaj je ta film hotel povedati. Zgodba je razbita na mnogo majhnih zgodb. Film obravnava konflikt med starši in otroki. Na eni strani opazujemo navezanost matere na zemljo, na drugi strani pa težnjo njenih otrok, da zapustijo to življenje in se preselijo v mesto. Celotna zgodba je torej razbita, tako da skozi ves potek filma ne moremo ugotoviti, ali so nam ustvarjalci filma hoteli prikazati življenje matere in njeno težko usodo, ali življenje njenih otrok. Eno pa je gotovo: film nam ne prikaže tega, kar s svojim naslovom obljublja. Jez na Pacifiku, njegova razrušitev in ponovna postavitev ni v središču dogajanja, marveč predstavlja samo epizodni dogodek. Film obravnava vprašanje tudi s socialne platí in prikazuje, kako je vse človekovo doživljanje, mišljenje in tudi ponašanje odvisno od materialnega položaja, ki ga človek zavzema v družbi. Kot postransko idejo zasleduje film tudi pomembno etično misel: povedati hoče, da se v ljudeh kljub njihovem egoizmu in zlobi skriva dovolj plemenitega in lepega. Človek ne more biti nečlovek.

Srečanja ob novi šoli

SREČANJE? Da in ne. Pravzaprav srečanje, ki šele bo. Pa vendar srečanje. Srečanje z novo generacijo, ne pred zaprtimi, pred na stežaj odprtimi vrati nove šole, nove in postavne, kot je nova in postavna mlada generacija. Sestnajst učilnic s 480 stoli, sodobna oprema, delavnice s 180 delovnimi mesti za zidarje, tesarje, kamnoseke, cementinarje. Modern dom s 404 posteljami in ambulanto, s pralnico in likalnico, milovo menzo, telovadnico. Vrednost 475 milijonov, vrednost, ki se bo v prihodnje stotero obrestovala.

V nedeljo, 7. junija, bodo za Bežigradom v Ljubljani odprli Vajensko gradbeno šolo.

Misel je že stara

V tistih prvih povojnih letih je vzniknila misel o ustanovitvi gradbeniškega centra. Do uresničenja pa je bilo še daleč. Zato so si v prvih letih posamezna gradbena podjetja sama improvizirala svoje vajenske šole. Ljubljana, Maribor, Celje, Gorica, Novo mesto, Trbovlje, Kamnik so dajali prve zidarje, v Ljubljani je bila šola za tesarje, v Kranju za instalatere.

Leta 1949 je bila pri IGP Gradis v Ljubljani ustanovljena Gradbena vajenska šola. Od tedaj do danes je zapustilo 2245 absolventov improvizirane barake ob Tomačevski cesti. Sanitarna in šolska inšpekcija pa sta priganjali. Skozi špranje barak sta se ponujala januarski mraz in avgustovsko sonce. Potem se je nekega aprilskega dne 1957 zaril v polje za Bežigradom prvi buldozer.

nzvf „olnačrtadajila

Po poti priučevanja

Srečanje z njim je bilo bežno. Na enem izmed gradbišč. Roke so mu pritiskale na

zvode in jeklene čeljusti buldozerja so rile po zemlji:

»Gre?«

»Kaj ne bi!«

Redkobesedno, pa vendar zgovorno. Bil je eden izmed tistih, ki so v zadnjih letih zapustili tečaj. V štirih letih je Sekcija gradbenih zbornic pripravila preko 60 tečajev za polkvalificirane delavce, za zidarje, tesarje, kamnoseke, upravljavce gradbenih strojev in za minerje. Nekvalificirani delavci so si pridobili znanje in kvalifikacijo v tečajih. Zidarji so se šolali po belgijski metodi. Prirejeni so bili tudi tečaji za visokokvalificirane zidarje in tesarje.

Pa ne samo sekcija gradbenih zbornic, tudi podjetja — Ingrad v Celju, Konstrukt v Mariboru, Tehnogradnja v Vuzenici, Gradbenik v Izoli, Slovenija ceste — so poskrbele za strokovno izobraževanje svojih delavcev.

Izobraževanje odraslih ob rednih šolah

Iz Vajenske gradbene šole se dijak lahko vpíše v mojstrsko šolo ali pa, če ima polno osemletko oziroma če si jo pridobil pozneje, v srednjo gradbeno šolo. Od tam naprej na gradbeno fakulteto. Taka je redna pot. Toda kaj s tistimi, ki jim leta zapirajo vstop v redni šolski sistem?

Srečali smo se v vlaku. Nekje med Celjem in Ljubljano smo se zapletli v pogovor. Sprva se sopotniki v ponedeljkovem jutru, pozneje radovedni znanci. Bilo je govora, menda o Integralih.

»Sudirate na univerzi?«

»Ne, na Srednji gradbeni. Izredno, za redni študij smo prestari. Zdal hodimo dvakrat na teden na predavanja v Ljubljano, na strokovne predmete, splošne predmete pa poslušamo na Ljudski univerzi v Celju.«

»Pa izpiti?«

»Kot ostali, samo z olajšavami. Kdor ima za seboj popolno srednjo šolo z maturato, je oproščen splošnih predmetov in mu ostane na koncu samo še stroka. Če tega nima, dela diferencialne izpite za posamezne letnike.«

Zdal se pripravljajo na izpite za drugi letnik Srednje gradbene. Večina med njimi je v rednih službah. Nekateri so že očetje in morajo skrbeti za družine. Izpite lahko opravljajo ločeno, najprej stroko, potem splošne predmete.

»In niso edini. Letos bodo na Srednji gradbeni maturirali prvi železničarji, zdaj se potegujejo za vpis še Mariborčani in drugi. Na Srednji gradbeni je tudi šestmesečna mojstrska šola za gradbenike.

letos pa bodo končali mojstrsko šolo za apneničarsko stroko. Svojevrsna je cestarska vajenska šola. Pod vodstvom izkušenega cestarja dela vajence dve leti na terenu, tretje leto pa pride za devet mesecev v šolo v Ljubljano. Poleg širokega strokovnega znanja dobijo tudi sistematično kulturno vzgojo, hodijo v gledališče, muzeje, galerije, se seznanjajo z zgodovinskimi in kulturnimi znamenitostmi.

Gradbeniški center že v petih letih

Izmed vseh srečanj je bilo morda to najbolj zanimivo. Morebiti zato, ker smo razgrinjali prihodnost:

Vajenska gradbena šola je pod streho. Naslednja stopnja je center za vzgojo poklicnih inštruktorjev. Za začetek je odobrenih 60 milijonov. Projekt predvideva delavnice in internat za sto tečajnikov. Pouk? Septembra prihodnje leto. Pripravljajo se že na gradnjo nove Srednje gradbene šole. V neposredni bližini pa že stoji inštitut za raziskavo materiala, predvidevajo pa še gradnjo Zavoda za urbanizem. Tako bo za Bežigradom zraslo pravcato naselje gradbeniških ustanov, ali kot danes že lahko rečemo, gradbeniški center. Približno v petih letih.

Od vajenca do inženirja

Šolska reforma predvideva tudi reformo strokovnih šol. Gradbenikov čas ne bo prehitel. Ze sedaj so začeli misliti na to, kako bi strokovno šolstvo vskladili z razvojem gradbeništva.

Srečanje? Da in ne, srečanje, ki šele bo. Morda jutri? Še ne. Drugo leto? Morebiti. Tretje? Morda. Vsekakor v bližnji prihodnosti:

Srečala sva se na stopnicah. On nasmejan, z diplomom obratnega inženirja v rokah, jaz radoveden. Začel je kot vajenec na gradbeni šoli. Potem se je vpisal na Srednjo gradbe-

no šolo in nato odšel kot gradbeni tehnik-pripravnik za deset let v službo. Zdaj je končal enoletni podiplomski študij in se vrača v podjetje kot obratni inženir.

Res je, da tega še ni. To je stvar prihodnosti. Vendar prihodnosti, ki ne ostaja v oblakih, ampak se iz dneva v dan uresničuje. Reforma šolstva predvideva v gradbeništvu naslednje faze: z osemletko vpis na vajensko šolo, od tam pa v mojstrsko ali Srednjo gradbeno šolo. Slednja bo razdeljena v dva dela: prvi, drugi in tretji letnik, nato možnost odhoda kot visokokvalificirani delavec v prakso, ali pa naprej v četrti in peti letnik, nato nazaj na gradbeni tehnik-pripravnik. Potem praksa in podiplomski študij za obratnega inženirja ali pa direktno prehod na gradbeno fakulteto.

Taka je pot rednega šolanja. Za odrasle pa bo poskrbela Šola za odrasle v gradbeniškem centru. Prehod iz teorije v prakso in obratno bo možen na vseh stopnjah.

Kaže, da so gradbeniki prav razumeli potrebe časa.

Bojan Samarini

I. LJUDSKI KONCERT V LJUBLJANI

V sredo, 3. junija zvečer, je velika dvorana Gospodarskega razstavišča sprejela občinstvo, ki ga doslej še ni bila vajena. Veliki ljudski koncert, ki sta ga v počastitev 40-letnice Zveze komunistov pripravila Slovenska filharmonija in Koncertna poslovalnica Slovenije, je privabil v prostorno dvorano dokajšnje število poslušalcev. Orkester, kakršnega Ljubljana še ni imela priložnosti slišati (130 izvajalcev), so sestavljali glasbeniki treh orkestrorov — filharmoničnega, opernega in radijskega, ki so tako najlepše na svoj način proslavili toliko obletnico.

Toda nocojšnji koncert je imel še drug, glasbeno-vzgojni pomen. Pokazal je namreč pot, po kateri bodo naše glasbene ustanove lahko pritegnile v vrste svojih poslušalcev mnogo več glasbe željnih ljudi, kakor pa smo jih doslej srečali na koncertnih abonmajih. Vsekakor ni bilo škoda, če bi ostalo le pri nocojšnjem večeru — zakaj mnogo ljudi zmore več kot en sam in načrtni glasbeno-vzgojna politika nam je tudi dandanes nujno potrebna. V takih koncertov na leto, s skrbno izbranim programom ter dobrim koncertarjem bi gotovo ne zgrešilo svojega namena. Treba pa bo ob tem misliti na primernejšo veliko koncertno dvorano, kakaj Gospodarskega razstavišča akustično ni najbolj primeren prostor za glasbene prireditve.

Program večera je obsegal najprej Beethovnega »Egmonta« — Kozinovo simfonično pesnitev »Polim« — dve umetnici, ki vsaka na svoj način in v svojem jeziku govorita o človekovi borbi za svobodo. Nato je igralec ljubljanske Dramatske Sever, ki ga je publika srčno pozdravila, recital Kozinovo pesem »Rdeči atom«. Za njim smo slišali zagrebškega pianista Darka Lukića, ki je bravurozno odigral Griegov klavirski koncert z njim navdušil dvorano. Po odmoru je orkester izvajal še obširno V. simfonijo Petra Iljiča Čajkovskega, ki jo je dirigent Samo Hubad, kot tudi vse ostale skladbe tega koncerta, dirigiral z velikim zanosom in prizadetostjo.

NAŠA ANKETNA OPRAŠČANJA O OBČINSTVU

PODOBA GLEDALIŠČA JE ODVISNA OD NAŠE SODOBNE DRAMATIKE

Tovariš urednik! Priznam Vam, da ste me s svojimi anketnimi vprašanji, katera ste mi poslali — prijetno izzvali. Obenem pa prav tako priznavam, da na vsa ni mogoče odgovoriti na kratko in da hekaterega danes pričakujemo, da bo vzporedno z osvoboditvijo vodilne vloge v ekonomiki osvajal zase tudi kulturo.

Na to vprašanje ne morem odgovoriti v celoti pritrilno. Seveda je v bistvu današnje gledališče meščansko, vendar ne bi mogel reči, da delavski razred ne bi — vsaj posredno — vplival na njegov razvoj in sedanje stanje. Pri značaju in podobi današnjega gledališča mi niso toliko važna formalna iskanja, prijemli in rešitve, kot njegova vsebina, to je dramatika, katero pač uprizarja. Tako je njegov značaj v pretežni meri odvisen od značaja, podobe in vsebine dramatike, od njene orientacije, od njene žive prizadetosti, od tega, ali megleno jecanja izza plota ali stoji sredi arene življenja. Kako dobro vemo, da naj bi gledališče bilo umetniška tribuna svojega časa, a žal teh naših želja vedno ne moremo potešiti z dramatikom, ki jo pišejo nekateri sodobni-

li. Največje vzpore pa je gledališče doseglo takrat, kadar je šlo z roko v roki z močno istodobno dramati-

lišča v mnogočem odvisna od naše sodobne dramatike.

Seveda nečemo in ne moremo zavračati, kar je svetlega v dramatik in gledališki tradiciji. Mislim vse tisto, kar je s svojo umetniško močjo preživelo čas in je s svojimi pomembnimi vrednotami polno odmeva v naši sodobnosti. Ni razloga, da te napredne gledališke literature in kulture ne bi vzel delavski razred za svojo last.

Dalje me vprašujete, kako privabiti v gledališče delavski razred. Delavskemu razredu je predvsem tuj dolgočasni, muzejski, zaprašeni teater, v katerem se udobno počutijo senilni hiperesteti, snobisti in zamegljeni zgubljenici. Tuja sta mu tudi tisti teater in dramatika, ki svojo ustvarjalno nemoč in puhlost skušata skriti za goljufivim formalnim igračkanjem praznih besed, prispodob in nerešljivih križank — vse v že močno obdrgnjeni »avantgardistični«, embalaži. Nobene škode ne bo, če i muzejske »gledališke mučilnice«, i kričave sejemске zmedenosti ostanejo delavskemu razredu še kar naprej tuje.

Ker preostali dve vprašanji zahtevata mnogo obširnejši odgovor, mnogo temeljitejši študij problema, kot ga meni dopušča čas, mi dovolite, da Vam v zameno jaz zastavim vprašanje:

Se Vam ne zdi, da bi morali naša gledališka publicistika in kritika storiti mnogo več za vzgojo mladega in novega gledališkega občinstva?

France Jamnik

sko tvornostjo (antično gledališče in drama, Shakespeare, Moljere, Čehov in Stanislavski, Brecht!). Tako je podoba našega sodobnega gleda-

**DOGODKI
V SVETU
OD TEDNA DO TEDNA**

Neredi v Nikaragui

Pred dnevi so na ozemlje Nikaragve vdrla uporniški oddelki iz sosednje Kostarike. Vlada je objavila, da je v deželi mir in da vladne čete zasledujejo invazijske oddelke.

Predsednik Kostarike je izjavil, da bo ostala Kostarika glede dogodkov v Nikaragui nevtralna. Politični begunec iz Nikaragve, ki so v Kostariki, ne bodo izgnali, morali pa se bodo strogo držati obveznosti, ki izvirajo iz pravice do azila.

Prepoved politične dejavnosti

Načelnik generalnega štaba indonezijske vojske general Nasution je izdal odlok o prepovedi vsake politične dejavnosti v deželi. Kdor se ne bo ravnal po njem, bo kaznovan.

Agencija Antara poudarja v svojem poročilu, da je prepovedana vsaka politična dejavnost, ki lahko neposredno in posredno vpliva na smer indonezijske politike. To se nanaša na vse sestanke in demonstracije, zborovanja, članke, fotografije in lepake.

V Indonezijski ustavodajni skupščini so trikrat glasovali o predlogu predsednika Sukarna, naj bi Indonezija ponovno sprejela ustavo iz leta 1945. Ta predlog pa ni dobil potrebne dvotretjinske podpore, ker mu nasprotujejo indonezijske muslimanske stranke.

Mednarodna konfederacija dela zaseda

V Ženevi poteka 43. zasedanje mednarodne konfederacije dela. Na dnevnem redu je več važnih vprašanj, razpravljajo pa tudi o poročilu generalnega direktorja mednarodnega urada za delo, kjer je podana izčrpna analiza družbeno-ekonomskega razvoja v svetu in socialnih problemov, ki nastajajo v zvezi s tem razvojem zlasti v nerazvitih državah. Konferenca se udeležuje tudi jugoslovanska delegacija, ki jo vodi dr. Jože Potrč.

Nova ustava v Tuniziji

Tunizijska skupščina je pred dnevi sprejela novo ustavo. Po tej ustavi bo predsednik republike opravljal izvršno oblast v deželi in ga bodo volili za obdobje pet let. Nihče ne more biti predsednik več kot trikrat zaporedoma.

Volitve predsednika Tunizije in volitve v novo skupščino bodo v novembru letos.

Socialisti o Alžiriji

Upravni odbor francoske socialistične stranke je soglasno obsodil integracijo Alžirije s Francijo in zahteval od vlade, naj se začne pogajati s predstavnikoma alžirskemu prebivalstvu. Vojaske ureditve alžirskega vprašanja ni možna, poudarja upravni odbor socialistične stranke.

Socialistična stranka namerava nadaljevati akcijo za iskrena in lojalna pogajanja z Alžirci. Ta pogajanja bodo lahko prepoznala, če bodo še nadalje zahtevali kapitulacijo Alžircev. Upravni odbor socialistične stranke vztraja na tem, da so pogajanja s predstavnikoma Alžircev edini način za politično ureditev, ki bo dala Alžiriji pravo mesto v tesni in resnični skupnosti s Francijo.

Kovinarji zahtevajo višje mezde

Na letnem običnem zboru sindikata britanskih kovinarjev — bil je pred kratkim v Easthornu — je bila zanimiva razprava o neposrednem delovnem programu tega sindikata. Izvršni odbor je predložil skupščini, naj bi dajali prednost zahtevi po 40-urnem delovnem tednu, udeleženci konference pa so zahtevali, naj skupščina postavi na prvo mesto za 15 odstotkov višje mezde. Sprejeli so gustejšo izvršnega odbora o 40-urnem tednu, vendar so se po daljši razpravi odločili za neposredno zahtevo po višjih mezdah. Če bi se uresničila ta njihova zahteva, bi skupni letni sklad za plače narasel za 180 milijonov funtov na leto. Predsednik W. Carron se je pridružil sklepu večine. Dejal je, da se bo zavzemal za izpolnitev te zahteve, čeprav to ne bo lahko delo.

To zahtevo sindikata kovinarjev, ki šteje 960.000 članov, so predložili kongresu Konfederacije kovinarških in ladjedelniških delavcev. Konfederacija, ki ima tri milijone članov, velja za eno najmočnejših sindikalnih organizacij v Veliki Britaniji.

Kdo bo našel formulo?

Ženeva, 5. junija

Nekdo je dejal, da je ženevska konferenca podobna šagrinovi roži iz Balzacove zgodbe — število vprašanj, o katerih razpravljajo, je manjše iz dneva v dan. Ta primerjava je bila poročevalcem tako všeč, da je že v modri, čeprav ni mogoče reči, da najbolj ustreza, saj so ministri doslej načeli vrsto starih, novih in na pol novih reči. Konferenca pa še traja in bolj ko minevajo dnevi, teže je videti na konec.

Cela dva tedna se že govori o »odločilni fazi«, dalje o »kočljivi fazi« in o »zanimivi fazi« konference, po nekaterih poročilih pa so šele na zadnjih dveh zaprtih sejah opustili deklarativne izjave in prešli k stvari. Stevilne informacije demantirajo tiste, ki so že za ta tedan napovedovali konec konference.

SPET O BERLINU

Vendar navzlic tajnim sestankom in večerjam v še bolj zaključnem krogu ni mogoče reči, da ta teden ni bil bogat z dogodki ali da je bilo sporočenih le malo informacij. Prvi zaključni sestanki v letalu nad Atlantičnim — oba nemška ministra nista bila povabljeni — je po vsem videzu osvežujoče vplival na ministre, ki so se vrgli na delo s tolikšnim poletom, da si niso privoščili niti počitka na koncu tedna. Prišle so informacije iz najrazličnejših virov. Navada je že, da je mnogo ugibanja, kadar je malo podatkov, čas pa je prav primeren za povzročanje zmede in za širjenje napačnih informacij.

Sovjetska delegacija je razložila predlog o ustanovitvi svojnega zahodnoberlinskega mesta, nad katerim bi bil nadzorni organ, ki bi ga sestavljali predstavniki štirih držav in predstavnik Vzhodne Nemčije. Ko so zahodne sile pokazale zaskrbljenost, ker sovjetski načrt ne omenja garnizonov, ki bi bili v Zahodnem Berlinu — to je najbolj občutljivo vprašanje, ki se zanje poteguje, Zahod — je Gromiko predložil, naj tri zahodne sile ostanejo v Zahodnem Berlinu s simboličnimi enotami, ki bi se jim pridružili še sovjetski garnizon. Če to ne bi zadovoljilo zahodnih ministrov, bi lahko našli rešitev: v Berlinu naj bi bile enote nevtralnih dežel. Vsekakor zahodne obožene sile ne morejo več biti same v Zahodnem Berlinu, se glasi vsaj za sedaj stališče sovjetske delegacije.

Vse se je torej strnilo okoli Berlina, kakor je bilo pričakovati. Čeprav so zahodne sile pred konferenco zunanjih ministrov in tudi na plenarnih sejah odločno izjavljale, da ne more biti niti govora o kakšni spremembi položaja v Berlinu, so vendar spoznale, da do nekaterih sprememb mora priti. Toda če je že treba kaj spremeniti, potem naj se to zgodi s čim manj škode in s čim manjšo izgubo prestiža.

Iz zaprte ministrske kuhinje se je izvedelo, da je Zahod našel nekaj točk, o katerih je baje pripravil razpravljati. »Vendar, da se razumemo — pravijo zahodni ministri — to še ne pomeni, da razvezujemo svoj »paket«, marveč govorimo le o začasni rešitvi berlinskega vprašanja. Popuščamo, hkrati pa zahtevamo določena jamstva. Pripravljani smo na primer zmanjšati obožene sile (za dvajset odstotkov ali kaj podobnega, to pa pomeni, da bi ostalo še kakih 9000 zahodnih vojakov) in njihov oborožitev. Pripravljani smo razpravljati o zmanjšanju propagandne dejavnosti v obeh delih Berlina, sestaviti apelacijsko komisijo — v njej bi bili predstavniki štirih držav in predstavniki obeh delov mesta — ki bi proučevala v glavnem prometna vprašanja. Prav tako smo pripravljene natančno določiti svobodne prehode v zahodni del

Berlina. Vse to bi bilo treba nekako strniti v dokumentu, deklaraciji ali komuniqueju, vsekakor pa bi bilo treba onemogočiti spremembe, ki bi jih lahko sovjetska stran kasneje vnesla v tako spremenjeni status Berlina.

FORMULO IŠČEJO

Te nove točke Zahoda v zvezi z Berlinom niso nove, saj so bile bolj ali manj znane že pred štirinajstimi dnevi, ko je izjavil ameriški predstavnik Barding na konferenci, da imajo interni načrt za Berlin. S tem je novinarjem povedal, da je Zahod na neki način pripravljen odpreti svoj »paket« nerešenih problemov.

Vprašanje, ki ga zdaj zastavlja novinarji: kako bo sovjetska delegacija reagirala na ta zahodni načrt in ali bo sploh pripravljena prevzeti kakršne koli obveznosti, ki bi Sovjetski zvezi vezale roke pri urejanju sedanjega berlinskega položaja. Kakor je znano, je sovjetski minister Gromiko to situacijo nekajkrat označil kot nenormalno, navzočnost zahodnih čet v Berlinu pa kot anahronizem.

Če pa se želijo sporazumeti — precej verjetno je, da je tako eni kakor drugi strani do sporazuma — bo treba poiskati rešitev. Gre pa za to, da najdejo magično formulo, ki bi bila dobra za vse in po kateri bi se zdelo, da je vsaka stran dobila nekaj ali vsaj da ni ničesar izgubila. S tem pa že nastanejo težave. V zahodnih krogih je pogosto slišati pripombo: če že mora priti do sestanka na najvišji ravni, potem je treba doseči vsaj dobro ceno. Ta cena pa bi pomenila določen popust v Berlinu in morda kak sporazum v zvezi z obožitvijo. Kako in v kakšni obliki, to še nikomur ni jasno, nemara niti tistim ne, ki se pogajajo.

MINISTRI IN NJIHOVA VLOGA

Ministri nimajo lahkega dela, je rekel predstavnik ene izmed delegacij. Težko se je sporazumeti.

Tisti, ki spremljajo potek konference, tudi sami prihajajo do tega prepričanja. Ob spoštovanju štirih ministrov, ki zasedajo na plenarnih in tajnih sestankih, se razgovarjajo tudi med večerjo in kosilom, se sestajajo v ožjem in v širšem krogu ter so se doslej pogovarjali skoraj že 46 ur, prihajajo novinarji tudi do drugega prepričanja, ki pa ni niti originalno niti novo: ministri žal niso edini, ki odločajo. V Ženevi se pogajajo, na razpoloženje pa vplivajo predvsem izjave, ki jih zadnje čase pogosto dajejo predsednik vlade. Spričo tega po kaki ministrski seji na vsa usta govori o ugodnem vzdušju in o upanju na uspeh, kmalu potem pa pride na tiskovni konferenci iz istega vira izjava, da ne kaže nič kaj dobro, da tako ne more iti dalje itd.

Krona vsega tega je mnenje, da ministrom na tej konferenci ni treba podpisovati nikakršnih listin, deklaracij ali komuniquejev, marveč določena priporočila za sestaneke predsednikov vlad, ki bi potem sami prevzeli delo.

NEOGIBNI INCIDENTI

Kaže, da je vsaki konferenci usojeno, da doživi vsaj enkrat na teden določeno osvežitev, pa čeprav v obliki incidenta. Teh pa je v obrobnih zapisnikih o sestankih ministrov kar precej.

Naj omenimo dvoboj med zahodnimi in vzhodnimi Nemci, ki so čedalje iznajdljivejši, ker so manj utrujeni na plenarnih sejah, o zaključenih razgovorih pa slišijo le iz druge roke.

Na eni izmed nedavnih tiskovnih konferenc vzhodnonemške delegacije je govoril namestnik ministra general Hofmann, ki je poprej razdelil novinarjem nekaj

gradiva. Zahodnonemški delegaciji se je zdel generalov govor žaljiv, zato je protestirala pri upravi doma, v katerem so tiskovne konference. Vljudni Švicarji so poslali še vljudnejše pismo, se opravičili in dejali, da propaganda te vrste ni dovoljena. Predstavniki Nemške demokratične republike niso marali spreti te note, uprava tiskovnega doma pa jim je takoj poslala novo.

NESPORAZUM ALI KAJ DRUGEGA

V ilustracijo trditve, da so minili »dobri stari časi«, ko so bili ministri zares ministri, je zastopnikom »sedme sile« prišel prav nepričakovani napad londonskega »Timesa« na Selwyna Lloydja. Kar naravnost je sporočil diplomatski urednik tega lista, da bi britanski zunanji minister lahko šel po Macmillanovem mnenju kmalu v pokoj. Članek v »Timesu« je učinkoval kot bomba z veliko rušilno močjo, konferenca je bila ves dan v senči, zgodbe o tem dogodku in seveda o osebnosti Selwyna Lloydja so bile na prvem mestu.

Zdaj, po nekaj dneh, je ta napad le epizoda, čeprav zelo karakteristična. Kako je mogoče tako pisati o zunanjem ministru prav sredi konference, na kateri zastopa svojo deželo ter je soodgovoren za skupno stališče Zahoda in za uspeh konference? Kaj so hoteli doseči s tem? Ali Macmillan ni zadovoljen s stališčem Selwyna Lloydja, ki je baje zamudil priložnost, da bi v Ženevi nadaljeval aktivno politiko svojega predsednika?

Zdaj je dobilo vse to prizvok nesporazuma, hkrati pa očitne neskladnosti med zahodnimi delegacijami, ki — tako kaže — še niso poravnale svojih starih, čeprav ne posebno velikih računov.

Po večno razburkani gladini plove ženevska konferenca ministrov in se počasi, meter za metrom, vendar po vsem videzu ne nehno bližati cilju: določiti kraj, čas in zasedbo sestanka na najvišji ravni.

Davor Čulčić

Podpredsednik ZIS Edvard Kardelj si v družbi s predsednikom Gerhardsonom, Srdjo Prico in zunanjim ministrom Norveške Langejem ogleduje Oslo

EDVARD KARDELJ V SKANDINAVIJI

Med petdnevnim obiskom podpredsednika ZIS Edvarda Kardelja na Danskem, kjer si je jugoslovanska delegacija ogledala znamenitosti in nekatere gospodarske obrate ter bila povsod deležna prištrnega in prijateljskega sprejema, sta obe strani izdali skupno jugoslovansko-dansko poročilo. V tem poročilu je med drugim rečeno, da so na razgovorih izmenjali gledišča o mednarodnem položaju in o vprašanjih, ki so pomembna za sodelovanje med obema državama. Obe strani sta soglasni, da je zagotovitev svetovnega miru najvažnejša naloga za vse vlade na svetu. Z začetkom leta 1954, da je bil v medsebojnem sodelovanju med Jugoslavijo in Dansko dosežen viden napredek ne glede na razlike v družbenih sistemih. Obe vladi tudi izražata željo za nadaljnjo razširitev in okrepitev sodelovanja na vseh področjih.

Iz Danske so podpredsednik Zveznega izvršnega sveta Edvard Kardelj in člani jugoslovanske delegacije odpotovali na Norveško. V Oslo, kjer so jugoslovanski delegaciji priredili svečan in prištrne sprejem, sta podpredsednik ZIS Edvard Kardelj in norveški premier Gerhardson s svojimi sodelavci imela uradne razgovore, ki so potekali v vzdušju prištrnosti prijateljstva in medsebojnega razumevanja in na katerih je bila izražena obojestranska želja, da bi se medsebojni odnosi in plodno sodelovanje nadalje razvijali in krepili.

Podpredsednik Edvard Kardelj si je s svojim spremstvom ogledal nekatera gospodarska podjetja v okolici Oslo, potem pa so skupaj s premierom Gerhardsonom obiskali še mesto Bergen na zahodni obali Norveške. Tudi v Bergenu so prebivalci v velikem številu pričakali jugoslovanske goste in jih prištrno pozdravili.

Po obisku na Norveškem bo jugoslovanska delegacija odpotovala na Švedsko.

ZASEDANJE KOMITEJA SOLIDARNOSTI ZA ALŽIRIJO

Pomembna pomoč Jugoslavije alžirskemu ljudstvu

V bolgarskem mestu Varna je v dneh od 24. do 26. maja zasedal mednarodni sindikalni komite solidarnosti za alžirskimi delavci in ljudstvom. Zasedanja so se udeležili delegati sindikatov iz 17 dežel in zastopniki dveh mednarodnih sindikalnih organizacij — Svetovne sindikalne federacije in Vsearabske konfederacije sindikatov.

Jugoslovanski sindikati, ki so bili zastopani na kirski konferenci za pomoč Alžiriji lani septembra — tam je bil ustanovljen Mednarodni sindikalni komite — so poslali tudi to potvojnega predstavnika v skladu s politiko ZSJ o vsestranski moralni in materialni podpori osvobodilnemu boju alžirskega ljudstva in težnjam alžirskega delavskega razreda. Od ustanovitve komiteja do ponovnega zasedanja je ZSJ na razne načine učinkovito in konkretno pomagala delavcem in ljudstvu Alžirije.

Na dnevnem redu zasedanja v Varni sta bili dve temi: razvoj mednarodne solidarnosti za alžirskimi delavci ter razprava in sprejem načrta za statut sekretariata komiteja. Navzoči delegati so v prvem delu zasedanja povedali, kaj so storile njihove organizacije v pomoč boju alžirskega ljudstva, pri čemer se je

pokazalo, da so razne organizacije različno obravnavale to vprašanje tako glede pomoči kakor glede obsega. Predstavniki alžirskih sindikatov so zlasti poudarjali potrebo po konkretni, vsklajeni pomoči. Hkrati so omenili pomen pomoči, ki so jo doslej dobili iz Jugoslavije, Češkoslovaške in Maroka.

Po razpravi o osnutku statuta sekretariata — vanj so vključili predstavnike Svetovne sindikalne federacije, Vsearabske konfederacije sindikatov in Splošne zveze alžirskih delavcev (UGTA) — so sklenili, da sekretariat ne bo imel stalnega sedeža, marveč se bo sestajal v raznih deželah. Ti sestanki bodo po potrebi, vendar vsaj vsakega pol leta. Sekretariatu so naročili, naj redno obvešča člane komiteja o najvažnejših akcijah.

Ob zaključku zasedanja so sprejeli resolucijo, v kateri so med drugim pozvali vse sindikalne organizacije in delavce vsega sveta, naj podpro stvar alžirskih delavcev in boj alžirskega ljudstva za neodvisnost ter se zavzamejo za pogajanja med časno alžirsko vlado in Francijo na osnovi zagotovitve alžirske neodvisnosti.

Jugoslovanski delegat Dušan Sijan, član predsedstva CS ZSJ, je na zasedanju med drugim opisal zavzetost jugoslovanskih sindikatov za pomoč delavcem in ljudstvu Alžirije. Dejal je, da so jugoslovanski sindikati po kairskem zasedanju navezali neposredne stike s Splošno zvezo alžirskih delavcev in da je bivanje alžirske sindikalne delegacije v naši deželi prispevalo k nadaljnemu medsebojnemu spoznavanju in h krepitvi prijateljskih stikov.

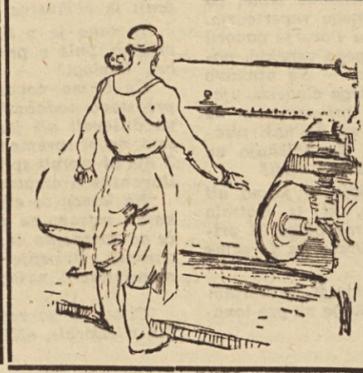
Nato je dejal, da so jugoslovanski sindikati poslali med drugim za dva milijona dinarjev zdravil, obleke in obutve. Vse to so sredi februarja izročili alžirski sindikalni centrali. Jugoslovanski sindikati so se strinjali z zahtevo UGTA po pomoči pri

ustanovitvi centra za rehabilitacijo alžirskih vojnih invalidov. Povedal je, da smo sprejeli dvaset alžirskih delavcev na strokovno izpopolnjevanje in specializacijo v naših podjetjih, sprejeli alžirskega sindikalnega funkcionarja na dvomesečno bivanje pri nas z namenom, da bo proučil socialno zavarovanje v Jugoslaviji. Hkrati je omenil, da bodo kmalu prišli še drugi funkcionarji v našo deželo, kjer bodo proučevali delavsko samoupravljane in izobraževanje. Našel je še druge oblike pomoči in solidarnosti z bojem alžirskega ljudstva ter dodal, da so razen jugoslovanskih sindikatov tudi druge organizacije naše dežele pomagale na razne načine. Tako jugoslovanski tisk in radio sistematično poročata resnico o boju v Alžiriji.

Ob zaključku svojega govora je tovariš Sijan dejal: »Pričakujemo, da bodo vse napredne demokratične sile sveta s svojimi gmotnimi in drugimi možnostmi povečale pomoč in okrepile podporo osvobodilnemu boju Alžircev, ker je to dolžnost in dolžnost vseh nas plemenitemu ljudstvu Alžirije. Zato si moramo vsi prizadevati, da se bodo strnile vse socialistične napredne in demokratične sile po svetu v izdatno podporo Alžiriji, ki se bori za nacionalno in socialno osvoboditev.«

Z novo pogodbo so se izognili stavki

Nameščenci newyorške pomorske družbe »French Line« so se izognili stavki, če družba ne bi ugodila njihovim zahtevam po višjih mezdah. Dan pred začeto kom napovedane stavke so podpisali kolektivno pogodbo, v kateri so upoštevale vse zahteve sindikata. Družba se je zavzela, da bo zvišala mezde za 15% in veljavnostjo od 31. marca. Daje da bo podaljšala plačan letni dopust, uredila za svoje nameščence posebno prodajalno

INDUSTRIJA BOMBAŽNIH IZDELKOV

»IBI« KRANI

Vam nudi gradle »JACQUARD«, progaste v vseh niansah po najnižji ceni! ● Prepričajte se o naših kvalitetnih izdelkih!

V napačnem zrcalu

Zasedanje Mednarodnega sindikalnega komiteja solidarnosti z delavci in narodom Alžirije, ki je bilo prejšnji teden v Varni, je uporabil centralno glasilo bolgarskih sindikatov »Trud« za tendenčno in zlonamerno opisovanje stališča jugoslovanskega delegata do osvobodilnega boja alžirskega ljudstva proti francoskim imperialistom. Dopisnik Andrejev je uporabil preizkušeno prakso prikrojevanja dejstev in je v poročilu z zaključne seje komiteja napačno prikazal dejanski potek razprave.

Potem ko je zapisal, da je kitajski delegat predložil, naj bi v tisti del resolucije, ki govori o krivcih nadaljevanja vojne v Alžiriji, vnesli stavek, da »se vojskuje v Alžiriji francoski imperializem«, ter poudaril, da je predlog podprla vrsta delegatov organizacij, včlanjenih v Svetovno sindikalno federacijo, je dopisnik truda Andrejev zapisal:

»Navzlic dejstvom je menil jugoslovanski delegat, da takšna formulacija ni sprejemljiva in bi, kakor je dejal, »škodovala alžirski stvari«. Trudil se je, da ne bi omenil, da se vojna v Alžiriji nadaljuje po krivdi francoskega imperializma, in zahteval, da v resoluciji ne bi omenjali niti francoskega niti ameriškega imperializma. Razumljivo je, da je takšno stališče neuzdržano, ker ni splošnega imperializma in ker vojne v Alžirijo ne vodi splošni imperializem, marveč francoski ob podpori ameriškega.«

Pisec nadalje trdi, da je »alžirska delegacija dejala, da resolucija posem ustreza interesom alžirskih delovnih ljudi in da bo glasovala zanjo.« V nadaljnjem opisu razprave je »Trud« skušal mimogrede dati jugoslovanskemu delegatu »lekcijo« s trditvijo, da je jugoslovanski delegat očitno pomešal »delovne ljudi imperialističnih dežel s samim imperializmom, interese delovnih ljudi pa z interesi monopolističnega kapitala« in da meni, da ni treba »steziti imperialistov«, da jih je treba »ohraniti pri dobri volji« itd.

Brž ko je jugoslovanski delegat Sijan izvedel za poročilo v

»Trudu«, je poslal uredništvu pismo, v katerem je naštel dejstva o bistvenih momentih zasedanja komiteja in opisal naše stališče s prošnjo, naj pismo po običajni praksi objavijo v listu.

V pismu tovariša Sijana je med drugim rečeno: »Ko je bila resolucija predložena, jo je jugoslovanski delegat kakor vsi drugi brez pridržka v celoti podprl. Kasneje pa je delegat LR Kitajske predlagal, naj bi resoluciji dodali del, ki je bil bolj deklarativnega značaja, ni pa dejasko obsojal pravih krivcev vojne proti osvobodilnemu gibanju Alžirije.«

Na ta predlog kitajskega delegata je izjavil alžirski delegat Mašu, da vnašanje tega dela v resolucijo ne ustreza interesom in dejanskim potrebam alžirskega osvobodilnega gibanja.

Predlog niso vnesli v resolucijo. Kasneje pa je indonezijski delegat predložil kitajskemu, naj ne umakne svojega predloga.

Nastal je neroden položaj. Kitajski delegat, ki je spet preklinal, kar je bil predlagal, ni obnovil svojega predloga, da bi v resolucijo omenjeni del, niti se ni več udeležil razprave, vendar pa je bil v resolucijo vključen tisti del, ki ga je kitajski delegat kot predlagatelj spet umaknil.

V tem položaju je jugoslovanski delegat podprl stališče delegata iz Alžirije in drugih, da tega dela ne bi vnesli v resolucijo, ker bi to zoževalo možnosti alžirskega sindikalnega gibanja za delovanje tudi med tistimi naprednimi sindikalnimi organizacijami, ki niso zastopane v tem komiteju, zlasti še, ker je ta predlog umaknil tudi sam predlagatelj.

V nadaljnji razpravi je alžirski delegat ponovno dejal, da ni treba vnašati tega kasnejšega dodatka iz razlogov, ki jih je prej navedel, namreč da bi to škodovalo interesu alžirskega ljudstva, dodal pa je, da bo sprejel takšno resolucijo, kakršno bo izglasovala večina.

Ob zaključku razprave sem kot jugoslovanski delegat ostal na stališču alžirskega delegata, da

predloženi dodatek k resoluciji ne ustreza interesom sindikalnega in osvobodilnega gibanja Alžirije, ter izjavil, da se strinjam s celotnim besedilom resolucije, kakor je bilo najprej predloženo, ne morem pa sprejeti tistega ustavljenega dela, zaradi katerega sem se vzdržal glasovanja.

To pismo žal še ni bilo objavljeno, po čemer lahko sklepamo, da se uredništvo centralnega glasila bolgarskih sindikatov ne zdi potrebno popravljati netočnega opisovanja stališč jugoslovanskega delegata.

Očitno je, da sta napačna interpretacija ter »prilaganje« poteka zasedanja in nastopa jugoslovanskega delegata potrebam poljubnih sklepov preračunani na to, da bi zbudili nezaupanje do doslednega stališča našega predstavnika, ki je večkrat poudaril načelno stališče naših sindikatov za dosledno pomoč boju proti vsem oblikam in nosilecem imperializma ter dejal, da je v konkretnem primeru treba pokazati na tiste, ki dejansko vodijo voj-

Borbo alžirskega ljudstva za svobodo morajo podpreti vse demokratične sile sveta. Na sliki: Alžirski borci prisegajo

no v Alžirijo, t. j. na francoske imperialiste. Pisec gornjega poročila je očitno hotel zmanjšati vrednost vsestranske jugoslovanske podpore osvobodilnemu boju alžirskega ljudstva.

Nedvomno takšno pisanje »Truda« škoduje konstruktivnemu mednarodnemu sindikalnemu sodelovanju. V tem primeru je odgovornost centralnega organa bolgarskih sindikatov tem večja, ne podpirajo protikolonialnega in

ker gre za mednarodno zborovanje; zato je bilo upravičeno pričakovati, da bo sindikalni tisk dežele gostiteljice objektivno poročal o poteku zasedanja.

Prikrojevanje poročil je vedno znamenje, da primanjkuje pravih argumentov in da tisti, ki počne, ne dela z dobro voljo. Taki primeri ne prispevajo k razvoju sodelovanja, prav tako ne podpirajo protikolonialnega in

osvobodilnega boja in tudi ne krepijo fronte proti imperializmu, o čemer »Trud« tako rad pripoveduje. Preobračanje besed, pa naj bo še tako spretno, ne more skriti resnice o iskrenem prizadevanju jugoslovanskih sindikatov za vsestransko mednarodno sodelovanje, niti ne resnice o njihovi izpričani solidarnosti z narodi, ki se borijo za svobodo in neodvisnost.

POT INDIJSKE VASI

Razprava o bodočem razvoju indijske vasi in kmetijstva je prevladala v indijskem političnem življenju po nagurskem zasedanju vladne Kongresne stranke leta januarja. Zaradi pomembnosti sklepov primerjajo to zasedanje z zgodovinskimi zasedanjem Kongresa v istem mestu pred 39 leti, ko so sprejeli sklep o prvih množičnih akcijah za osamosvojitve dežele. In zdaj — pravijo v kongresnih krogih — se začena množični boj za uresničenje socialističnega cilja Kongresa, cilja, ki so si ga zastavili na zasedanju v Avadiju pred štiri leti.

Zakaj je zbudilo nagursko zasedanje tolikšno pozornost? Ne bi mogli trditi, da Kongresna stranka poprej ni posvečala skrbi kmečkemu prebivalstvu, ki je že od Gandhijevih časov poglavitni, množičen temelj stranke, ki ga doslej niso mogli podreti niti strnjeni napor dlesnih in levih opozicijskih strank. Zemljiška reforma in zadrudištvo kot poglavitni točki nagurske resolucije o agrarni reorganizaciji prav tako nista novost v programih Kongresne stranke in se vlečeta kot rdeča nit že celih deset let skozi programske govore in resolucije, ki še niso uresničene. Novost torei ni v zastavljenem cilju, temveč v tem, da nagurska resolucija tako časovno kakor po obsegu natančno opredeljuje naloge in v določenem obsegu konkretni zira način za njihovo izpolnitev.

Ni naključje, da je nagursko zasedanje posvetilo kmetijstvu toliko pozornosti in sprejelo sklepe, proti katerim se zdaj tako vztrajno bori indijski meščanski tisk, ki sicer podpira Kongresno stranko. Izpolnitev druge petletke je opozorila na nujnost ureditve gospodarsko-socialnih proble-

mov indijske vasi. Pokazalo se je, da brez naglega povečanja kmetijske proizvodnje, zlasti žita, ni mogoče stabilizirati domačega trga in cen, prav tako tudi ni mo-

Indijsko vas še vedno teži breme zaostalosti

goče izboljšati plačilne bilance, zaostajanje kmetijstva pa bi lahko zaviralno vplivalo tudi na začetni proces industrializacije. Namesto predvidenih 280 milijonov dolarjev so v dveh letih in pol drugega petletnega plana zaradi pomanjkanja živil porabili za uvoz žita 750 milijonov dolarjev. Spričo naglega naraščanja prebivalstva — šest milijonov na leto — bo s prehrano čedalje več težav, če ne bodo temeljito uredili problem zaostajajočega kmetijstva. Sedanja nizka raven prehrane — povprečno pride le 1650

kalorij na prebivalca dnevno, medtem ko je 2000 kalorij minimum, v ZDA pa porabijo povprečno po 3100 kalorij dnevno — nazorno kaže, da je večja kmetijska proizvodnja pogoj za sleherno, pa čeprav le malenkostno zvišanje življenjske ravni. Če bi se dnevno povprečje zvišalo le za nekaj sto kalorij, bi morali uvoziti mnogo milijonov ton žita. Dosedanje izkušnje kažejo, da brez spremenjenih družbenih odnosov na vasi ne more biti večje kmetijske proizvodnje, in sicer predvsem ne brez zemljiške reforme. Tako je postala gospodarska in socialna reorganizacija indijske vasi temeljno vprašanje stabilizacije vsega indijskega gospodarstva, njeno uresničevanje pa osnovni pogoj za to, da bodo doseženi osnovni smotri planskega razvoja dežele.

V indijskih razmerah ni lahko izpolniti te naloge, saj imajo v vsej deželi 550.000 vasi, v katerih živi skoraj 300 milijonov prebivalcev. Približno 50 milijonov teh prebivalcev je brez zemlje, tri četrtine kmetov pa ima pod dva hektara obdelovalnih površin. Nasprotniki agrarne reforme so vedno omenjali kot pomemben argument to, da se bo s tem v Indiji še bolj razdrobila zemljiška posest, s čimer se bo še bolj zmanjšala množina tržnih presežkov. Zdjaj postaja očitno, da Kongresna stranka doslej ni mogla izvesti agrarne reforme, in sicer ne le zaradi političnega vpliva veleposestnikov v svojih vrstah, temveč tudi zato, ker se je bila ekonomskih posledic agrarne reforme. Dokončne načrte je pripravila šele, ko je izdelala načrt, ki bo preprečil drobljenje posesti in kar najbolje reorganiziral vas tudi v proizvodnem smislu, in si-

cer v smeri zadrudištva in vaške samouprave v okviru pančajatov, organov vaške samoupravne oblasti.

Nagurska resolucija torej določa, naj bi vse indijske dežele sprejele do konca letošnjega leta zakone o gornji meji zemljiške posesti v tem smislu, da preidejo zemljiški presežki, ki jih bo dala agrarna reforma, v lastništvo pančajata in pod upravo zadrug, ki jih bodo sestavljali ljudje brez zemlje in tisti kmetje, ki živijo pretežno od svojega dela. S tem bi preprečili nadvlado bogatih kmetov. Hkrati bi v prihodnjih treh letih razpredli v 550.000 vaseh mrežo kmetijskih zadrug, ki bi kmetom pomagale z boljšimi semeni, z žvino, stroji, krediti in tako dalje.

Te zadruge so v resoluciji naznačene kot posredna stopnica na poti k zadrudi in obdelavi zemlje. »Organizacija vasi naj bo zasnovana na pančajatu in na vaški zadrugi v tem smislu, da imata pančajat in zadruga ustrezno oblast in sredstva za izpolnjevanje svojih nalog,« je rečeno v prvem členu resolucije.

Čeprav je bila nagurska resolucija soglasno sprejeta, kaže, da vendarle ne uživa resnične podpore pri vseh plasteh gibanja z različno socialno strukturo. To dokazuje tudi pismo, ki ga osrednje vodstvo Kongresne stranke poslalo dva meseca po nagurskem zasedanju pokrajinskim odborom stranke. Pismo zahteva ustrezne disciplinske ukrepe proti tistim članom organizacije, ki bi javno grajali te sklepe.

Indijska desnica in njen tisk že več mesecev ostro nastopata proti takšnemu agrarnemu programu Kongresne stranke. V kritikah grede celo tako daleč, da trdijo, da pomeni ta program odpravo kmečke svobode, češ da je od zadrug do komun kitajskega tipa »le en korak«.

Levičarske stranke so pozdravile nagurski program, grajajo pa nekatere netočnosti in pomanjkljivosti, kot na primer neurejeno vprašanje dovoljenega maksimuma zemljiške posesti, pojav, da smejo veleposestniki do uvedbe zakona razdeljevati posest ipd.

Komunistična partija Indije je vnesla v to razpravo nepričakovano novost. Nastopa proti temu, da bi presežke zemlje dajali za drugam, in vztrajno zahteva neposredno razdelitev zemlje med kmete, šele potem pa bi sprožili kampanjo za ustanavljanje zadrug na prostovoljni osnovi. Če upoštevamo ekonomski problem drobljenja kmetijske posesti, takšno stališče KP Indije občutno slabi njeno podporo nagurskemu programu Kongresne stranke in meji na taktiziranje in celo na oportunitizem. Očitno je namreč, da se Indija pri izvedbi agrarne reforme ne more ravnati po vzorih iz 19. pa tudi ne po tistih iz začetka 20. stoletja, in sicer ne le zato, ker ima izkušnje drugih dežel, marveč tudi zaradi tega ne, ker ne sme dovoliti niti začasnega nazadovanja kmetijske proizvodnje.

Spreminjati družbene odnose na indijski vasi v tem smislu, da se hkrati poveča kmetijska proizvodnja, je kompleksna, košljiva in zelo pomembna naloga. To nalogo je zastavilo Kongresni stranki zasedanje v Nagpuru. Prva polovica leta po teh sklenih mineva še v znamenju izmenjave mnenj, praktični ukrepi za uresničenje nagurske resolucije pa šele pridejo.

Marjan Dolenc

RAZPIS

za tečaj Politične šole pri CK ZKS (od 1. septembra 1959 do 31. januarja 1960)

Tečaj Politične šole je namenjen predvsem delavcem in delavkam v industriji in kmetijstvu, ki so se uveljavili v organih delavskega in družbenega upravljanja, v organih oblasti, sindikatih, društvih itd., in jim daje potrebno širše znanje iz politične ekonomije in znanstvenega socializma.

Prijave z osebnimi podatki, s podatki o dokončanih šolah, o osnovnem poklicu, zaposlitvi, višini mesečnih prejemkov ter tudi o stažu in funkcijah v političnih organizacijah in družbenih organih pošljite najkasneje do 30. junija 1959 na pravo politične šole pri CK ZKS, Ljubljana, Farmorova ulica 1 in tudi na svoj občinski komitej ZKS.

O sprejemu v tečaj in internat, ki je pri Politični šoli, bo vsak posameznik pisмено obveščen, in sicer najmanj 14 dni pred pričetkom tečaja. Podrobnejše informacije dobite na upravi šole oziroma na občinskem komiteju svojega področja.

S P O T I P O S O V J E T S K I Z V E Z I

V MESTNEM SVETU

Po prihodu v Kujbišev nas je sprejel predsednik mestnega sveta. Srečanje je bilo kratko, vendar za nas po svoje zanimivo. Ze poprej, v Odesi, smo spoznali delo v več podjetjih. Voditelji teh kolektivov so nam pripovedovali o svojih uspehih in nalogah ter razlagali način nagrajevanja in formiranja skladov podjetij. Pri tem niso niti enkrat omenili mestnega sveta. Kakor da niso del svojega mesta, so molče prešli njegov organ oblasti. Od kod dobiva mestni svet sredstva za svoje potrebe, ki so očitno velike? To vprašanje se nam je vsiljevalo samo po sebi.

Kujbišev je mesto, katerega prebivalstvo se je v minulih osemnajstih letih podvojilo. Naraslo je od 400.000 na 800.000 ljudi. To število bo vsekakor še nadalje naraščalo, ker v mestu in okolici gradijo nova podjetja. Razvoj mesta pa zahteva tudi razširitev komunalnih služb, razvoj preskrbe in graditve šol, skratka vse tisto, brez česar mesto ne more živeti.

Mesto se razvija nenavadno naglo. Čez sedem let bo imelo dvakrat več prebivalcev kot zdaj, je rekel predsednik sveta. »To pa nam zastavlja še posebne naloge. Samo stanovanj moramo zgraditi v skupni površini 330.000 kvadratnih metrov.«

Potem je našel podatke o številu bolnišnic, šol, o dolžini trolejbusne in tramvajске mreže ter dodal:

»Mestni svet pokriva vse proračunske izdatke za lastnimi dohodki.«

V Odesi smo slišali, da temu

ni tako, ker mesto dobiva dotacije iz republiškega sklada.

Proračun Kujbiševa znaša 600 milijonov rubljev, sredstva pa se formirajo takole: lokalna podjetja prispevajo 292 milijonov. Komunalne službe, ki imajo skupno 80 milijonov rubljev dohodkov, dajejo za proračunske potrebe 55 milijonov. Tretji vir sredstev je prispevek trgovine, ki daje 65 milijonov rubljev. Trgovina ima v celoti okoli 80 milijonov dohodka. Kot četrti vir sredstev so nam omenili dohodek od poslopij in zemlje. Ta ni tako majhen, saj znaša 65 milijonov. Peti vir so davki na dohodek državljanov, ki znesejo 75 milijonov ali 12,5 odstotka mestnega proračuna. Dohodnino plačujejo vsi državljani, in sicer štiri odstotke prejemkov.

Pozornost zbuja ugotovitev, da plačuje prispevke mestu le del podjetij, in sicer tista lokalnega pomena. V Odesi so nam rekli, da so to po navadi podjetja z največ pet sto zaposlenimi. Njihov prispevek mestnemu proračunu znaša 10 odstotkov dohodka.

»Ali to pomeni, da mesto nima dohodka od tovarne ladijskih vrvi, kjer je zaposlenih 2500 delavcev?«

»Tako je,« nam je odgovoril predsednik odeskega mestnega sveta.

»In za primer, da se majhno,

lokalno podjetje tako razvije, da dela v njem nad pet sto delavcev, kaj potem?«

»Potem pride v pristojnost sovnarhoza.«

To smo povedali predsedniku mestnega sveta v Kujbiševu. Potrdil je izjavo svojega kolega iz Odesa in dodal, da mesto nima nobenih dohodkov od hidrocentrale na Volgi.

Potem nam je razložil razporeditev proračunskih sredstev. Največ dajejo za graditve stanovanj in za komunalna dela: 288 milijonov rubljev ali 48 odstotkov proračunskih sredstev. Za prosveto in izobraževanje dajejo 107 milijonov ali 17,8% proračuna, 104 milijone ali 17,3% za potrebe zdravstva, preostalih 100 milijonov rubljev ali 17% pa je namenjenih za kritje potreb samega mestnega sveta.

Izdatki za prosveto in ljudsko izobraževanje se zdijo precej majhni. V Kujbiševu je razen dramskega, opernega in baletnega gledališča ter filharmonije tudi 150 šol za splošno izobrazbo, v njih pa 103.000 učencev. V mestu je 23 srednjih šol z 20.000 dijaki in 8 visokih šol z 22.000 študenti. V mestnem proračunu pa je za vzdrževanje šol predvidenih za letoš 107 milijonov rubljev. Razlaga: v okviru mestnega proračuna delujejo le šole za splošno izobraz-

bo in nekatere večerne šole, za druge šolske ustanove pa skrbi republiško ali zvezno ministrstvo. V podobnem položaju so tudi drama, opera in balet. Drama je v mestnem proračunu, opero in balet pa vzdržuje republika.

Na mestnem področju torej nimajo enotnega finansiranja kulturno-prosvetnih ustanov. Prav tako je z graditvijo stanovanj.

Država je prvi in osnovni vir finansiranja stanovanjske graditve. Državni in republiški plan določata sredstva za graditve stanovanj, ta sredstva pa potem deli sovnarhoz podjetjem in svetom.

Razen države gradijo stanovanja tudi podjetja iz lastnih skladov. Razumljivo je, da so ta sredstva znatno manjša od državnih, vendar jih ne gre podcenjevati. Težava pa je v realizaciji teh sredstev. Ker je država glavni investitor, je hkrati poglavitni potrošnik gradbenega materiala, zato ga ona tudi razdeljuje. Če podjetja hočejo graditi, se morajo znajti, to pa delajo na razne načine.

Tretja oblika stanovanjske graditve je zasebna značaja. Podjetja pomagajo delavcem pri gradnji, in sicer na ta način, da jim posojajo tovarnjake za dovoz gradiva, hkrati pa jim dajejo kratkoročne kredite.

Dj. Vitez

VOHUN na GORJU

S. KOSLAV

Roman je zasnovan na resnič-
nih dogodkih, spremenjena so
le imena oseb in krajev

»Kaj pomeni hrup tam gori?« je takoj hotel vedeti komandir partizanske straže.

»Hrup in gneča, Luka,« je rekel Peter in se spustil na dolgo klop pri mizi. »Pa bo še vse dobro,« je brž dodal.

Partizanska vojna je bila včasih čudna. Na enem koncu osvobojenega ozemlja so se bili na življenje in smrt, na drugem, komaj nekaj ur hoda, pa je bilo vse tiho in mirno.

Tako je bilo tudi to pot v Gorju. Medtem ko so na oni strani Bukoviškega vrha krogle sejale smrt, je šlo življenje v Zavodju in okoliških vaseh vsakdanjo pot. Orali so, sejali in želi, peli in se menili. Celu begunci iz ogroženih krajev so bili redki.

Prebivalci vasi, ki so jih požgali ustaši, niso hoteli daleč od domačih hiš, čeprav so jih ustaši spremenili v pogorišča. Vedeli so, da bo ofenziva minila prav tako naglo, kakor se je začela, zato so prežali na ugodno priložnost, da bi se sami ali skupaj z odborniki vtihotapili v sovražno zaledje.

Iskra vstaje je preraščala v ogenj, ki je sikal na vse strani in ni dovoljeval ustašem, domobrancem, Nemcem in Italijanom, da bi na »osvobojenem« ozemlju pustili večje enote in ponovno upostavili svojo oblast.

Braniti so morali mesta, ceste in proge, premeščati enote tja, kjer so partizani, ki so medtem prerastli že v redno vojsko, ogrožali področja in življenjsko pomembne točke.

Zato se je Šimiću tako mudilo z ofenzivo na Gorje. Vedel je, da se bo moral čez dva dni s svojo bojno na vrat na nos odpraviti morda čez Savno, kamor je odšla gorjanska brigada. Potem bo Gorje spet svobodno, če ne bo medtem uničil partizanskega odreda.

Mirno vzdruže v Zavodju je kmalu prevzelo tudi Petra. Čudno, neverjetno se mu je zdelo, da je še pred nekaj urami gledal v ogenj v Pribojnu in slišal nad glavo žvižgati krogle...

Potem se je spomnil ranjencev, slovesa od Miloša, Svrgnja in reke, ki jo bo treba preplavati. Če bo partizanom uspelo priti čez reko, ustaši mogoče niti ne bodo prišli do Zavodja. Kaj bi v praznem trikotniku med Svrgnjem, Losinjem in Sredogradom? Požigali po vaseh? Ne bo časa!

Mnogi bodo pomislili: »Zakaj so ranjenci sploh šli čez Brezno v Sumatovac? Zakaj niso ostali tu pri Zavodju?«

Prav to bi si Šimić najbolj želel. Med vojno je treba paziti, da nikoli ne ravnaš po sovražnikovih željah. Moramo čez reko, si je rekel Peter, Luka pa mu je ponudil čutaro.

»Srčni ga, tovariš komandant...«

Peter ga je naglo pogledal, Luka pa ni umaknil roke s čutare:

»Iz svojih sliv sem ga skuhal. Pokusi, dobro je...«

Peter se je otožno nasmehnil in rahlo odrinil Lukovo roko.

»Hvala, Luka,« je rekel. »S kurirjem sva tukaj. Večerjala bi rada in prenočila.«

»Seveda, seveda, zakaj pa ne?« je rekel Luka.

Peter in Milić sta prispela v Bastase okoli devetih zjutraj. Predsednik vaškega narodno-osvobodilnega odbora je Petru povedal, da so »oni« zgoraj v gozdu pri hiši Steve Kolendića in da jim bodo vaše skojevke nesle hrano.

Simo Djurin je obvestil Petra, da bi moral Ivan prispeti okoli dveh popoldne v Bosut. S seboj bi imel Jelićino sporočilo, ki bi ga Nenad okoli sedmih zvečer prinesel v Bastase.

»Brezna je narasla, vendar jo je mogoče preplavati,« je rekel Simo. Peter je zbral »ustaške«

vojake in vodnike ter jim v glavnih potezih opisal načrt za napad na Svrgnj.

Po podatkih, ki jih je Simo že imel, je Peter razvil svoj načrt. Na čelu kolone bodo šli on, Predrag, in »ustaški vodnik« Sime Makulić. Samo oni trije, zlasti pa Sime, ki najbolje pozna ustaške navade, bodo odgovarjali na vprašanja domobrancev in ljudi, če bi jih srečali. Ko bo kolona prispela do kraja, kjer se cesta približa reki, se bosta Predrag in Sime s kakimi dvajsetimi borci odpravila v šolo, kjer je domobransko poveljstvo, Mladjo pa bo z desetino »zaostal« blizu bunkerja ob vhodu v Svrgnj.

Brž ko bo odjeknil prvi rafal, bo vsaka skupina zase zasedla objekt svojega napada ter po-

»Sime, ali si se ustrašil?« ga je vprašal Peter. »Ne, tovariš komandant,« mu je zmedeno odgovoril. »Razmišljam le, kako bi najbolje skuhalo to juho.«

Sime je zares razmišljal, kako bi »skuhal juho«. Toda komu? Prvič po prihodu v partizane je izvedel nekaj odločilnega. Kako naj to pravočasno sporoči, ne da bi zbudil sum?

Poslušal je Petra, misli pa so se mu naglo vrstile:

»Ali naj zbežim takoj? Ne, počaka moram, da bom izvedel načrt do potankosti, potem pa, ponoči, ko bomo preplavali reko, takrat bom izginil. Mislili bodo, da sem utonil. Nihče ne bo sumil...«

tisnila sovražnika proti cerkvi in proti železniški postaji. Dve četi bosta takoj šli čez most ter napadli in zavzeli oporišča. Precej z njimi pridejo na vrsto ranjenci. Če bi se kakorkoli spopadli poprej, bodo vse skupine zavzele oporišča za vsako ceno.

»Natančnejše podatke o sovražniku bomo drevi dobili iz Svrgnja,« je nadaljeval Peter. »Vsakemu borcu posebej bomo določili nalogo. Brezno bomo preplavali ponoči, čez dan bomo v vrbovju med cesto in reko. Proti večeru bomo šli na cesto in počez korakali proti Svrgnju. V večernem mraku na cesti in na železnici ni več prometa. Minerski skupini, ki bosta šli prvi čez most, bosta razstrelili progo severno in južno od Svrgnja. Pet »ustaških« vojakov, med njimi Milić in Mladjo, je napeto poslušalo, vendar so bila njihova lica umirjena, nepremična. Le Sime se je naglo prestopal na mestu.

Peter je še enkrat poudaril pomen akcije. Navzoče je opozoril, naj do večera, ko bo spet sestanek, borcem ničesar ne pripovedujejo o načrtu. Potem so šli. Peter, Predrag in Simo so ostali sami.

V poznem popoldnevu je tudi v Bastase že segel hrup oddaljene bitke. Peter in Simo sta zajahala in se vzpela na vrh hriba, pod katerim je bila vas. Prenizko sta bila, da bi lahko kaj videla, pogled jima je zapirala gozdnata Babina stena. Le odmev je naglo naraščal.

»Vzdržali bodo, Simo, vzdržali bodo,« je rekel Peter. »Morajo vzdržati!«

»Tudi bodo, tovariš komandant. Na pobočju drsi, ustaši ne morejo naglo napredovati.«

Govorila sta glasno in odločno, le nekje globoko v srecih obeh je tiela bojazen.

Ko je v daljavi povsem zamrl hrup vojne vihr, sta se vrnila v Bastase, potem pa sta šla na drugo stran, proti reki. Zazrla sta se v na-

raslo vodo, v sivo črto ceste in v belkasti železniški nasip.

»Sem bo prišel Nenad,« je rekel Simo, utihnil in čez čas tiše dodal: »Če bo le Jelići uspelo...«

Peter je pogledal na uro. Deset minut do sedmih.

18

Brž ko je na Svrgnj legla noč, se je zbral v gostilni Ivana Kralja kakih deset domobranskih oficirjev in podoficirjev.

Sedeli so za umazanimi mizami, nekaj pa jih je stalo pivo zganje in vino. Menili so se o resnih in nerensnih rečeh, vmes zbijali šale ter se pričakali in smejali. Navzlic dvema petrolejkama in odprtim vratom je bilo v sobi kmalu temno od cigaretnega dima.

Okoli devetih zvečer so se podoficirji vednoma odpravili. Zmerjali so, pred gostilno kličali urha in peli, kar jim je prišlo na misel.

Do desete, včasih pa do polnoči so ostajali stotnik Barnaba Bačić, nadporočnik Božo Kovarčić in poročniki Malić, Seferović, Zanko in zadnje čase tudi Mirko Antolković.

Po drugem litru vina so začeli tožiti nad »pasjim življenjem«, po tretjem pa je ta ali oni tiho zapel, drugi so otožno pritegnili, potem pa so prišle na mizo karte...

Tako iz dneva v dan, noč za nočjo.

Od vseh drugih se je po vedenju ločil Antolković. Oholo se je držal, niti stotniku Bačiću ni prizanašal.

Pred kakima dvema tednoma je prišel v Svrgnj s posebno nalogo. Stanoval je v gostilni Ivana Kralja, na poveljstvu čete v šolskem splotju pa je imel posebno sobo.

Bil je nizke rasti in suh, pa majhne oči je imel. V njegovem vedenju je bilo nekaj posmehljivega, v očeh so se mu kresale iskre zadržanosti in prebrisanosti hkrati.

Javna tajnost je bila, da Antolković ni domobranski poročnik, temveč »tisto drugo«, se pravi ustaški oficir. Domobransko uniformo je nosil le pod pretvezo in z namenom, da bi laže izpolnjeval svoje »posebne naloge«.

Stotnik Bačić in drugi ga niso marali. Bali so se ga, zato so mu na zunaj kazali spoštovanje. Antolković jih je preziral vse po vrsti, vendar je bil dovolj prebrisan, da se je izognil preprirom in vzdušju, ki bi oviralo njegovo delo.

Ze kot študent je bil član ustaškega gibanja. Po ustanovitvi »Neodvisne države Hrvatske« je postal častnik v ustaški nadzorni službi. Bil je na tečaju v Nemčiji, potem pa se je posvetil obveščevalnemu delu.

V Svrgnj so ga poslali iz Losinja z nalogo, naj organizira mrežo na področju Sumatovca in hkrati pregleda položaj v domobranskih garnizijah ob progi Sredograd-Benkovo.

Partizanski napad na Svrgnj ob koncu leta 1942 je bil prvi in zadnji od začetka vstaje do Antolkovićevega prihoda.

Od Gorja je Svrgnj ločila reka Brezna, od Sumatovca pa ravnina, ki se je širila proti jugu.

Domobranska stotinja je že tri mesece počivala v mestecu, zaverovana sama vase, v močno orožje in v trdne bunkerje. Sicer pa tam okoli niti ni bilo večjih partizanskih enot. Zadnje čase so bili zelo redki napadi partizanskih patrol. Kadar so partizani napadli, so prišli z gozdnatega pobočja, ki se je na oni strani skoraj navpično spuščalo proti reki.

»Eh, ko bi bilo mesto vsaj malo večje,« so vzdihovali oficirji in podoficirji, »potem bi se dalo živeti.«

Kraj res ni bil velik: cerkev, šola, železniška postaja, dve gostilni, ena izmed njiju zaprta, ne da bi kdo vedel, zakaj, občina in kakih dvajset razmetanih hiš. To je bil Svrgnj.

Kot po navadi je stotnik Bačić tudi tisti večer okoli osme stopil v Ivanovo gostilno. Z njim so bili nadporočnik Kovarčić ter poročnika Seferović in Zanko.

(Se nadaljuje)

V pristanšču gneča

VSI KOLEKTIVI TEKMUJEJO

Obisk v Kočevju, kjer je delavski šport na dobri poti

Kočevje ni veliko mesto. Nekaj več kot 5000 prebivalcev šteje to naselje ob vznožju mogočnega, s prostranimi gozdovi pokritega Mestnega vrha. Toda kljub razmeroma majhnemu številu prebivalstva se Kočevjarji lahko pohvalijo s precejšnjimi uspehi na področju telesne kulture. Zadnja leta se je močno razvilo društvo »Partizan«, ki zajema na stotine pionirjev in mladine, čeprav dela v zelo težkih pogojih, saj nima svojega doma. Močno so se v okviru »Partizana« razvile tudi kosamezne športne panoge, predvsem nogomet, odbojka, košarka, smučanje, namizni tenis in predvsem atletika. Številni kočevski atleti sodijo med najboljše v Sloveniji, najboljše med njimi — Torkar in Čihal — pa sta se letos celo uvrstila med mlade olimpijske kandidate.

Seveda pa je v zmoti tisti, ki misli, da je vse športno življenje Kočevja osredotočeno v »Partizanu«. Razen šolske telesne vzgoje so agilne še druge veje te dejavnosti, tako NK »Rudar« pri rudniku rjavega premoga, dalje strelske družine, taborniki in zlasti sidikalne podružnice.

Ko sem se na občinskem sindikalnem svetu zanimal za sindikalne športne tekme v Kočevju, so mi kar na kratko odgovorili: »Najbolje, da se obrnete na tovariša Lapa. On vam bo vedel marsikaj povedati.«

Mitjo Lapa sem našel v kočevski kavarni. Tam je namreč zaposlen kot upravnik. Veliko svojega prostega časa pa posveča prav sindikalnim športnim tekmam, saj je že več let predsednik odbora za športne igre pri občinskem sindikalnem svetu. Hitro sem pripravil vrsto vprašanj.

»Kako gre letos v Kočevju s sindikalnim tekmovanjem?«

»Te sindikalne športne igre imajo pri nas že lepo tradicijo, saj smo jih uvedli že leta 1954. Pobudo zanje so dali pravzaprav gostinski delavci, močno podporo pa nam je takoj nudilo partizansko društvo, ki že vsa leta pomaga s svojimi strokovnjaki in prostori. Pri šahovskih tekmah pa nam neurno pomagata tovariša Paradiž in Oberstar.«

pis Novice). Skratka — vse, kar je včlanjeno v sindikatu, se udeležuje v tem tekmovanju!«

Mitja Lap nam je še povedal, da trenutno tekmujejo v odbojki in šahu, prihodnji mesec bo prišel na vrsto namizni tenis, nato perjanica, poleti pa nogomet. V vseh 9 podružnicah, ki sodelujejo v tem tekmovanju, se športnih tekem aktivno udeležuje kakih 300 delavcev in nameščencev. Največ ekip sodeluje v šahu (10, ker je ena podružnica postavila dve moštvi), v odbojki pa jih je osem.

»In kdo je favorit v tem tekmovanju?«

»Spet pogled v zapisnike: Če se ne motim, bo pri odbojki prvo mesto pripadalo ekipi državnih ustanov, seveda pa je temu moštvo zelo nevaran tekmeč ekipa »Zidarja«. Obe moštvi imata sicer enako število točk, vendar ima »Zidar« slabši količnik. V šahu pa vodijo državne ustanove pred Rudnikom in podružnico TEGON.«

»Kaj nam še lahko poveste o tem tekmovanju?«

Odbojgarsko ekipo sindikalne podružnice AVTEKS sestavljajo delavci in nameščenci podjetja Avtoprevoz in Tekstilne tovarne

»In zanimanje za igre? Je veliko?«

»Naš sobesednik je po mizi razgrnil več pol papirja z različnimi rezultati in tabelami. Če je zanimanje, ste vprašali! Pa še kajšno! Letos so se k temu tekmovanju odzvale prav vse sindikalne podružnice v Kočevju — devet po številu. Tekmujejo podružnice Zidar, Dom, državne ustanove, KGP, Kemična, Rudnik, obrtniki, AV-TEKS (Avtoprevoz in Tekstilna) ter TEGON (zadružna podružnica trgovcev, električarjev, gostincev in časo-

»Še marsikaj. Predvsem zapišite to, da so vse ekipe zelo borbene, disciplinirane in da zelo redno prihajajo na tekme, ki jih imamo vsak torek in četrtek. Povsem naj še to, da se posamezna moštva precej resno pripravljajo za tekme na svojih igriščih, ki jih imajo skoraj ob vsakem podjetju. Da — pa še na to ne smem pozabiti: letos nam bo občina verjetno dodelila kakšnih 60 tisočakov. S tem denarjem bomo kupili nekaj lepih pokalov, ki bodo trajno prehodni, vsako leto pa bomo v pokal vgravidirali zmagovalce. Trenutno pripravljamo razstavo o tem tekmovanju v izložbi »Tkanine« s slikami moštev in pokali, ob zaključku tekmovanja v jeseni pa bomo prireditev slovesno zaključili s podelitvijo pokalov. Verjetno bodo podjetja nekaj primaknila, tako da bomo lahko vse udeležence in predvsem marljive organizatorje tudi pogostili s skromno čajanko.«

Ko sem popoldne iz mesta zavil proti lepo urejenemu športnemu parku ob leni Rinži, kjer je vrsta krasnih igrišč in naprav za nogomet, košarko, atletiko, odbojko, rokomet in druge panoge, sem že od daleč slišal bučno navijanje in vesele vzklike precejšnje števila gledalcev. Na sporedu je bila ena izmed odbojgarskih tekem sindikalnega športnega tekmovanja v Kočevju. Toliko gledalcev marsikje težko dobiš celo na republiških in zveznih odbojgarskih športnih tekmovanjih. Toda v Kočevju je drugače. Sindikalno športno tekmovanje ima že svojo tradicijo, svoj mik in zato tudi številne vnete tekmovalce ter gledalce.

med nepriznanih. Ljubljancin Hafner je zares napravil strokovnjake v precejšnjo zadrego...

Oho — in znova oho. Ko so naši košarkarji odpotovali na evropski šampionat v Carigradu, so bili spet polni optimizma in visokoletičnih napovedi. »Mesto v finalu nam ne more utti,« je bil še najbolj vzdržan komentar. Sicer pa: »Tretje mesto, najmanj pa šesto« — so govorili igralci in vodstvo. V Carigradu pa se je kolo sreče obrnilo. Namesto tretji, bomo v najboljšem primeru — deveti. Res je, da smo v tem primeru brez krivde krivi (naši košarkarji so izgubili le proti Bolgarom!), vendar pa bi pri nas že enkrat lahko obveljalo pravilo: Hic Rhodus, hic salta! — in čimmanj besedi!

Aha — huđa je ta. V Zagrebu se kar trajajo razprave o tem, ali so nogometaši Zagreba poklonili zmago 6:0 mestnemu tekmeču Lokomotivi, da bi le-ta spet »privozila« v I. zvezno ligo. Končnega sklepa še ni, že zdaj pa je moč ugotoviti, da je bila cena za gole precej višja od običajne — v tovrstnem prometu. Seveda — saj posameznih vrst blaga pač ne gre zmeraj primerjati med seboj. Tudi na železnici ne...

OHO-AHA

OHO, to je veselo. Med odbojkarji namreč, ki so zadnje čase — razen z boljimi izidi v zvezni ligi — postregli tudi s kopico navdušenih pojavov. V želji manifestirati vsestranost privržencev te panoge, se sedaj pri tekmah ponekod izživljajo tudi gledalci. V Kropi so skušali napasti »odnoka, v Mariboru pa se niso omejili samo na zmerjanje. Baje je Boksarski klub Maribor že navezal stike z nekaterimi možmi trdih pesti. Vsekakor pa velja ugotovitev: odbojkarji napredujejo, hkrati pa popestrujejo svojo dejavnost...

Aha, pa atletska. Na mitingu v čast Dneva mladosti v Beogradu so bili zbrani vsi najboljši jugoslovanski srednjepogoši. Manjkala sta le poškodovana Važič in Murat. Med kopico olimpijskih kandidatov in takih, ki jim strokovnjaki v Zvezi tega naslova ne priznavajo, je 1500 m pretekel najhitreje prav eden iz-

SREDNJEŠOLCI ZA ZGLED

Ob lepi kolesarski prireditvi ljubljanskih srednješolcev minulo nedeljo se nam je skorajda nehote porodila misel: to bi bilo izredno primerno tudi za člane delovnih kolektivov!

Kaj so storili srednješolci? Priredili so — svoje kolesarsko prvenstvo. Tu ni šlo samo za športno tekmo, to je bil prej prijeten izlet. In kolikor je pri srednješolskih športnih moment morda vendar prevladoval, bi bil pri prvenstvu kakega delovnega kolektiva lahko povsem potisnjen v ozadje. Ljudje bi se ob takim tekmovalnem izletu pobljše spoznali med seboj, po tekmi pa bi še posedeli skupaj v živahnem pomenku. Proga Ljubljana-Ig je pravzaprav kakor nalašč za to. Ali ne bi bilo o tem predlogu vredno vsaj razmisliti?

Bežigrajske igre — popoln uspeh

28 kolektivov se je udeležilo športnih tekem, ki jih je v počastitev Dneva mladosti pripravil občinski sindikalni svet za Bežigradom. Mi smo jih na kratko imenovali — bežigrajske igre, ker se nam zdi, da s tem vzdevkom najlaže opišemo vso pestro športno dejavnost, ki so je zadnje dni zabeležili v tej ljubljanski občini.

Ljudje se radi udeležujejo takih tekem. Delovni človek si ob takim razvedrilu odpočije. Različni kolektivi se spoznajo med seboj in prenašajo tako vzpostavljene prijateljske vezi in tovarištvo tudi na druga torišča. Bežigrajske primer nam vse to znova potrjuje in tudi nakazuje pot. Seveda je treba zmeraj upoštevati, da take igre delovnih kolektivov nimajo nič skupnega s stremljenjem za

vrhunskimi izidi in tem, da bi morda sprejemali v podjetja samo take, ki bi jih s pridom lahko zaposlili pri športnih tekmovanjih. Za Bežigradom je bilo te dni zares živo. Tekme v najrazličnejših športnih panogah pa so privabile mnogo tekmovalcev in tudi gledalcev. Vsakdo je pač skušal na nek način nekaj prispevati k uspehu svojega moštva. Najbolj množična je bila udeležba v streljanju, saj se je pri članih na primer zbralo na startu kar 24 ekip. Take množične udeležbe bi bili

Kranj je bil minule dni prizorišče II. jugoslovanskega prvenstva srednjih tekstilnih šol. Nastopile so ekipe iz Zagreba, Leskovca, Stipa, Odžacev in Kranja. Lanski prvak Zagreb v hudem boju z domačini ni odžal prvenstva in se je tokrat moral zadovoljiti z drugim mestom. Vrstni red: 1. Kranj, 2. Zagreb, 3. Odžaci, 4. Leskovca, 5. Stip.

Namiznoteniška ekipa Ljubljanskih mlekarn je v prijateljskem dvo-boju igrala neodločeno 5:5 z izbranim moštvom časopisnega podjetja »Delo«. Za vsako ekipo so nastopili trije moški in ena ženska.

V nadaljevanju nogometnega tekmovanja mariborskih trgovskih podjetij življene stroke sta se Braza in Hrana razšli z neodločenim izidom 2:2. Gruda pa je porazila Zelezničar 3:0.

veseli tudi »pravi« strelci! In druge panoge? Tudi šahisti (18), namiznoteniški igralci (16) in kegljaci (15) so se zelo dobro odrezali. Manjša je bila udeležba seveda pri nogometu in odbojki (po 7), najmanjša pa pri atletiki, ki je za »sindikalnega« športnika pač najmanj vabljiva.

V končni razvrstitvi je zmaga sindikalna podružnica Elektrosignala pred ekipo TOPS. V teh dveh kolektivih posvečajo telesni vzgoji največ pozornosti, tako da sta se ti dve ekipi tekmovanja tudi najbolj množično udeležili, kar pri delitvi točk seveda ni brez pomena.

Končni vrstni red je tak: Elektrosignal 364 točk, TOPS 322, IEV zveze 286, PTT delavnice 225, Ljubljanske mlekarne 216, Ardelj 182, Tobak 85, Tesar 81, Avtoobnova 57, Tovarna kovinske galanterije 52 in še 18 ekip z manj ko 50 točkami.

V posameznih disciplinah pa je bil vrstni red tak: atletika — člani: 1. Ljubljanske mlekarne, 2. IEV zveze; članice: 1. TOPS, 2. Ljubljanske mlekarne mladinci;

1. Elektrosignal, 2. TOPS; streljanje — člani: 1. IEV zveze, 2. Elektrosignal; članice: 1. TOPS, 2. Elektrosignal; mladinci: 1. PTT delavnice, 2. Elektrosignal; člani: 1. Elektrosignal, 2. Tobak; odbojka — člani: 1. TOPS, 2. Ardelj; članice: 1. TOPS, 2. Ljubljanske mlekarne; mladinci: 1. PTT delavnice, 2. TOPS; nogomet — člani: 1. Ardelj, 2. TOBS; balkanska štafeta: 1. IEV zveze, 2. Elektrosignal; namizni tenis — člani: 1. IEV zveze, 2. Ljubljanske mlekarne; članice: 1. IEV zveze, 2. Ljubljanske mlekarne; mladinci: 1. PTT delavnice, 2. Ljubljanske mlekarne; šah — člani: 1. IEV zveze, 2. PTT delavnice; mladinci: 1. Elektrosignal.

Športnih iger ob 10-letnici ljubljanske tovarne Rog se je udeležilo 10 delovnih kolektivov. Skupno je bilo na startu več ko 200 tekmovalcev v 36 moštvi. V posameznih disciplinah so zmagali: šah — Jože Stefan, odbojka — ELMA, nogomet — Saturan, namizni tenis — Litostroj, kegljanje — Litostroj, streljanje — ELMA. V skupni razvrstitvi pa so zbrali največ (19) točk prireditelji, za njimi pa sta se uvrstila Litostroj 16, Telekomunikacije 13 itd.

NA ČRNO-BELIH POLJIH ŠAH NA POČITNICE

Naslov današnjega sestavka »Na črno-belih poljih« vsekakor na vsej črti ustreza. Smo namreč na pragu glavne dopustniške sezone, ko se bo toliko in toliko naših delovnih ljudi in njihovih družinskih članov »preselilo« v svoje sindikalne domove, da si ob morju ali v planinah, v glavnem pa na soncu, nabere novih sil za novo uspešno delo za strojem ali v pisarni. Nobenega dvoma ni, da tudi ta rubrika vsem, ki pojdejo dopustovat, želi kar najlepše vreme. Hkrati pa vsem prišepetuje na uho, da ne bi bilo slabo, če bi tisti, ki znajo ravnati z lesenimi konji, tekači, trdnjavami in še preostali-mi figuricami, ponesli s seboj garnituro šaha. Ne samo, da se lahko vreme z dopustnikom »pošali«, temveč lahko ta igra z uspehom popestri ure na plaži, v sindikalnem domu, sploh tiste brezskrbne dneve dopustovanja. Veliko prostora takšna garnitura ne zavzame, zato pa ti more dneve oddiha še bolj olepšati.

Šklep je torej storjen — tudi šah gre z nami na počitnice. In kaj zdaj? Zelo preprosta zadeva je, pravzaprav najpreprostejša, če ga »natepavamo« kar za šalo. Tedaj se živci in glava ne mučijo kdo ve kako. Pri tem samo en nasvet: ne natepavajte šaha do onemoglosti, ker ga zato niste vzeli s seboj, temveč zato, da vam pisan čas, ki vam je na razpolago, krajša in lepša. Skočite čim večkrat v vodo, napravite čim več lepih vzponov, sicer bo žena upravičeno godrnjala.

Za resnejše igranje morda ne bo časa, če bo vreme naklonjeno. Toda če se bo nakremžilo, vas bo prav šah spravil iz slabe volje in usmeril vaše misli drugam. Ali smem predlagati? Če vas je v sindikalnem domu malo takih, ki se

spoznate na šah, morda samo dva ali trije, potem se izživljajte v medsebojnih dvobojih in obračunih na črno-belih poljih. Nič zato, če boste v enem dnevu tudi po dvajsetkrat, tridesetkrat in še večkrat začeli znova, rezultat pa bo tak kot pri kakšni rokometni tekmi. Kaj pa, če se vas znajde pod eno streho za več dni več mojstrov 64 polj skupaj? Tedaj pa kar v turnir z vsemi! Ker boste tedaj, ko bo zunaj deževalo, svojo plavalško ali planinarsko strast zamenjali s šahovsko, vam ne bo težko, spraviti ta turnir tudi v enem samem dnevu pod streho in potem zvečer razglasiti n. pr. prvaka svojega sindikalnega počitniškega doma.

Drugi dan se lahko vsa stvar začne spet znova, razširi se lahko na dvoboj med prvakoma dveh sosednjih domov itd., itd. Možnosti za nedolžno zabavo in razvedrilo torej več kot dovolj.

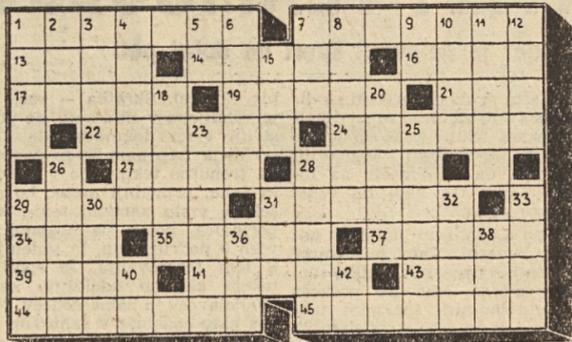
Obilo šahovskih uspehov na počitnicah in pa — naj sindikalne podružnice, ko opremljajo svoje domove, ne pozabijo nabaviti tudi kakšno šahovsko garnituro več.

Pri pripravah za veliki telovadni nastop, ki bo jutri ob 15. uri na Jesenicah, je veliko dela opravila tudi jesenska železarna. Ne samo da bodo železarji med nastopajočimi. Tudi finančno je železarna izdatno podprla telovadce, saj jim je z dotacijo 1,6 milijona dinarjev omogočila, da so si kupili kroje.

Ta posnetek je z ameriške Floride. Kaže smučanje na vodi, ki pa je v tem primeru že artizem. Toda tudi pri nas ima ta panoga vedno več pristašev. Ob naši obali je že precej izurjenih smučarjev in že v letošnji sezoni bodo priredili tudi prva tekmovanja.

Za razvedrilo in kratek čas

KRIZANKA ŠTEV. 16.

Vodoravno: 1. poslopje za shranjevanje živinske krme, 7. skupen naziv za blago, tkanine, 13. kos kopne zemlje v morju, 14. moško ime, 16. krajevno ime glavnega mesta ene od evropskih držav, 17. velikan, orjak, 19. jamski plin, 21. pripadnik nomadskega plemena, ki živi na skrajnem severnem koncu SZ, 22. prebivalec največjega azijskega polotoka, 24. prašičevi zobje, 27. proračun, 28. kroglja, 29. najemniški delavec, 31. starost meseca na neki določen dan, 34. oblika cvetnega razcveta, 35. pregled vojaških obveznikov pred vpoklicem, 37. samospjev, 39. ozemlje v Srbiji ali v Vojvodini, na katerem velja oblast občinske ali vaške samouprave, 41. nezdrav, 43. moško ime, 44. osebno ime ruskega pisatelja Gogolja, 45. tuja.

Navpično: 1. metalurško gorivo, 2. tuje moško ime, 3. priimek

francoskega romanopisca, začetnika naturalizma v literaturi, 4. neroden, top, 5. znižana nota, 6. vrsta dišave, 7. staroegipčansko božanstvo modrosti, 8. matematični pojem, 9. okrajšava za »srednji«, 10. velika utežna enota, 11. nazivi, 12. minulo leto, 15. Vorancov naziv za omahljivca, 18. vrag, hudič, 20. dekliško ime, ime junakinje iz Sienkiewiczzeve knjige »Skozi pustinje in puščavo«, 23. pokvarjenec, lump, 25. vrsta črne smole, 26. umeti, 28. očiščen z vodo, čist, 29. del roke, 30. tudi tako, 31. starogrški bog vetrov, 32. znana Verdijeva opera, 33. šahovska figura, 36. tepež, mika-stenje, 38. češko moško ime, 40. črka grške abecede, 42. nikalnica.

REŠITEV MAGIČNEGA LIKA IZ PREJŠNJE ŠTEVILKE

Vodoravno in navpično: 1. trta, 2. rtina, 3. tipati, 4. anatema, 5. Atenej, 6. imena, 7. Ajas.

OREHI

Za spretnne računarje

Neko petmestno število je kaj zanimivo: če predenj napišete številko 1, dobite novo šestmestno število, prav tako pa dobite novo šestmestno število, če napišete številko 1 na koncu. Toda drugo šestmestno število je natančno trikrat večje kot prvo.

Katero je torej to zanimivo petmestno število?

Kombinirajmo

ŠTEV. 21

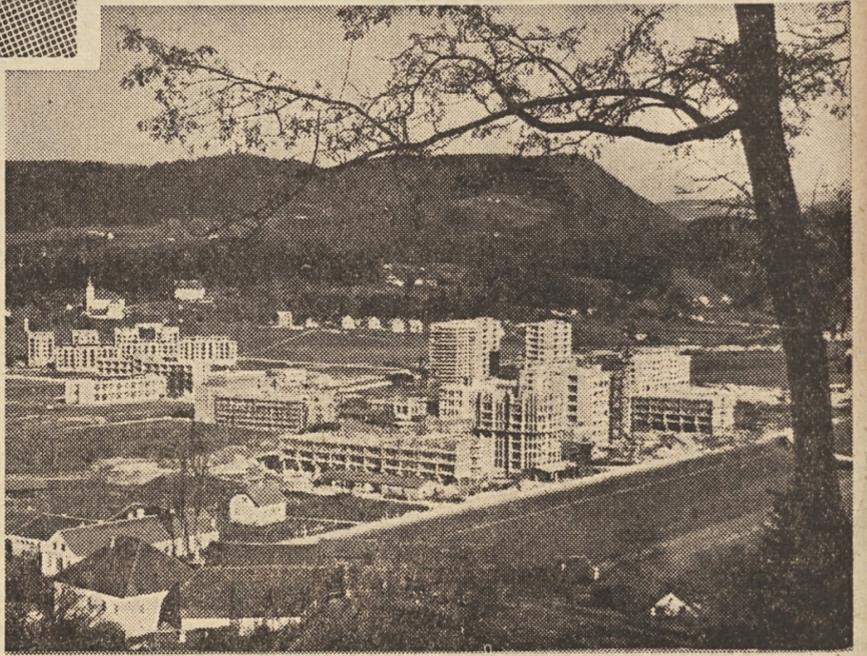
Crni na potezi dobi

Beli: Kg1, Db3, Tc2, Te1, Lb2, Ld3, Pa2, c5, c4, d4, e3, f2, g3, h2 (14).

Crni: Kg8, Dh2, Ta8, Tf8, Lf3, Se4, Pa7, b6, c7, d6, e6, f5, g4, h7 (14).

KUPON 16

Rešitev šahovskega problema števil. 21: 1. Dh2; +11, 2. Kh2; +11. Rešitev v dveh potezih.

NAŠA NAGRADNA UGANKA

Našo današnjo slikovno uganko bodo zlahka rešili vsi, ki se zanimajo za kulturno in prosvetno življenje. Na gornji sliki vam posredujejo posnetek kraja, v katerem bodo ves prihodnji teden prireditve ene naših največjih vsakoletnih amaterskih kulturnih manifestacij. Odgovorite nam:

• kateri kraj je na gornji sliki in za katero prireditve gre ter

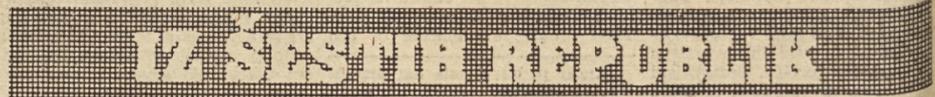
• katera druga velika amaterska kulturna prireditve je bila dan prej, preden se začne revija, ki jo boste navedli v odgovoru na prvo vprašanje v enem slovenskih mest. Kdaj in kje?

Rešitve s kuponom nam pošljite najpozneje do prihodnjega četrčka, do 11. junija, na naslov našega uredništva, Ljubljana, Kopitarjeva ulica 2. Na pisemski ovitek ne pozabite napisati »NAGRADNA SLIKOVNA UGANKA«. Med reševalci, ki nam bodo pravočasno poslali popolne in pravilne odgovore, bo žreb izbral enega, ki bo prejel denarno nagrado v znesku

5000 DINARJEV

Med mnogimi odgovori, ki smo jih prejeli na našo zadnjo nagradno slikovno uganko, je žreb izbral odgovor Antona Bitenca, Poleno 22, p. Mežica; nagrado 5000 dinarjev, ki mu

jo je žreb naklonil, mu bomo poslali po pošti. Pravilen odgovor na našo zadnjo slikovno uganko pa se glasi: na sliki je posnetek zunanega obrata (separacije in topilnice) Rudnika svinčene rude v Mežici. Posnetek je bil narejen v kraju Žerjav. Mežiški rudnik je glede na količino izkopane svinčene rude na drugem mestu med rudniki te vrste v naši državi, po kakovosti rude, ki jo tam kopljejo, pa je celo prvi. Dva velika rudnika svinčene rude v naši državi sta še rudnik v Trepči (največji v državi) in pa Zletovo v Makedoniji, mimo tega pa imamo še nekaj manjših rudnikov te vrste.

NAMESTO KOKLJE

Pri Pecotičevih na Korčuli je koklja nedavno tega izvalila devet piščancev; nekaj dni po tem pa je domača svinja kokljo požrla in tako so ostali piščančki sami. Se isti dan je vlogo vodnika prevzel najbolj »samoiniciativni« piščanec in je začel — prav kot to delajo koklje — brskati za hrano in klicati »svojo« družinico, ki mu je seveda čvkajoč sledila. Nerodno je bilo edino zvečer, ko je šla družinica spat, pa so se piščančki hoteli vsi stisniti pod krilca svoje nove »mater«, kar seveda ni šlo. Ze po nekaj dneh pa so se odvadili tudi tega in sedaj kar dobro uspevajo.

Podoben primer se je zgodil tudi v vasi Ilovača v občini Gorazde, kjer je Aliji Dozu poginila

koklja, ki je imela prav tisti čas piščance. Alija je njeno vlogo sam prevzel: piščancem vsak dan nakoplje iz zemlje črvičkov in jih nakrmi. Na njegov glas so se tako napadli, da se ga sploh ne bojijo, ampak pritečejo, brž ko jih pokliče. Kadar pa je hladno in ponoči pa pokriva Alija piščančke s svojo volneno kapo!

REDEK LOVSKI PLEN

Vsak lovec se rad pohvali s tem, če mu je bila lovska sreča že kdaj naklonjena, da je uplenil kakšno redko trojejo, pa mu pri tem ni bilo treba ustreliti niti enkrat; skratka, če je plen ujel kar — z rokami. No, takšno srečo je imel nedavno tega tudi Muhamed Camdžić, tehnik iz Kokarne Lukavac.

Camdžić je takrat odšel na lov na divje rase. Nenadoma pa je ob robu goščavja zagledal kaj čuden prizor: iz zraka je kot strela nekaj šinilo v bližnji grm, od koder je preplašeno planil velik zajec. Ujeda, ki je hotela pograbiti zajca — bil je velik planinski orel — pa se je pri tem tako nesrečno zapletla s krili in kremplji na nogah v vejevje grma, da je običajna trdno ujeta.

Lovec se je razjarjenemu orlu, ki se je skušal na vse načine rešiti, previdno približal. Odložil je puško in je ujedlo zgrabil s rokami. Orel pa se ni dal kar tako in se je krepko branil; lovca je nekajkrat krepko usekal s kljunom po rokah, preden ga je le-ta zvezal. Redek lovski plen — orel je seveda ostal živ — je Muhamed odnesel domov, kjer ima ujetega orla še sedaj.

MAČEK-MARATONEC

Radimir Miletič iz Petrovca na Mlavi ima kmetijsko posestvo precej oddaljeno od mesta; na posestvu ima gospodarska poslopja in zasilno hišico, sam pa živi z družino v Petrovcu. V njegovi hišici na posestvu pa stalno živi — star maček. In prav ta maček ima svojevrstno navado, ki se ji čudijo vsi sosedeje:

Miletičev maček se namreč vsak dan trikrat odpravi v mesto — k družini svojega gospodarja — in to na zajtrk, kosilo in večerjo. Ko poje obrok hrane, ki mu jo pripravijo, krene spet nazaj, na svoj »dom«, od koder se čez čas spet odpravi na pot. Vsak dan tako prehodi polnih — 12 kilometrov poti!

Zanimivo je, da je maček zelo točen s svojimi »obiski«. Ne glede na to, kakšno je vreme — najsi bo dež, sneg, veter ali lepo —

krene na pot vedno ob določenem času. Ta svoja »maratonska« potovanja je začel že pred petimi leti in jih odleje točno ponavljaj vsak dan!

RUDNIKI SNEGA

Mnogi prebivalci vasi pod Dv naro se že desetletja ukvarjajo z nenavadnim, a zelo donosnim poslom: postali so namreč pravočisti »rudarji« in imajo kar svoje lastne rudnike. Ti rudniki pa so — »rudniki« snega!

Vsako pomlad ti vaški »rudarji« pokrijejo globoke jame, ki jih je po bližnji okolici vse polno in ki se je v njih čez zimo nabralo do vrha snega, z vejevjem. Tako se v teh jamah sneg obdrži in ga menda sonce ne raztali tudi po več let dolgo. Poleti, ko pritisne vročina, pa se »rudarji« spravijo na delo in sneg razvažajo po bližnjih mestih in večjih naseljih, kjer še nimajo električnih hladilnikov. Mesnice, trgovine z živili, slaščičarnje in tudi mnogi zasebniki sneg radi kupujejo, saj jim ga »rudarji« prodajajo poceni. Slednjim pa se posel vendarle izplača, saj nekateri služijo s takšno kupčijo preko poletja tudi po petdeset tisočakov!

NERAZDRUŽLJIVA KONJA

V Gackem se je nedavno tega pripetil dogodek, ki je dokazal, kako zelo se nekatere živali navežejo druga na drugo. Pri nesreči, ki se je zgodila, sta poginila dva konja, eden slučajno, drugi pa se je ubil sam.

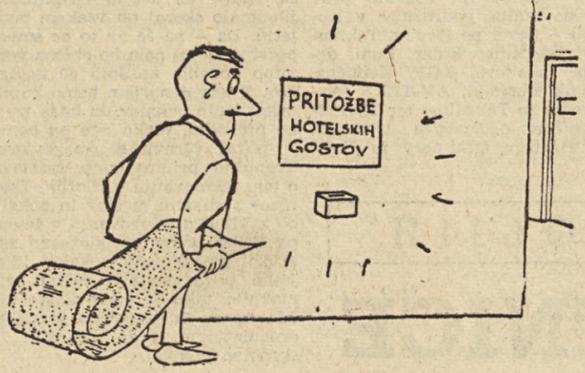
Azis Poškovič je tistega dne kot po navadi spustil svoja konja na pašo. Živali sta se mirno pasli in sta se polagoma oddaljevali druga od druge, toda ne zelo daleč. Nenadoma pa je enemu od konj spodrsnilo na bregu, od koder je prišel, in to tako nesrečno, da se je zavalil po strmimi ter padel čez strmo pečino. Žival je bila takoj mrtva. Drugi konj je takoj pridrjal na kraj nesreče in se je, ko je videl, kaj se je zgodilo njegovemu »tovarišu«, sam pogal čez pečino. Seveda se je tudi druga žival takoj ubila.

Ljudje, ki so to videli, pripovedujejo povsod okoli o prijateljstvu teh dveh živali, ki je bilo tako veliko, da je drugi konj sel sam v smrt zaradi nesreče prvega.

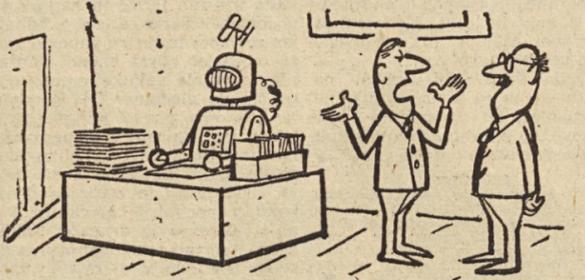

DOBESEDNO VZETO

— Koliko pa žre tale tvoj avtomobil?
— Denarja ali bencina?

BREZ BESED

POMANJKLJIVOST AVTOMATIZACIJE

— Odlično dela, samo nikakor ga ne morem naučiti, da bi rekel: »Pridite jutri!«

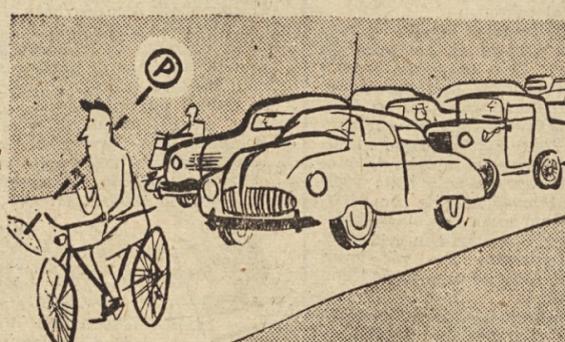

CROSS-COUNTRY

DOBER UDAREC

— 2395...2396...2397...2398...

BREZ BESED